

Слмәт 1 т. 50 коп.
Цена р. 50 коп.

C-86

(р. 26 к.)

ДАГГОСИЗДИ
Махач-Кала, 19

пелаях

Татский язык.

СТРОИМ НОВУЮ ЖИЗНЬ.

1932

М. А. Пелаях.

ИЗ ФОНДА РЕДКОЙ И СТАРОЙ
КНИГИ

Vokurdanim tozə
zindəguni.

Әri kəm xundəgorho.
Ә redaksiјaj M. Evdejevəvoz.

Dofusxonəј hykuumət Dağısıd
Məһəç-Oјalə—1932.

851
Тет 1724

ИЗ ФОНДА РЕДКОЙ И СТАРОЙ
КНИГИ

М. А. Peljah.

Vokurdanim Tozə zindəguni.

Əri kəm xundəgorho.

Ə redaksijəj M. Evdejevəvoz

dyimyn vədiromorəi.

X 1309

1937

НАУЧ. БИБЛИОТЕКА
Историко-филологическая
Академии Наук С.С.С.Р.

Библиотека

Dofusxonəj həkymət Daqışdu
Məhəç-Qələ—1932.

Բնագրի գրքի մասին հարցերը

Կնիգ „Վոկուրճանիմ տոճե շինճեցունի“ ճուճեմիճ շոճճե ոմորի էրի ճիհբոնոհո.
Գնչոճսճեճնի է ճրոգրամմ էն սիճճեճի շկոլեհոճի հի-
միրլիհորերոճ.

Կնիգ հիճճի էրի շունճեցորհոճի շկոլեհո Վե կրուճեկ-
հոճի կեմ շունճեցորհո, էն ճոճլիճե Վե է բնոճի
ճոճլիճե մեճրեհոճի ճոճիճսճու Վե ճոճոճս շերե ոմորե-
նիճի է բինելիճե շիհոնհոճի էն ու ճոճոնհո.

Յ ճուճեմիճ շոճճեճի է կնիգե աճտոր է նոճոճ
ճեցրճի ճեսինի ճերորհոճի ճոճիճնի Վե շոճեճի ճոճ-
հորե նե մեճլեհեթորե էճ տոճնեճի բնոճիճի ճեճ-
նիկ ճոճոճս շերե բիրեթորե.

Յ փիկր ճեցրճե ոմորի ճոճեճի ոմբորե կորճե
հոճի ճիհբոնիհո, կոմիհոկի կոր շեճճեճնիհո է շկոլե-
հոճի կեմ շունճեցորհո, կեմ-ոմբոր է ու կորեճոր
իճսրե էլոճոճեսու հիճճիհո.

Յճ ու ճոճեճի էն ուհո ճեճիհոմորեճնիճի ճի-
րե կոր.

1. Կնիգ միճո բու կրոճի ճիմուրե էճճեմիճ շոճճե
բուրմունճեճիհո (կրոճեճիճեճեկի), ճեհնի է հեմե ճեճի
հոճի կնիգ բիճո ճեճու սիճրե ճեճիհո, կոմիհոկի գնչ-
ոճսճեճնիհո, հեմի էճ տոճոճի ճեճլեճի Վե հեմիգե էճ
տոճոճի ճոճիտիկի, էրի ճոճիճսճու, է կուլտուրլիճիսու, է շինճ-
եցունիճիսու Վե է ճոճեճիհոճիսու գրե

Կնիգ էճ ագիտոճիճե շոճճեճի ճեճիհոճի էրի կոլոճոճի

ճեհնի էճ մեճլ կոլոճոճիհորե գրճեճի ճեճիհոճի, բիճո ճի
շունճեցորհորե ճոճնեճի բնոճիճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի
կոլոճոճի, սիճրե կի էճ ճոճնիճեճի ճեճիհոճի մեմփիհեճի
բի-
րեճի ճեկլիգե ճոճիճիճսճու էճ տեճե ճոճիճիճսճու, ճիճի ճոճնի
ճուճեմիճ շոճճե կոլոճոճի, ճուճեմիճ շոճճե ճեճիհոճի է
ճեճիհոճի, է ճեհնի ճեճեճի ճոճնի ճեճիհոճի ճեճիհոճի Վե ճե-
հեճի մեհնիսլե (ուրոճի), ճուճեմիճ շոճճե ճոճնի ճեճիհոճի
ճոճի-
ճոճիճսճու ճեճիհոճի է ճեճիհոճի է տեհե շոճիալիճի ճուճե-
միճ շոճճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճոճնիհոճի ճեճիհոճի
ագրոնոմի ճեճիհոճի ճեճիհոճի.

Յ է կնիգ ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի բեճն
ճոճու է կոր շունճեցորհո է կոլոճոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի
ճեճիհոճի, է կոր ճեճիհոճի ճեճիհոճի, է կոր ճեճիհոճի ճեճիհոճի
է կոր ճեճիհոճի ճեճիհոճի Վե ճեճիհոճի ճեճիհոճի.

Յ ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի
է կնիգ ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի.

Յ ճեճիհոճի ճեճիհոճի էն է կնիգ կոմեճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի
Գիրեճե, կոմիկի ճեճիհոճի էն է կնիգ ոմբորե ճեճիհոճի
էն է կոր ճեճիհոճի ճեճիհոճի,

Աճգոճտ 1931 ճ.

Մ. Ա. ճեճիհոճի.

Բնագրի գրքի մասին հարցերը

Յ ճեճիհոճի ճեճիհոճի էն է կնիգ ճեճիհոճի ճեճիհոճի
տոճե ճեճիհոճի ճեճիհոճի է ճեճիհոճի 5 մեհ.

2 մն ճեճիհոճի էն է կնիգ ճեճիհոճի ճեճիհոճի
ճեճիհոճի էն է կնիգ ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի.

Յ ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի է ճեճիհոճի
(ճեճիհոճի) է տեհե շոճիալիճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի
ճեճիհոճի ճեճիհոճի ճեճիհոճի էն ճեճիհոճի ճեճիհոճի.

Յնկի կնիգ ճեճիհոճի ճեճիհոճի էն է կնիգ ճեճիհոճի

həriş və əri dihbəniş və nyvysdə omori əri həmə məzrəhoj Daqisdu, vomuxdəgor məçburi mynkynly buhorə xuno, ə çigə ə buho vəxdho əri dəgiş soxdə jə də hic nə xundə əri dəhişdə rafdə kimi dərshorə. Pырыşhoj rekonstruksijə soxdəi kor xozjajstvoj xori qulluq soxirə bijo uçirə xundə bijov ki, ə dərş xundəgorho səxd ə nazər vəgyrdə bijov politikaјmu ə doqho və ə məjduziho curo-çuro.

Unə gyre giroşdəi ə dərş xundəgorhoj məzrəhoj doqlyiho dərshoj vokurdəi kolxozhorə uçirə ombor cytam nyvysdə omorigə ə i ucebnik əsləh gərəg nisə birə: həmcin həcu u qədər gərəg nisə birə giroşdəi ə məjduziyə məzrəho, materiala əz tovnəj korə duzətmiş soxdəi ə prostojə proizvodstvoj jeklygiho.

Ə ucebnikə giroşdəki ə dərş xundəgorho həmcin joqinly gərəgi əri vəgyrdə material əz həl ruzinə gazetho nə populjari literaturhoş. Hər kəm sygiho ə ucebnik ofithorə xosdənim əz işmu fyrsit ə adris:

Məhəc-qələ. Naucno-isledovатели институт: Экономикinə organizasiјei sosialisticeski zemledelijə.

M. A. Peljax.

Məhəc-qələ

Maj 1932 sal.

1 Xundənim və koriş soxdənim.

Imu xundənim ə şkoləj kəm xundəgorho. Imurə voisdəni tərg soxim kəm danimurə. Kəm dani məşət birə ə imu əri yokurdə tozə zindəguni murə, xozjajstvoјmurə, kor imurə.

Ə hozorhorəvoz kəm xundəgorho ədət xundə həjsəhət ə Daqisdu.

Lenin gufdiri: „fəhləho və rançbərho ədət omorə ə taraf hilm (nauka) və şkolə. Vəzifəјmu-ni imohoj əri dorə uhorə u hilmə və u şkolərə“.

Hykumət sovetho dori doqlyihorə şkoləş, hilməş Imu bijo xub duzətmiş soxim xundəirə. Şkolə bijo xub xutə soxu xub xundəirə, xət nyvysdəirə və hisobə.

Ommo uş vəs nidi.

Şkolə bijo xutə soxu imurə ə qəd kor hisob soxdə danysdəirə xundə və xət nyvysdə danysdəirə.

Şkolə bijo həvəsly soxu imurə ə kor selsovet, kolxoz, bijo kuməgi soxu ə kor ən uho.

„Bijo hərəkət soxdə bijov uçirə ki, əz xundə və nyvysdə danysdəi hilmlyişu zijod bu. Uçirə soxdə bijov ki, ə hykym xət danysdəirəvoz, rançbərə mynkyn bu əri xub soxdə xozjajstvoj xyşdərəş ən məmləkət xyşdərəş“.

Lenin.

2. Xətdani joqin gərəgi zən doqirə.

Zən doqi xutə boş xundəi və xətdanirə!
Inijət Lenini. Ogol zə yzğəhojgərəş əri xundə
və kuməgi sox əri ən u kor ə işuş

Fyrs həilhojtyrə ə şkolə. U kor məçburi tyni.
Ə xunə jə təkə odomiş mədəhil nəxundə. Ədo-
mirə əz xundəpojundəikələ təxsirkorini. Calaşmiş
sox həmə həilho xunut, illohki həilhoj kosibho.

Ə kolxoz, ə kreskomho calaşmiş sox və ku-
məgi sox, həilhoj kosibhorə əri xundə fyrsyt.

Kuməgi sox ə şkolə. Bəxş vəgi ə kor kuməgi
soxdəi ə şkolə.

3. Xunəhoj knjazho Bəgbo xonho bijo və- gyrdə bijov əri likbezho ə şkoləho!

Ə Zofrui Qləzoniş, əz hər komi tarafiş dənəşi-
ri, vədi birəni dy mərtəbəi siprə xunə, vokurdə
omoriho ə bylyndə çigə, ə migləj dih.

Şişə xonəlyjə həjvuhoju, bun ouni, hyndyрэ
pəncərəho və race gərnizho ju, həlytsdi, ə pyşoj
cum vədi soxdə çəjlə soxdəni jurə əz ə xori vo-
gosirə qəzməho.

Tə revoljusijə u xunə dəbu ə dəs həşirə knjaz
Tarkovski, imohoj u xunə hisdi şkolə. Ə u çigə ki,
əvəl həzroil bim və ovur xyşdəre ə sər həməj
okrug vənorəgor dəbuho, imohoj divorhoju bəzət-
miş əz plakatho və lozungho, ə həjvuhoju və ə
xunəhoju soq ruz ə ixdilot və xəndə xuruj həil-
ho dəri.

Şohongumho ə xunəj şkolə birəni likbez. Ə

dəgişi ən həilhoj şkoləi, əz kor soxdə ruz işu
bəqdo, omorənyt doqlyiho. Ə cətinihorəvoz, om-
mo hyçətly gynçundə omorənyt ə gofho hərfhoj
tozə xət latini ə diktovkəj çovonə komsomolə
vomuxdəgor gyрэ.

Ombor cətinə kori xundəi, ommo həvəs bas-
miş soxdəni cətinihorə. Və u vəxd ki, əbarasdirə-
voz əzvər soxutho dərshošurə, domoqlyjə sifət ən
doqlyiho, mundətho ərişu əz giroşdə cətinə zində
gunihoşu, carusdənyt ə şori: cumhoşu işyq dorə-
nyt, lovhoşu xəndysdənyt.

Giroşdiho rəh.

4. Ə zir hykm padşoh və dəvlətməodho.

Daqisdu tə salhoj revoljusijə dəbu ə zir guru-
nə hykm nadçohjəti Urisijət. Çofokəşhoj Daqisdu
quvət işu nərasirə əri ə qərişuj kələ ləşgər padcoh
poisdə siqmiş soxdə omoryt əz sər məjduzijə xori-
ho, vədəşəndə omoryt əz dəs işu həmə bəhərly-
jə xoriho, çofokəşho qərdxund bisdoryt əri vərəf
də ə sər doqho, dəşdho.

Nəmundə işurə, hic jə ixdijoriş, Daqisdu darafd
ə dəs fabrikanthoj Urusijət, ən həşirho və dəvlət-
məndho. Hic siroi nisə birəniho dəvlətməndho hə-
rəkət soxdənbyryt əri kəşirə həmə həşirihoj Da-
qisdurə.

Həlbət, hic jə vəhdəş dərd mohluq nə gyrdə-
bu işurə, və jə vəxdiş hykumət padcohirə dərd
çofokəşhoj Daqisdu nə gyrdəbu.

Padşohjəti Urusijət ə Daqisduş ofdəbu məjl-
kəşhoj xyşdəre, xonho, bəgho, kulakho, mallaho

və rabihorə. Ə kuməgi ən uhorəvoz girovundəbyryt həmə planhoj qəcəqijətişurə.

Və həmin ə u vəxd çofokəşə mohluq Daqisdu ə kosibi və hənijəti, dəriki kapitalisthoj ən Urusijət ə çigəi burçuzirəvoz ə jəki kəşirənbyryt əxiri ylyghoj ən rançbərhorə-

5. Xərəbəi ə dih

Olşun padşoh əz dih kynd birəbuho vəxd, Səhədi ə durta doqho dohorho pəhni birəbu. Vogəşdəngə ə dih xyşdə, Şəhədi vini xərəbə birəi xunəjurə. Olitho qojməhoj bun vəgyrdə lov tum soxdə omorəbyryt, suro və ləthoj dər su donorə omorəbu. Racə kukju əz kəməryu ə ştikəvoz voqundə omorə məhit birəbu ofdorə ə xori.

Zən Səhədi, jəxərə tox soxdə, bəndhoj mujhoju lov poisdədu ə sər məhit kuk xyşdə, qutinəhoju vəkəndə, xuni xəmiri ədəjə voj zari soxdənbu.

Olövum qərdəşo ə bilho lapadkəhorəvpz raf

dəbyryt əri qovrə vəkəndə əri kuk ju. Kələ pirə mərd nyşdə ə binəy vəcarysdə boruj xunə, qərq birəbu mundə ə çigəj xyşdə.

Ə bun xunə vobuho dy dojəy gijoviş suxundə omorəbyryt. Xyrd soxdə suxundə əmorəbyryt tozə dorləhoj myşmysi, qəjsiış, əz iho zijodtəş, su donorə xuxundə omorəbyryt luləhoj hənghoju ə hənghorəvoz ə jə çigə.

Şinrə omorənbu səs girjə və şivən zənhə. Boçəh dəşəndənbyryt xyrdə həilhoş ə dədəhoşurəvoz. Məh zərənbryt gisnəjə cərəvoho əz jəmsyzi. Kələtə həilho pərt birə poisdəbyryt ə kələtəho dənışirə.

Biloq murdal soxdə omorəbu, vədi birənbu ki, ə qəsdəvoz, ov nə həncyt gufdirə.

6. həkym ə knjaz.

Omborə zəlyho kəşirənbyryt xun kosibhorə. Knjazho, hədot bəbəho kələbəhoşurəxuno ə sal ju cənd bo vədəbərdənbyryt mohluqə ə bigori. Həmə, əz cyklə gyrdə tə kələ vədəfyrəsorə omorənbryryt ə kor: ə zimiho, səhrəho, boqho, bysdonhoj bəgho. Hə ə u səxdə qizqinə vəhdəy kor çofokəşo mijosdyt kor soxdə əri bəgho ə hovi.

həkm ən knjazə hic nə bu qədər.

Həmə gurunə zəhmətho, zulumho vəbu ə kul çofokəşə rançbərho.

Uho fyrsorənbryryt əri knjaz əz 30 gusbəndjə gusbənd, ə sal ju sə-cor ruz fyrsorənbryryt ə zimihoj knjaz ədomihoj xyşdəərə ə bigor, dorənbryrytjə səbu gəndyn səri xunə, ştorofho əri jə nəhoqijə kor; xərçho əri girovundə molhoj xyşdəərə əz

sərħədhoj knjaz. Həməj ən iho darafdənbu ə u pur nisə birəniho qəçəquj zulumkorə knjaz, həni soxdə əz hisdiho çigəş jəzuqə ranbərhorə.

7. Olozijəj atlibujun.

Ə 1905 sal, uməhəl ki, əhəməj Urussijət jov birəbuho əvəli ləpərhoj revoljusijə-ə Daqisduş giroşd qozijəj Atlibujni. Sər gyrdə omorəmun ən i kor bu hyçət xorii ə hərəj ranbərho və knjaz Tarkovski. Knjaz ə jə koriş nə dənışirə dapalundəbu mylkhoj rançbərhorə. Əvəldən çofokə şə mohluq hərəkət soxdyt əri gəşdə hisobirə: rafdyt ə şykəjəti ə hykumət. Omborə vəxdho kəşi i kor, əxirdən sudhoj padşohi burruryt ə xəjr knjaz.

Dirəngə ki, hykumkət ənçəq məjl knjazho, bəghorə gyrdə, rançbərho xyşdənişu piş soxdyt əz sər mylkhoşu qərəvulhoj knjazə sər gyrdyt əri qulluq soxdə xorirə.

Tarkovsk omorə ə nykərhoj xyşdərəvoz cənd

çirə hələbuləho gyrd əri rançbərho, ommo rançbərho guş nə gyrdə hələbuləhorə, piş soxdyt bəgə ə nykərhojurəvoz-

Xəbər, əz tovun rançbərho mylkhoj bəghorə-vəgyrdəi lov bisdo ə həmə moħolho, zijodtəş tynd ləmiş birə bəgho xosdyt əz hykumət əri dorə tən-biħ rançbərhorə. Xəjli vəxd giroşdəngə, rançbərho ə kor işu əlxoin birə bəqdo, ş şirə omo-ryt qəzəqho, sər gyrdyt əri kufdə və kyşdə rançbərhorə. Rançbərho dirəngə quvətsyzi xyşdərə şəndyt mylkhorə virixdyt.

I Olozijəj Atlibujun ə qəhr vəngəsd omborə diho, diħbonhorə. Əri qəhrə qəhr soxdə rançbərho su donoryt ə xunəho, boqhoj xonho və bəgho. Rasdə gufdirə voisdə əz dəs rançbərho nə voromo bəhəm bəsxun dorə. Ommo i qozijəj atlibujun bisdo dərs əri bəgho və hykumət işu.

8. Ə qərməoqhoj kulak.

Həjsəhətiş furmuş nisə soxdənyt rançbərhoj diħ Olozoniş kələ kulakə **həsən-ħoçi** gufdirənbu-horə, komiki kutonhoj xyşdərə dorənbuho ə kiro və pulhoju lov buho ə məhmələi ə soqə moħol.

həməltənə məhmələci bu. Əz kosibhoş nəh nisə soxdənbu əgənər jə xunə jə corovoj xyşdərə minogə ə girov. Ommo ħoçi səxd poisdəbu ə sər qonunhoj xyşdə: tə vəħdoju rasirə pulə nivosdo. Nijə vosdorənbuhojurəş səbəb bu, ruz bəruzinə present məhmələ zijod bu gufdirə, ə komirəvoz xyrd birənbuho kəmər kosibho.

Omorə vəs nisoxdğə jəkən pul, jə nəbugə migiroşdğə vəħdoju, uməhəli şəriħəthoj padşohi

hozur byryt ə kuməgi hoçi: qərxdünd vədəkyrdə omorənbu ə kucə, xunəju, cərəvoju furuxdə omorənbu ə xyrdə qimətəri qərđi hoçi.

9. Cytarmə h̄ykumət padcoh norənbugə raloghorə.

Rançbərho dorənbryt əri jə desjatin 83 kəpik. Pomeşcikho dorənbryt əri jə desjatin 33 k.

10. Ki cytam zihisdənbrytgə tə revoljusijə.

hərəsyz ədəj vərəfdə durə əz hyndyrə zurbojə tovhoj cugun həl soxdəniho zavod əz tyhmək vədirovhorə xuno.

Həməj zavod sijəhov zəri əz kumyr və sijəhi vəşəndi əz durə. Tuz metall nə ən kymyr giroşdi ə həmə çigə. Əz tuz metall nə ən kymyr pur birəni cumho viniho və xərəb soxdəni şuşlughoj fəhləhorə.

Ə sexho siq dəcirə omorət zindonho nə maşinho, cərxkurdənyt cərxho və qəişho. Ə hər minut fəhləho dəryt əzir səkonoi ən ylym.

Kəmərətik nə gyrdə 12-14 səhət ə sutkəju kor soxdənyt fəhləho ə sər maşinho, picho və puc soxdənyt çunsoqi xyşdərə risk soxdə ə hər minut zindəgunişurə.

Ə kyndi zavod duzətmiş birət balaganhoj fəhləho ə niməlit vəcarusdə nəmə, torikə qəzməho zihisdənyt kifləhoj fəhləho. Zihisdənytho ə gisnəi, ə kosibi və ə kəfsyzirəvoz əz həili tə kəleşu kor soxdənyt əri səhib zavod.

Əz zavod kənor, voxurdə və zərə giroşdə ə rəh dərytho hərəbəhorə ə ytkəmi rəvoz ədət vo-

dovusdə jə çyfdə həsbho, dəbəsədə omorətho əfəjtun.

Ə u fəjtun nyşdət dy çohilə duxdər, tov tov dorə gylə-gyl hisdytho zontikho, şljapho və lenthoşu. Ə işurəvoz nyşdi ofiser ə tov toviyə dugməho duxdə omorə mundirəvoz. Ə pyşo nyşdi qoş-qobooqlyjə fajtonci şəi əvryşymi ə tən ju vəri. Jə kəmigə mundəbu uho əri zərə vəngəsdə ə ərx hərəbəj, əri zavod sənq daşimiş soxdənbuho, rançbərə.

Qləmcilə nə dirəj mi ty? hərəoj soxdəni fəjtunci ə sər, hərəbəj xyşdərə burmiş soxdə əz rəh zu vədəbərdə nədanysdəbuho rançbər.

Rançbər kəşi loqumhoj həsbhoj xyşdərə dir nəsoxdə ə jə dəsigərəvoz, kiləh xyşdərə fəjtunci ən xuzəinə qəhr nəjov gufdirə. Fəjtun çəsd rafđ əz taraf zavod, ə u çigə ə cyço ə qəriş, ə savzi bəzətmiş birə, boqca vədi buho xunəj səhib zavod.

„Zihisdənytki insonhoş ə hylom“ fikr soxdə, fəhləho ə cuməvoz rəh soxdənyt gişoşdho bəzətmişə fəjtunə.

11. Ə cənd nyşdənbugə xərçi padcohə doşdəi.

Xərçi hərəm padşoh və nykərhoju ə
Peterburg 2.450.000

Xərçi hərəm padşoh və nykərhoju ə
Moskov 1.449.000

Xərçi hərəmhøjgə nykərho ə kyndi
Moskov və Peterburg 2.452.000

Əri vəkilho, vəzirho xərçi soxdə
omorənbu 1.620.000

Xərçi tovləho və avtomobilhoju
 1.338.000
 Əri qərəvulhoj padşoh . . 1.041.000
 Əri teatirhoj padşohi . . 5.045.000

12. Revoljutsijəj oktjab.

Ə məh oktjabr 1917 sal, ə vəxd doyhoy imperialisti giroşd zurbojə kor ə dynjoh-**Revoljutsijəj Oktjabiri.**

Kommunisti partijəj Lenini vədəşənd lozung: „Nisd gərdo dovhoj talani“, „Xori çofokəşhorə“, „Həmə ixdijori həkumət sovethorə“

I lozunghorə qobul soxdyt hər fəhlə və rançbər, cynki iho byryt binəj vojqəhoşu. Fəhləho və rançbərho dyryt ki, partijəj kommunisti poisdə qəlxənd əri vorovundə diləgho və vojqəhoşurə.

„həvirho fəhləhol,-gufdi kommunisti partijəj, „işmu bəsxun dorə midanit ənçəq uməhəli, əgənər imid-dori bəsditgəə rançbərhorəvoz, əgənər burmunditgə ə işu ihdiborirə. Dəsə ə dəs dorəə işurəvoz bəsxun dorə midanit“.

„həvirho rançbərhol,-gufdi partijəj Lenini-klass fəhləho kuməgi misoxu ə imu əri soxdə borışmişi və vədyrdə xorihorə, əri vadarafdə əz zir vik bəgho, xonho və kulakho. Bijojt ə imurəvoz“.

Fəhləho və rançbərho dəsə ə dəs dor ərafdyt. Uno ə jəki zəhmət xurdənbyryt əz dəs kulakho, həşirə mylkdorho nə kapitalistho ə jəkiş vəxyşdyt ə qərişu. Ə 25 okjtabr-(7 nojabr) 1917 sal vəgyrdyt ə jəkiə dəs xyşdə həkumətə, dir nə soxdə dorə omo dekret ən xori və borışmişi.

13. Cytarmə bəxş birənbyrytgə xoriho tə revoljusija

Zimihoj xəzinə bu 150 million gektar
 ən rançbərho 151 " "
 „ pomeşcikhə 111 " "
 „ şəhərho və monastirho 17½ " "

Tə revoljusija xozjajstvohoy rançbərho byryt ə kyndi 17 million, ommo xozjajstvohoy pomeşcikhə 150 hozor.

13a. Cytam bəxş birəbugə xori əz revoljusija bəqdo.

Ə rançbərho rasi 416 million 1/2 gektar
 Ə dəs həkumət 13 " "

14. Reroljusijə ə Daqisdu.

Çofokəşhoj Daqisdu votovusdə nə danysdə gurunə vikhorə ə zir komihoki dəbyrytho tə revoljusijə, cən kərazho poisdyt ə qərişu. Iə qərişu poisdəho əxir işu ə kələ bəsxuni vəgyrdəirəvoz vərasdənbyryt əri zəhməfkəşhoj Daqisdu, ə zunbəqdo dijəttəş gurundtə giroşdənbu həl ən uho.

həkumət padşoh insof nisə soxdənbu ə əqə-

rişu poisdəgorhoj xyşdə zərənbu işurə kufdənbu ə şuşorəvoz, fyrsorənbu ə sibir, pusundə dəhişdən- bu ə qəzəmətho, və kəşirənbu işurə ədorəqəçihō.

I çirə vərasdə qərişu poisdəihōj Atlibujun, Dəşləhər və Tərəkəmə.

Kəm şumoruş byrytho proletarhoj Daqisdu və ombor şumoruşly, ommo hələm əri kuməgi jəki, gyrd nə birəbyrytho kosibho nə batrakho nişə danysdənbyryt əri vəngəsdə h̄ykumət padşohə məjl komirəki, səxd gyrdəbyryt fabrikantho, dəv- lətməndho, mylkdorho bəgho xonho.

Əz revoljusijəj 1917 sal bəqdo, bəsxuni prole- tarhoj urusho qıvət do, fəhləho və kosibhoj Da- qisdurə əri sər gyrdə qəzobəlyjə dovhoərə ə qə- rişuj ə eksploatatorho və məjlgirhoşu Imam Ga- sinskirəvoz.

Proletariat ən həməj Urusijət, komirəki hisdi cənd salinə sinoqi ə kor qovxoş revoljusijə hisdi rəhburmuj proletariat Daqisdu nəən kosibhoju ə qovxoşu ə h̄ykumət kapitalistho, kələ mylkdorho, gineraltho nə qulluqcihoj padcohəvoz.

Vasali 1918 sal h̄ykumət soveti norə oməə om- borə xorihōj Daqisdu, hə ə u sal, poizi, kontrre- voljusionerho vəgydyt ə dəs işu Daqisdurə. Du- borə sər gyrdə omo dovho ə Denikin, Bəcəraxov anglicanho və turkhorəvoz. Ə i dovhoşurəvoz və ə kuməgi klass fəhləhoj uruşşorəvoz bəsxun do- rə omoryt dyşmənhō və norə omo h̄ykumət sove- ti ə Daqisdu 1920 sal.

Ə i bəsxuni omborə kuməgi soxd qirmizinə ləşgər, komiki lov soxdə, bəsxun dorə həmə ləş- gərhoj kontrrevoljusijərə ə Uurssijət ə 1920 sal

omorutə kuməgi inqilobciyə Daqisdu.

Ə dovho əri h̄ykumət soveti puc bisdoryt omborə igidə, çobordə kukhoj Daqisdu.

Dyşmənhōj revoljusijə kyşdyt həzirə sərvorhoj revoljusijərə: Məhəç-Daxadajovə və Ullubij Buj- nakskirə.

15. Məhəç-Daxadajəv.

Məhəç Daxadajəv bu sərvor çofokəşhoj Daqis- du əri h̄ykumət soveti.

Soqə h̄ymyr xyşdəərə sypərdəbu əri revoljusijə, jə həzoriş və jə tarsiş nişə gyrdənbu puşoj ju- rə əz korhoj revoljusijə. Məhəçə ə jor ovurdə dusd doşdənyt fəhləho və çofokəşə rançbərhoj Daqisdu.

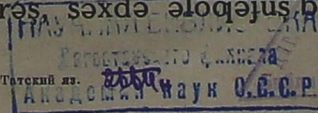

Ə ruzhoj revoljusijə dərhoj xunəj Məhəç həmişə roho byryt əri dirə omorənbyrytho ədomi- ho. Vəs bu əgənər ə jə tikə ko- qoz mynyvysdgə əhər kəmi dih bisdo: „inqədə hətly nqədə pəjdəly gərəgi gufdirə“ xosdə ədomiho hozurbyryt ə çigəju. Vəs bu jə gof mugufdigə, ədomi

ho hozur byryt ə hətoşış əri dəşəndə xyşdəərə.

Foriqəti nə bu Məhəçə. Gofsoxdənbu ə miting- ho, gyrdləməho, vədəşəndənbu gazet, məsləhət sox- dənbu ə mohluqəvoz.

Həmişə qəbul soxdənbu kəntustonihorə və danysdənbu ovholet işurə. Məhəç xub danysdənbu kor dovhoirəs, səxdə əloqəjus bu ə revoljusioner-

horəvoz, ə qəd sə orinə gyrd soxdəbu kavalerski polk əz şəssət hətlyho.

Zindəguni Məhəç həmişə dəbu ə sokonəi.

Ə 1918 sal, qələbəndi gyrdə vədəburabuho dyşməho Daqısdurə, Məhəç virixdəbu ə doqho əri kura soxdə tozə dəsdeho dyşməho qəsd poisdət əri zərə jurə.

Ə jə təngə hərəluq, əri çymysdə carusdə cətin hisdiho çigə, qəçəqhoj Tarkovski qərişu birə ə jon dih zəvəri Dçungutaj ə Məhəç, zəryt Məhəçə ə gunilərəvoz.

Ə hyrmət Məhəç Dəxədəjov şəhər Port-Petrovski mum norə omo şəhər Məhəç-Qələ.

16. Bəsxuni ə aja-kaka.

Ə 1919 sal Daqısdurə dəbu ə dəs general Denikin. Ə həmə moħolho fyrsorə omorəbyryt dəs

dəhoj qəzəqho: Ə kuməgi komihorəvoz sər gyrdət əri soxdə mobilisasiyə əz doqlyho ə saldati ləşgər Denikin. Doqlyho, nəh soxdyt əri dorə ədomiho ə ləşgər Denikin.

Syfdəimyn poisdəgorho ə qərişu byryt „Xadçalmaxiiho“ -mirimho xubtəi tə əxiri fərzəndimus dorəinçon saldat ləşgər Denikinə səxd çohob do-ryt doqlyho.

Ə qərişu poisdəgorho zu gyrd soxdyt dəsdeho, piş soxdyt həmə vəkilloj hykumətə, dir nə soxdə vədiromoryt ə dovho ə Denikinhorəvoz.

Qləzəqho vogoşdyt pasovo tə Dəşləhər. Ə kuməgi qəzəqho əz Petrovski omorə rasiryt, xubə jərəqlyjə dəsdeho.

Ə cuxur ə jon Aja—kaka, jəkəm əz Dəşləhər durtə, sər gyrdə omo dovho ə Denikinhorəvoz. Həlbət quvətho toj nə byryt. Denikinihorə byryt tupho, pulemjotho, omborə tyfəngho, və xu təjə ofiserho, Ommo qərişu poisdəgorhorə, tyfənhəş vəs nə soxdə omborhoşu ə xənçəlhorəvoz vədiromorəbyryt.

Dovho kəşi jə ruz jə nimə. Doqlyiho soxdyt dovhərə çobordly, igidhorəxuno çəng soxdyt: əz pəsəj sənqho, dərəho, tərəho, kuləho, doħorho tə bəhəm puc soxdəni dyşməmə. Qləzəqho bəsxun dorə omoryt, əz işu jə zində ədomiş nə mundə-Əri ə qərişu poisdəgorho mund omborə jərəqhoj dovhəi: tupho, pulemjotho, və tyfəngho. Qjirmizinə partizanhərə vəslyjə qədər bu mynkyn əri jərəqly birə

Xəbər bəsxun dorə omorəi Denikinho ə Aja-kaka zu lov birə məħlym bisdo ə həmə diho dih

bonho: sər gyrdə omə tozə ə qərīşu poisdəgor-
ho əz moħolhoj Samur, Kyrə, omorə-omorə ə om-
borə moħolhojgəş.

17. Sud Ullubej Bujnakski.

Ə sud, Bujnakski qədəsyz olxohin poisdəbu,
həmə pyrsyşhorə çohob dorənbu səxd, hərəketi
sud buho əri cəpundə jurə əz sər nijə rafdənbu. ħovir
Ullubej həmə təxsirihorə əsər xyşdə vəgyrdən-
bu, jəkirəş ə dəs nə dorə və ocmiş nə soxdə hic jə suraş.

Çobob əri rec prokuror, soxdənbuho zərə mi-
jo bijov gufdirə Bujnakski, ħ Bujnakski ə əxir
gofhojxyşdə gufdi: „Mə danysdənym işmu cy mi-
soxitgə mərə, ommo mə əz icirə həçəl tərsirənym
ho nisdym. Mə xyşdənimə əz həili qurbu soxdəm
xyşdəərə əri icirə korho. Mə kələ birə voromə-
rəm ə doqho dohorho, xub şinox birəm ə guru-
nə zindəguni çofokəşə rançbər doqlyrəvoz.

Əri ən uho mə xundəm, vorov gufdirə əz dəs
mə əri dovho soxdə ə işmurəvoz.

İşmu mizənit mərə, hozorigəş cymənihorə, om-
mo u mətələbə, u diləgə ə dyl mohluq dərihorə
işmu zərə nidənit. Mə norəm gərdənmərə ə puşoj
çollodho, imid soxdənymki miçəhy əstərəj azodi-
mu. Xilos miboşyt çofokəşoj Daqisdu əz zir vik.
Mə əz işmu rəħmbəri nijə xosdənym, ommo əzod
buho mohluq mədəşəny qəxrhojmurə əz işmu.
Mə səxd bovorlynym ə bəsxuni ħyku mət sovet
və partijəj kommunisti, ħozurum əri myrdə ə şo-
ri ən uho“.

Miçəj cuməş nə çumundə ħ. Bujnakski guşvo
no prigovorə. Vədarafdəngə ə kucə əz zal sud

ə puşorəhy vədiromorə fəhləho sər gyrdyt əri cək
zərə və gylho şəndə. Qjərəvulho piş soxdyt fəhlə
horə, ə puşo dəşəndə bərdyt dysdoqhorə ə qə-
zəmət. ħovir bujnakski ofdo ə puşo.

Bəqədovoj cənd ruzigə ə cul, ə kyndi razjəzd
Temirgoj Bujnakski zərə ommo ədəsdin qəzəq-
horəvoz.

18. Cy zaraliho soxdətgə siprə quşu ə rəħhoj vo- gun ə vəxd dovhoj mohluqəti.

Xərəbə soxdə omori usdoxonəhoj rəħhoj vo-
gunho 376

Lov soxdə omori əz tuphoşu 490

Lov soxdə və xərəbə soxdə omori kyrpihoj
rəħhoj vogun 3672

Xərəbə soxdə omori yzge ovodunəhoj rəħhoj
vogun 5120

19. Əz bəsxunihoj dovhoi ə bəsxunihoj xozjajstvoi.

Dovhoj mohluqəti ə Daqisdu ombor qiz-
qinly və duraz kəşi

Çofokəşoj Daqisdu kələ qizqinlyjə dovho
rə vətəvusd əz siprə quşun, əz quşunhoj yzge
məmləkəthojgə fyrsorəbyrytho imperialistho əri
vogordundə norə gənə kyhnə parədkəhorə.

Girovundyt gurunə çəngəho ə xonho, və ruho
nihorəvoz, calaşmiş soxdənbryrytho əri vəgyrdə
ħykmətə ə dəs işu.

Dovhojo ovurd kələ xərəbəiho. Puc bisdo mol-
qərə, karasdihoj xoriqulluq soxi. Xərəbə bisdo-
ryt zimihorə ov dorənbryrytho ərxho, xərəbə bis-
doryt kyrpiho, rəħho.

Əri Daqisduj soveti mirosi mund xərəbəiho

Ə rəhbərcijəti partijəy kommunistirəvoz çofokəşhoj Daqisdu sər gyrdyt əri ovodu soxdə xərəbəihorə və imohoj ə təhər sosialistiedət vokurdənyt xozjajstvoj xori qulluq soxi və promişlennostə.

Izmohoj firəhu soxdə omorət və tozədən vokurbə omorət həmə promişlenni korxonəho. Vokurdə vəəkor vəngəsdə omorət tozə fabrikho za vodho. Ovodu soxdə omorət xozjajstvohoj xori qulluq soxi. Ə hozorhorəvoz xozjajstvoj rançbərho jək soxdə omorət ə kolxozho ə prostojə jəklygijə proizvodstvo. Duzətmiş soxdə omorət zurbojə quvətlyjə sovxozhoj həjvudori, pəmqəi, onguri və bysdoni.

Vokurdə omorət ə səthorəvoz şkoləho. likbezho. Girovndə omori çəhm həmə rə xundəi. Çofokəşhoj Daqisdu ə sojuz byrori ən həmə çofokəşhoj Respublikəy socialisti jəklygi Sovethorəvoz ə çəldirəvoz ədət vokurdə xozjajstvoj sosialia tirə.

20. Promişlennost Daqisdu ədəj bylynd birə

Ə 1932 sal bəhəm soxdəni vokurdəi ən stansi elektrii gergebilə. Əz u bəqdə sər gyrdə omorənini kor ə sər nykərəj Sulak və ən Samur əri həozurluqihoj zurbojə stansihoj elektrii vokurdəirə dirə.

Ə Dərbənd vokurə omorənini zurbojə stansi elektrii və promişlenni kombinat kor soxuhə ə quvət gazəvoz.

Ə Məhəç—qələ vokurdə omorəni remont soxdəniho proizvodstvoj mexaniki əri qyc soxdə çirə

rə bəçirə karasdihoj kor xori qulluq soxirə və yzğə remonthoj ən promişlenni korxonəhorə.

Hə ə unço bəhəm birənini vokurdəi sənq burra tiroşirəniho zavod və sər gyrdə omorənini tozə zurbojə tipografijə 1 million nim xərçi buho ə vokurdəiju.

Ə Dərbənt vokurdə omorənini kələ konservni zavod 20 million bankə vədəşəndnəiho ə sal ju. Kələ, orixodrobilni qərəbəc xyrd soxdəniho zavod, zavod iod qyc soxdəniho və zavod bankəhoj şişəi qyc soxuhə ə zavod Ogni.

Ə Xasavjur vokurdə omorənini kələ kərpicni cerepicni zavod, və firəhu soxdə omorənini xlopok təmiz soxdəniho zavod.

Ə Qizlər ədəj vokurdə omorə zavod əz qəmiş material ovodunəi qyc soxuhə.

Və ə çirə-çirə çigəho ədəj zərə omorə 16 buruq əri əz xori neft kəşirə.

Ədəj nişonə soxdə omorə əri vokurdə dy lesopilni zavod. Əri işlətmiş soxdəju u lesopilni zavodə dorə omorəni 146 həzor monət.

Ədəj Nişonə soxdə omorə əri vokurdə dy fabrik xolincə bofi, jə cənd zavodho materialhoj ovodunəi qyc soxuhə və mexanizirovat birə trikotaçni masterskojho (usdoxonəho).

21 Ohun.

Ən qimətlyjə həzizə ci ərimu hisdi ohun. Həmə maşinho soxdə omorənyt əz stal.

Ohun vədəşəndə omorəni əz məhdon ruda komihoki dəbirənythə ə xori ə bəhəmə çərhorəvoz.

Omborə rudəhoj ohuni dəryt ə xorihoj Ural

ə məhdonhoj Don, ə xorihoj Sibir. Ofd omorən rudəj ən ohuni ə doqhoj Daqisdu, əz rudə, ohun soxdə omorəni ə omborə məzrəhoj SSSR. U həjsə hət vədəşəndə qyc soxdə omorənytho ohun və nisë soxdə vojgəhojmurə.

Unə gyрэ həjsəhət ə zarblyirəvoz ədəj vokurdə omorə zurbojə zavodhoj metallurgi

Ə qədər cugun həl soxdəi SSSR bu pənçimyn ə qəriş məmləkətho. Tə əxir pənçsali imu mibəşim dyimyn, jə səimyn və həl misoxim salju 17 million ton cugun.

22. Tozə zurbojə metallurgijəho ə plan pənç salirəvoz vokurdə omorənytho

Nym- hoj zavodho	Əçə vokurdə omorənytgə.	Cənqədə mydygə metall ə salju (ə hozor tonno)
Magnitogorski	Ural	650
Krivoroçsk	Ukraina	650
Kuzneskij	Sibir	350
Kercenskij	Krim	750
Lepiskij	sentr. Oblas ən Cernozem	650
Xoperskij	Zofruj oblas Volga	650

23. Viləjət qobul soxdəi syfdəi cugun Magnitogorskire

Telegramma əz fəhləhoj zavod Magnitogorskəri XVII-myn part konferensija.

Ə syfdəimyn ruz fevral ə 19 myn səhət 30 jymyn minut qobul soxdəi syfdəi cugunə pechoj domni ən Magnitogorsk Domna №1 kor soxdəni nor-

malno (qədəri). İşlətmış birənrho mexanizm və xozajstvoju ombor xubi.

Nacalnik stroitelstvo Gugel.
Sekretar (xətot) komitet VKP (b) Karklin.
Sərnış ən Komitet zavod metalistho Storoçilov.

24. Gytam zijod mubugə cugun vədəşəndəi ə dyimyn plan pənç sali

1932	1933	1934	1935	1936	1937
8,7 m.t.	14, m.t.	19, m.t.	21,6 sm.t.	23,5 m.t.	25, m.t.

25. Ə uçigəho əçə soxdənytgə maşinohoj kor xori oqulluq soxi

Ə qiroq nykərej Don ə şəhər Rostov vokurdə bmori tozə kələ zavod maşinohoj kor xori qulluq soxi qyc soxdəniho ə Sofun Kavkaz.

Rafdənyt tə dur səshoj katulhoj buqi, kufdə, qyc soxdənytho hər çirə maşinhorə.

Zavod bəxş birəni ə cənd bəxşho (sexho) həl soxdəniho sex-hisdi lap zurbojə korpus, ə çə həl zoxdə ə qolub dəkyrdənytgə casthoj maşinhorə Ə canhorəvoz təşimış soxdə ovurdə omorənyt həl soxdə cugun.

Insonho şəisyz (ciploq) tihi soxdənyt u həl soxdə cugunə ə formho (qolub).

Gərmi ən u sexə qədər və hisob nisdi əgər xugər nəbisdogə ə u sex əri kor soxdə pəsd odo-mi catloq mizəny. Əz həl soxdəniho ə qolub dəkyrdəniho sex u castho darafdənyt ə mexaniceski sex. İnçə uho dy ə jəkirəvoz duz soxdə gynçundə omorənyt və şlifovat soxdə omorənyt. Ə sex

ən kuznesho kor soxdənyt kəcykho ə quvət bu-
qəvoz kor soxdənytho. Norə omorəniho ohun ə
zir kəcyk ə qolindiju nim metro hə ə jə gilə
zərərəvoz nazuk birəni ə nazuki jə təkə kəpik.

Ə u sex poisdi mašin komiki ohunə hər ko-
mi çirə-qədər tyrə voisd sula soxdəniho. Fəhlə-
ho kələgədi soxdənyt əz u mašin, cynki u soxdə-
ni ə u zavod, ə plan xyşdə gyrə u casthorə, ko-
mihoki usol nis birəniho əz ən əz zagranis, omo-
rənytho castho. Həzəlho içirə masinho ənçəq sox-
dənbyryt ə zagranis.

Casthoj mašinho giroşdə əz jə cənd sex da-
rafdəni ə sborocni (gyrd soxdəniho) sex və rang
zərə omorəniho sex. Ə inço uho gyrd soxdə omo-
rənyt, rang zərə omorənyt və əz i sexho vədirə-
morənyt hozurə mašinho əri sovxoşho və kol-
xoşho.

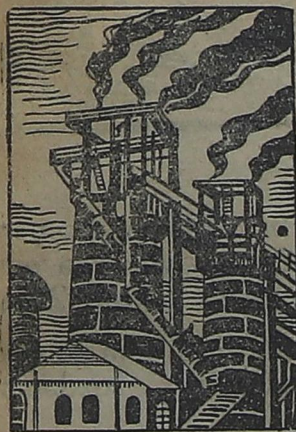
26. Mix qyc səxdəniho zavod bəhəm soxdə plan xyşdərə ə zijodijurəvoz.

Mix və təl qyc soxdəniho zavod ə şəhər Mə-
həç-qələ hisdiho kor soxdəni ə udarnikirəvoz. Ə
dyimyn dekad ən aprel zavod vədəşəndi 1993 jəş-
cik mix komiki ə plan ju buho 1314 jaşcik.

Ə dyimyn dekad aprel zavod vədəşəndi 3237
jaşcik, komiki ə plan ju buho 2799 jaşcik., Tə
səimyn sal sal ən bəhs sosialisti zavod imu bəhəm
misoxu əz vəxd ju zu plan aprelə, -gufdyryt udar-
nikhoj ən zavod mix qyc soxdəniho“ və uho guf
dirəşurə bəhəm soxdyt.

27. Gudokho.

Şinovusdənit? ədəj gudok səbəh mundəirə zə-
rə ə okrainhoj fəhləho. Ugudok zərəi ə nəvojgə-
rəvoz ogol zərəi nisd, u məhni ən bijovtho ruzhoi-

Imu pyşotəho kor sox-
dənbirimho ə hənijə mas-
terskojho (usdoxonəho) sər
gyrdəntirim korsoxdərə
səbəhoj mundə hərki ə jə
vəxd.

Ommo imohoj duz sə-
hət 8 cyraj zərəni gudok-
ho jə million ədomirə. Imo-
hoj imu minut-bə- minut sər
gyrdənim korə həmə ə jəki.

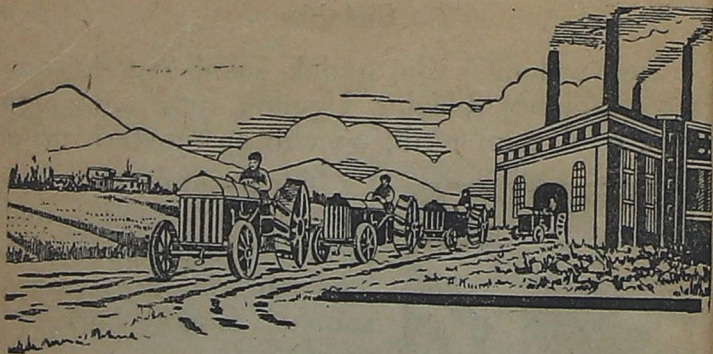
Jə million ədomi vəgy-
dənyt kəcykhorə hə ə jə

dəqəpəqə.

Məhni xundəi səbəhmundəinə gudokho. His-
di səbəhmundəinə məhni jəkberəi,

28. Zavod traktori.

Ə jon şəhər Stalingrad ə qiroq nykərəj vol-
gə vokurdə omori zavod traktori ə quvətlyiju gy-
rə əqəd ə SSSR vokurdə omoriho zavodhoj trak-
tori hisdi syfdəi zavod. U çigə Vəgyrdi 530 gek-
tar xori. Ə ilovləj ən i zavod vokurdə omori
kələ şəhər girovndə omori rəh vogun, taramvaj,
vokurdə omorət pristan, skladho. I zavod vokurdə
omori lap zu.

Jə mətərbə xunəj sənqi vokurdə omoriə pənç ruz 4 zurbojə dy mətərbəi xunəho vokurdə omorət və qəd juş qyc soxdə omorət ə qəd 24 ruz

Ə qəd 3 məh vokurdə omori zurbojə sborocni (maşinhorə iqçəm soxdə duzətmiş soxdəniho sex).

Ə vokurdəi zavod kor soxdəi inçener Amerikani, əz ju pyrsirət „Rasirəjm mi imu ə Germanija Anglija əz tovnəj zu vokurdəi jə nəh?“-Amerikai əxəndərəvoz çohob doriki“ Nəki rasirəjm giroşdəş giroşdəjm, Ə Germanija həci zuri-zuri və dyrysd vokurdə nisə danysdənyt.

Ə Stalingrad hisdiho zavod traktorimu məgyry syfdəi çigərə ə hylom. Ə hər 6 minutumədəşəny jə hozurə traktor. Ə salju u vədəşəndənini 50 həzor traktor.

Ə u zavod kor soxdəninyt 10 həzor fəhlə.

Əz 20 aprel 1932 sal zavod vədəşəndənini hər ruz ruziju 144 traktor, ommo ə syfdəi məhho kor soxuhu u mədəşəny ənçəq məhju 5 traktor.

29. Giroşdim yzgə vilojətihojgərə.

Ə Leningrad omoryt monterhoj zagranisi (əz- yzgə məmləkəthojgə). Uhorə təklif soxdyt ə stansi elektrii.

Kor soxdyt monterho 5 məh və gynçundyt 2 kotjələ.

Ərimu ombor astə kor soxdə vədi bisdo ni- jov mi zu əri gynçundə yzgə kotjəhojgərə? Pysyryt əz zagranisiho:

„Əri həmə porjadkə gərəgi. Imu ə Germanija i çirə norə gynçundənim kotjəlorə“ çohob doryt inostransho.—Imu ombor zəvər dəs hisob soxdənim texnikəj zagranisə. Ommo imurə, zagranisə nisdiho mynkynihoş hisdi. Ə imu mohluq kuməgi soxdə ə vokurdəi sosializm. Gufdyryt pi rə fəhləho:

Həri fəhm soxim ə kəmə vəxd norə mubugə kotjəlorə.

Çohilho Gyfdyryt:

„Imuş kuməgi mi soxim əz dəs imu vərovho- rə xuno.“

Duzətmiş soxdim udarni brigadho.

Ə kuməgi jəkirəvoz sər gyrdim korə.

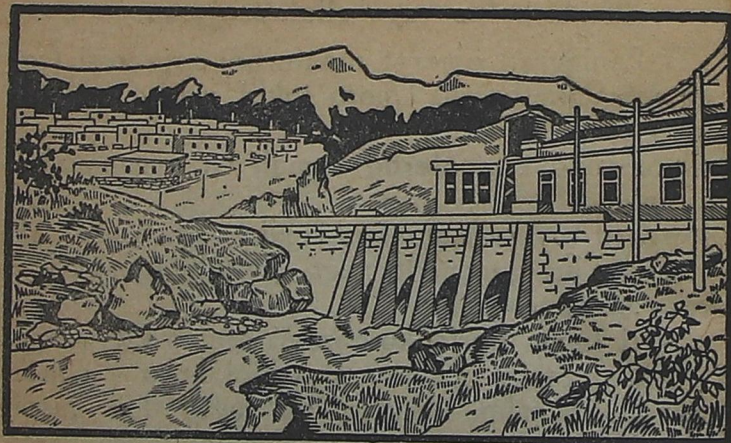
kotjəlorə gynçundə omo ə sə məh nim.

Brigadəho zofru nuşund qimət kotjəlorə du zətmiş soxdəirə əri 600 həzor monətluq.

30. Elektricestvo zurbojə qıvəti.

Elektricestvo ə kor vəngəsdəni stanokho maşinhorə, təşimiş soxdəni gurunə jykhorə, tovuş gərm soxdəni xunəhorə.

Ə kor xori qılluq soxi dvigatelhoj elektrii syr

miş soxdəni kutonhorə, tum şəndəni, təxyl kufdəni gurunə jykhorə təşimiş soxdəni, ov kəşirəni əz colho, hyzym burrani, siparatorho və maslobojkəhorəş (ry qən pəni qyc soxdəniho maşinho) işlətmış soxdəni

Əz həmə qıvətho qıvət elektrii uçuz nyşdə. Stansihoy elektrii vokurdə omorənyt əu çigəho ə çə hisdytgə məhdonhoj kymyri, biləhoj torfi, ə sər nykərəho.

Elektrofikasijəj SSSR hisdi nijət ən Lenin u gufdiri, ki elektrofikasija və həkumət Sovet hisdi gufdirə sosializm.

Nijəthoy ən Lenin ədəj bəhəm soxdə omorə ə dəsdirin Daqisdurəvoz.

Qlədər elektrostansiho ədəj zijod birə ə imu əz tə dovho buho vəxdho gyre sə vojnə. 1 maj 1932 sal ə kor vəngəsdə omori stansi elektrii ən Gergebil komiki vokurdə omoriho ə sər nykərəj qojsu.

U dorənini elektriceski şəhər Məhəç-qələ, Buj nakskirə, və diho dihbənohoj doqho və pyşoj doqihorə. Həjsəhət ədəj dirəomorə hōzurluqihorə əri vokurdəi elektriceski stansi ə sər nykərəj Sulak.

31. Qıvət tozə stansi elektrii (ə hozor kilovat)

numhoşu	1928	1923
1 Volxovi	60	60
2 Krasni oktjabr	20	108
3 Svir	—	80
4 Syfdəi ən Maskov	76	108
5 Şatur	92	136
6 Kaşir	12	284
7 Balaxani	20	250
8 Dnepr	—	372
9 Baku	100	120

32. Sulak.

Nykərəj ən Sulak bəhəm birəni əz qəriş birəni cor kələ nykərəhoj doqhoj Daqisdu: Qlərə-qojsu, qojsuj ən Qloziqymyq, Qlojsuj ən Avar, Qlojsuj ən Andiho.

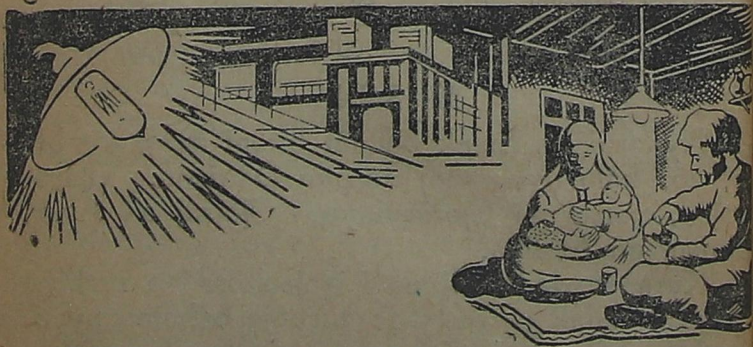
Kura soxdə həməj ən i qojsuhorə ə zurbojə nykərəj Sulak carusd ə jə zurbojə bəhəmə nykərə. U ə sajləvoz vədiromorəni əz dərəiho və bəhəm birəni ə kələ nykərə və ə məjduzi birəni jovoş carusdə ə kələ firəhə nykərə və qəriş birəni ə dərjoh Kaspi. Qıvət Sulak borombori ə jə million 140 həzor qıvət həsbəvoz.

Həjsəhət u qıvət xəjr syz darafdəni ə dərjoh. Həkumət Sovet nori ə pyşoj xyşdə vəzifə əri mənfiət vəgyrdə əz həməj qıvət Sulak əri vokurdəi sosializmə. Imohoj cənd salhoi sər gyrdə

omori korhoj əxdərmişi ə Sulak və əz syfdəi sal dyimyn pənçsali plan sər gyrdə omorənini əri vokurdəi stansi elektrii Sulakə.

Elektrostansi Sulak cənqədə guçly birənini əz Dneprostroj və birənini ən zijodijə quvətlyjə stansi ə həməj SSSR.

Stansi quvət və tovuş dorənini promişlennost və xozjajstvoj kor xəri qulluq soxi ən Daqisdurə zavodhoj şəhər Groznajə və Bakurə. Əri mənfi-hət vəgyrdəi əz quvət ən Sulak ə Daqisdu vokurdə omorənini omborə tozə promişlennostho (fabrik zavod) əri həməjjəklygi SSSR gərəg his dytho.

33. Cənqədə ovoqot xərçi birigə ə vokurdəi stansihoy elektrii ə Daqisdu,

	1927	28	1931
Ə stansi elektrii ə Sulak	80	2500	
Ə Gergebel	—	2810	
Ən tabrikho zavodho	70	500	
Ə stansihoy elektrii ən şəhərho	30	507	
Ə " " " dihbni	—	700	
180 h. m. 7 mil.017h.			

34. Doqlyho ə kuməgi vokurdəi Gergebelə

Kor ən vokurdəi Gergebelə əz (les) qit təxdə nəbirəi sər gyrdyt əri pojundə.

Les (qit dəxdə) ombor domund ə rəh ə sər nykərə. Bisdo kələ əngəliho əz taraf les nəbirəi və fəhləho. Gergebilə vokurdəgorho ə quvət işurəvoz nə danydyt duzətmiş soxdə i əngəlihorə gyrdə qithorə əz sər nykərə.

I korə şinovusd Rajispolkom ən Xunzax. U ruj bisdo ə selsovetho ə minətəvoz kuməgi soxut gufdirə ə vokurdəi Gergebil.

Doqlyiho əz dih Gosatl nyvysdyt xyşdəre udarnikho çəjlə soxdyt əz qədişu 200 ədomi əri kuməgi ən vokurdəi Gergebil, əri əz sər nykərə-əvoz qithorə fyrsorə.

Əz zusəri səbəh ə qirmizine bəjdoqhorəvoz, rafdyt uho ə nykərə ə gərəg hisdytho karasdiho-şurəvoz.

Guçly bisdo kor. Tə şöngum les (qit təxdə) fyrsorə omo həmə əz sər nykərə ə lap gurunə çigəhoş, əz kyndi dih Calda.

Ə ogol zərəi Gosatliho çohoh doryt yzgə dihbnohojgəş və Gergebilstroj ə vəxdju qobul soxd jurə gərəgbuho lesə materialhorə (qit təxdərə)

35. Promişlennost ən tekstili

Promişlennost ən tekstili qyc soxdə və dəşəndəni hər çirə parcəhoj pəşmi, pəmbəi, kətoni, əvryşymi və yzgəhojgə. Kor tekstili hisdi jəki əz kələ quvətlyjə promişlennosthoj (fabrik-zavod) SSSR Ə 1927,28-sal çəhm promişlennost ən SSSR mol

vədəşəndi 10 milliard 800 million momətluq. Əz işu 3 milliard nimluq bu mol promişlennost tekstili. Promişlennost ən tekstili vədəşəndəni əz sə bə-xş cəhmi bytyn promişlennost vədəşəndəniho mol ən SSSRə.

Həmcin içirə məhəno hisdi jurə ə qədər fəhləho ə promişlennost məmləkət imu kor soxdə nytho 700 həzor tekstilşicikhoi (əfabrik parcə kor soxdənytho).

Promişlennost ən tekstili kələ voçiblyjə rolə vəgyrdə əsər xyşdə əz tovnəj myhkəmlı soxdə dusdi svjaz şəhər və dihbənə ə jəki: Ə dəgişi ən cit (parcə) şəhər qəbul soxdəni əz dihbən təxyl. Pənçsali plan uçirə ədəj zijod vədəşəndəni mol tekstilirə ki, tə əxir pənç sali, jəhni tə əxir 32-33 sal u zijod birəni əz 27-28 salho vədəşəndənbuho dy vojnəş zijod

Və həmcin norət ə pyşoşu əri zəvərdəs soxdə çins molə və uçuz nuşundə jurə ə xyşdə. Ini mətləb ən promişlennost tekstili

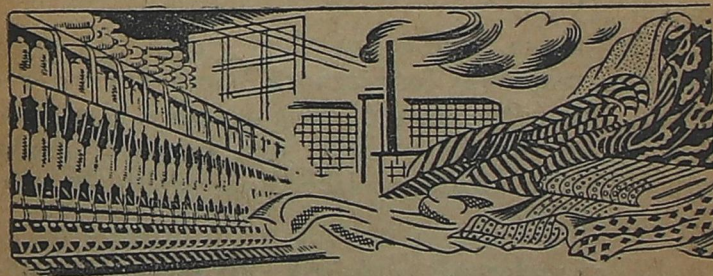
Jə milliard nim hərzo soxdə omori ə tekstilni promişlennost əri kapital vokurdəiho.

I kor mynkyn mydy əri vokurdə ə kyndi 150 tozə fabrikhoj parcə (qumoc) vədəşəndəniho. Ə Məhəç-qələ hisdi dyryçdə tekstilni fabrik III Internasional(çomo vədəşəndəniho) U vədəşəndəni çomorə əz ovurdə-omorəniho və əz qəd Daqisdu koşdə omorəniho pəmbəho.

36. Zəndoqı ə fabrik III Internasional.

Əz sət zijod zənhøj doqlyho deligatkəhojsjezd ən zənhøj Daqisdu əz dur-durə məzrəhoj doqho omorət ə fabrik çomoi ən III Internasional.

Uho gəşdət həməj fabrika, sərgyrdə əz pəm bə qəbul soxdəniho, rusmu bofdəniho, çomo bofdəniho, rang zərəniho sex vədərəfdət tə skladho həzürə çomo dəbirəniho.

Korsoxə zənho ə dyl şorirəvoz voxurdyt ə zənhøj doqı. Delegatkəho poisdyt ə sər stanokho və dənişyryt cy təhər əsər maşinho kor soxdənytgə. Omborhoşu 40-50 salaho byryt, ənçəq syfdələ diryryt uho elektricestvo və stanokhoj fabrikirə.

Rungamat Gadçijəva gufdi:

„Mə fikir soxdənbıryn tə iməhəli ki, ə həmə çigə ə dih imurə xuno ənçəq vişəho dohorhoi gufdirə. Təiməhəli mə əz sənq və vəcərusdə qəzməho bəşəjəj hiciş nə dirəm. Imohøj mə ədəm dirənym cytam əz hyzym vişəho və əz sənq vokurdənytgə fabrikho. Mə danysdənym imohøj, cytam gərəglynigə əri vokurdəi sosialisti hər kəpikiş və ədihmə calaşmış misoxum əri bəhəm soxdə həmə tapşyrləməhorə (tapşyrləməhoj hykumətə).

Ə miting ən fabrik zənhøj doqı danysdyt

cy məntihətigə əri fabrik zavod bəhəm soxdəi planhoj çirə-çirə hozurluqihorə.

Əz ə vəxdju uborka toxdəi və dorəi xlopkarə bəndi kor ən fabrik çomoi III Internasional.

Əz ə vəxdju pəşm dorəi bəndi kor ənfabrik pəşmi „Dagjun“

Əz bəhəm soxdəi hozurlygi guşdə və dorəi hər çirə məjvohoj tərəvəzhorə bəndi kor ən kon servni zavodho. Zənhøj doqı vərəsiryt ki əz əçəl-dirəvoz kor soxdəi ə dihho uho kuməgi soxdənyt ə bəhəm soxdəi proizvodstvoi planhoj fabrikho zavodhorə

37. cy vədəşəndigə fabrik III Internasional ə həvəli kvartal 1932 sal

Rusmu 34725 kg.

Çomo 272393 metro.

Rəng zərə omori çomo 109754 metro.

Pəmbə 1147 kg.

38. hoşirihøjmu.

hoşirihøj prirodəi (divəhi) Daqisdu zurboi. həkumət Sovet sər gyrdi işurə əri əxdərmiş soxdə və işlətmış soxdə.

Ə dorumi taraf Daqisdu omborə gazho dəryt ə zir xori. 120 milliard kubiceski metro zapas gazini Daqisdurə. İçirə omborə zapas gaz nisdəi əjə məmləkət hylomiş. Əz u gazho kor soxdəni əz 1927 sal əjlo zavod şişəi ən „Ogni“

Əz 1932 sal əri mənfihət vəgyrdə əzi gazho sər gyrdə omorənini vokurdəi quvətlyjə kombinat ximiki. Kələ hoşiri ən Daqisdu hisdi quvət ən nykərəhoj doqhoju.

Uhorə hisdi quvət 2500 hozor quvət həsbə. Əz u quvət bəhəm mənfihət vəgyrdə mijov əri paramənd soxdə promişlennostə, transportə və xozjajstvoj xori qulluq soxirə.

Daqisdu kələ hoşiri əz neft. Tədovhoho neftə ə Daqisdu ənçəq sər gyrdəbyryt əri buruq zərə. Əj zuriho 2-3 sal zərə omorənini ə kyndi 100 buruq, komiki mydy tə 400 hozor ton neftə hər sal.

Doqhojmu hoşiryt əz hərçirə hoşiriho əz xori ofd omoranytho. Ədorumi taraf Daqisdu ofd omori zapas kymyr sanqi 10 million tonn.

Ə kyndihøj nykərəj Sulak və ə kyndi nykərəj Ojloşuj ən Avar dəri zurbojə zapas gugurt. Omborə gips və alebastr dəri ə doqho. Ə kyndi dih Xnek və Rukun ofd omori omborə çivə. Ə 17 çigə ofd omori rudəj ohuni.

Ofd omori ə doqho nyqrə, syrə, qurquşun, mys, sink.

Daqisdu hoşiri əz materialhoj ovodunəiho. Xunə vokurdənəiho sənq gilovho əri kərpic və cerepic və qob luqi qyc soxdə həməl omorənəiho, hək və hər çirə mətəh əri şişə qyc soxdə həməl omorənəiho.

39 Ogni.

Ə 10 vərəi əkyndi Dərbənd həkumət sovet vokurdi tək hisdiho ə həməj SSSR mexaniceski zavod şişəi. Zavod kor soxdəni ə kuməgi suxdənytho gazhorəvoz, komihoki çəjlə soxdə omorənytho əz xori. Omborə vəxdho jəkiş nisə danyşdənbyryt mənfihət vəgyrdə əz i gazho ənçəq ə 1916 sal fikir doryt ə i gazho kapitalistho uruss-

ho və sər gyrdyt əri vokurdə ə kyndi ən u gazho
cyklə zavod şişəi.

Əz dovhoj mohluqəti u zavod xərəbə bisdo
ommo ə 1922 sal kor soxd tozə zavod vokurdə
omoriho ə dəsdiñ hykumət sovetəvoz.

Şişərə ə zavod qyc soxdəni içirə; syfdə mel
sylyfat, soda və kvars kəşirə omorənyt ordə xuno
Əminorəj ohuni gurunə cənd pudho omorəniho
sənqə jəşijovəxuno hisdiho çernova sovsoxdəni
həməj ən u cihorə poroşokə xuno, pəsdə hərdoviç
çə xuno hisdiho maşin hərdoviç zərəni işurə və
pəsdə uho darafdəni ə pec „furko“

U pecho çigə vəgyrdəni ə kyndi həməj xori zavodə
Ə ki ən u pecho lap ombor gərm birə.

Əz dərhoj pecho vədi birəni ocuq zərdə xə
di şişə. Uho jəvoş-jəvoş pompuş zərənyt və ofdorə
nyt, ə uho dənışirə birəni əncəq ə kovrə şişərə
voz. Nobugə cumhoj odomi xərəb mubu. Ə pec
ho şişə dyşirəni jə cənd səhət. hozur birəngə uho,
dəndulyjə turho səxd gyrdənyt xəsdə şişərə və
jəvoş-jəvoş hovo gyrdə ə dyimyn mərtəbə kəşirə
ni u xəsdə şişərə komiki hə usəhət carusdəni ə
xinik birə şişə.

Fəhləho gyrdənyt əz duzə kovrə şişə. Burra
nyt işurə və çiro-çiro soxdənyt hər sort işurə,
pəsdə dəcirə səxd soxdənyt fyrsorənyt ə maga
zinho.

40. Udarnik zavod „Ogni“.

Tovuş həl birə dyşirəniho şişə vədi birə əz
cyklə pənçərəhoj pechoj „Furko“. Ləhbət hətoş
suxundəni sifət qyuz buho ədomirə ə ki ən u pən
çərə. Həmişə lenthøj şişə əz zofru qirmizi, əz zə
vər tov dorə-dorə vər savz, ədəj vəromorənyt
zəvəro. Ərəq soxdə xələthøj fəhləho vogosirənyt
ə çəndəgho, mujhoşu ə giçigihəşu, ommo həgə
nə nisə pojundənyt korə.

Jə dəqdəqdə fəhlə ə maşin nə dənışigə, z-i-i
n-g- soxdə xyrd birə ofdoroni lent şişə. Əz u
kor maşin mundəni 4 səhət korsyz.

Smenəj Amir unə gyre jə lyngiş nisə vəgyr
dənyt əz ki maşin.

Smenaj Amir əz həmə pyşo dəryt əri bəhəm
soxdə promfinplanə. Uho kor soxdənyt ə çobor
dirəvoz, kohili nə soxdə ə kor.

Amir kor soxdəni ə zavod əz u ruzki zavod
əkor ofdori. Syfdə Amir kor soxdənbu əzəvər
maşinhoj „Furko“, pəsdə furavundyt jurə ə zof
ru. Əz jəkəm məhəligə bəqdo Amir biri kuməg
ci usdo, i puşoho soxdət Amirə usdo. Hə əz syf
dəi ruz kor soxdəi smenəj Amir burmundəni xu
bə çirəhoj korə, həmişə bəhəm soxdəni ə zijodi
rəvoz planə.

Smenəj Amir dorəni 500 vərəq şişə, komiki

jə smənəş nisə dorə unopdə. Amir hisdi xuba udarnik zavod „Ogni“.

41. Sijəhə neft və kymyr

Promişlennost və transport nisə danysdə kor soxdə toplivosyz (suxunddniho ci) suxundəniho ci syz poisdəni həmə xozjajstvojmu.

Ən zijodijə zəvərdəsə suxundəniho ci hisdi kymyr və sijəhə neft.

kymyr hisdi imurə, ə korxonəhoj donbass, ə Ural, ə kyndihoj Moskva və ə Sibir. Omborə çərhoj kymyr dəriho çigəho hələ əsləh işlətmis soxdə nisə omorə.

Sijəhə neft və kymyr vədəşəndə omorəni əz xori. Ənçəq əri kymyr vəkəndənyt luqondə şaxtho, ommo əri sijəhə neft vədəşəndə buruq zərənyt xorirə tə sijəhə neft dəriho çər xori.

Əz buruq nefti sijəhə neftə kəşirənyt, ommo kimi məhəl ju qyl zərə vədiromorə biloqə xuno.

Əz həmə zijodi neftə ə məmləkətimu vədəşəndənyt ə kyndi Baku və Gronij. Ə Daqisdu ombor dəri neft. Ə kyndi Bərəkəj. Urə imohoj ədəj vədəşəndə əz xori. Ə sijəhə neft vədiromorəi SSSR hisob birəni səimyn çigə ə hylom.

Pəncə sali ən sijəhə neft bəhəm biri ə dy salnim. Hə ə 1930 sal əz buruqho vədiromorəbu 46 million 400 hozor tonn.

42. Jəsə sijəhə neft!

İşmu fikir soxit əz dyli.

Mijonə, kosib, kolxozı

Ərişmu gərəgi kosilka.

Traktor və molotilka.

Mix kutom və molə.

Zadviçka əri pənçərə.

Hər cy gərəgi əri cul və xunə.

Və cy işmu əz həili şinoxdənitgə.

Həmə əz şəhər omorə.

Həmərə dorəni zavod gigant.

Ommo--zavod poisdəni kor syz nəbisdogə zapas kymyr.

Nisdi maşin kymyrsyz və xoriş nisə dorə jəmişho Kymyr quvəti, kymyr tovuşi, kymyr hisdi ərimu zindəguni.

Ombor voçiblyni çofoj şaxter çofə vədi nis birəniho əri dənişirə.

Çofoj çobordho ə zir xori, zurbojə və kələ çofoi Ə çobordə vəxd imu, dyvojnə gərəgi kymyr ərimu.

Və çofoj şaxter dənişirəni ə kuməgi tozə dəsho Əj udarnik ən məhsylho, dit imurə kuməgi zu əz məhsylho.

43. Cy gærægi sijæ neft.

Ð millionhorævoz lampaj nefti dægæsundæ omorænyt æ sæhærho væ æ dihbonho. Traktor æz çigæj xyşdæ nisæ çymysdæ ægær juræ puc næsoxdigæ æ neftævoz væ næ molundigæ æ ryqænævoz. Lap zu rafdeniho avtomobiliş mipoju æ nimæ ræhi, ægær nædækyrdigæ æqædju binzin.

Myhyçyzæ bronivikho væ tankhoj dovhoiş jækiræşni sæhmunu, ægær binzin dæbiræniho qobhoju buş bisdogæ.

Kombajno, motosikletho, teploxodho micarut æ xæjrsyzæ xæræj metal, ægær næ bisdogæ juræ binzin, neft væ mazut.

Sijæhæ neft hisdi xuræg æn maşin. Omboræ kæle fabrikho væ zavodho særnugum vokurdæt hæmæl omoræni suxuhdæniho peçoşuræ æ sijæhæ neftævoz. Ðsijæhæ neftævoz kor soxdæ paravozhoj ræhhoj vogun. Sijæhæ neft doræni gærmi ombor æz xubxubæ kymyriş. Ðçigæj 164 ton kymyr sænqj væs soxbæni 1,03 tonn sijæhæ neft.

44 Ðvæl næ imohoj.

Kor soxdæi æ Buruqhoj nefti æ Baku ombor gurunbu.

Ð ævir poisdæbu hæmişæ sijæhæ bulutho væ duræ. Hic vædi nisæ birænbu çyşmæ.

Hæmæj ævir qæriş biræbu æ buq neftævoz.

Ðri fæhlæho gurun bu æri næfæs kæşiræ hæmişæ işuræ zæhmæt dorænbu syhræ.

Sijæhæ Nefd vædæşændæni æz xori gurunæ çofoi (katorgi).

Fæhlæho vir soxdænyt æ inço quvæt væ çun soçişuræ. Uho ombor xæsdæ birænbyryt æzi gurunæ kor, gisnæ biræhnæ. Partalhoşu bilæsumor bu æ mazit væ sijæhæ neftævoz.

Uçuz bu çofu, uçuz bu fæhlæ, kæmbu fikir juræ kæsirægor.

Ð qæriş soqæ vişæj hyndyræ, æ nefdævoz jækiri vişkæho æ colækiho, doşdæ omorænbyryt æz xori vædæşændæ omorænbyrytho sijæhæ nefttho.

Xori hæmæju pur bu æ savz sijæhæ xæşdirævoz. Ðuxæşdirævoz bilæsumor byryt hæmæ divorhoj xunæho væ hæmæ insonhoş.

Kapitalistho sæhib buruqhoj sijæhæ nefti qimiş nisæ soxdænbyryt sijæhæ neftæ.

Uho æ fikir nisæ vægyrdænbyryt ki, zapas neft mæ rasy gufdiræ. Kor æn uho ubuki, zijodtæ væ zutæ neftæ æz xori vædæşænyt væ furuxut. Unæ gyre uho nisæ norænbyryt buholyjæ sesternho væ maşinho

Hæjsæhæt Bakuræ sinoxdæ nisæ biræ.

Ð hæmæ çigæho girovundæ omori firæhæ kucæho, koşdæ mori omboræ dorho, vokurdæ omori tæmizæ posjolkæhoj fæhlæi (rabocij poselki). Ð buruqho tæmizi væ sokitini. Fontanho imohoj neftæ æ ævir nisæ væşændæ, æz fontanho imohoj sijæhæ

neft rafdəni ə trubəhoj ohunirəvoz ə sesternhoj və zavodho.

Kor imohoj də gurun nə mundi.

Maşinho dəgiş soxdənyt çəfoj insonhorə. Doş dənyt quvətə, çunsoqirə və ovqotə.

Ə kucəho nisdyt jə donə bitəmizə gisnəjə fəhlə və həil.

həilho ə jaslihojyt, ə detdomhojyt, ə şkoləhojyt. fəhləhorə hisdi klubho, xunəhoj foriqəti (domotdix) stolovojho.

45 Ə vətəqəho

Ə vətəqəho sər gyrdənyt əri omorə fəhləhoj zihisdəgorhoj ən zəvrə diho, hişdənytho kiflətəhoşurə ə dorundoqho, omorənytho əri çəh gyrdə ə dərjoh Kaspi.

Avariho, darginho, ləzgiho, Lakko, və qymyqiho. Nyqəjho və çuhurho qəriş birənytə işurəvoz ə myhkəmyljə kollektiv.

Ə klub ən vətəqəho i pyşoho vogosundiho plakata voxurdəni fəhləho ə lozungəvozi:

„Ziho fəhləho omorəgorho əz doqho ə putinəl

Ə i tarafigə jə plakatigə „gruppəjmu bijo bə həm soxu tapşyrləməj partijə və hykumətə əz tovnəj çəh gyrdə. Gruppə bijo dy 1810 can çəh!“

Ə həmə zuhunho hərəj soxdənyt plakatho. Əz tovnəj nəbiriho ə hylom u çəbordə vokurdəiho ən mohluq SSSRə xuno əz tovnəj bəhəm soxdəni plan pənçəsalirə.

Əz həmə zəvərtə tullu soxdə omori plakatho

Ə dəsədin bəhs sosialisti və udaruikirəvoz bəhəm misoxim plan putinəj 1932 salə

46. Syfdəi tur.

Səhət 3 şəv dəşəndə omrəbu tur və səbəhmundə kəşitə omorəbu ə qiroq. Dyryçdə zalom vədi birəbu ə motnə.

Baxilşciho tə suqrə zani əqəd dərjoh əbəbyryt çəloqələmiş soxdə sulahoj motnəhorə.

Tackəho əz sər duzmiş birə təxdəho, təşişmiş soxdənbyryt zində--zində ə labazho. İnço mynyk soxdənyt xubə qurzum. Solilşikho ə xijəhorəvoz şəndənbyryt mynykə ə həmə kynçoj canho.

Tackə ə sər Tackə tihi birənyt qurzumho ə luqondə canho.

Ə sər motna 6 baxilşik bəhd gyrdət hərkişu vilivkə soxd. Nə poisdəki dəkyrçəhə ə tackəho. Vərəsdənyt pəsini qurzum vəcirərə əz can, qiroq dərjoh sər gyrdəni əri xəvlət mundə, mundəni kəmə dəsəj turkəşho.

Vəxsirə və əquməvoz biləsumor birə motna gurun birə.

Ə byryç kuməgiirəvoz kəşirənyt jurə turkə ho ə qiroq.

Baxilşikho poisdə ə qəd ov şuşdənyt əz xys də tovtovijə puləhoj çəhə.

Əz dur ə sər dərjoh vədini cytam kor sox dəgə turci.

Nubətljə tur dəşəndə omorəni ə dərjoh.

47 Tozə zavod konservi.

Şəhər Dərbənd ədəj dəgiş birə.

Həzəlho xundə omorənbu şəhər ongur, şorob və çəh. Imohoj Dərbənd hisdi şəhər vokurdəni ho və vokurdiho zavodho və fabrikho.

Ə domunəj doq əqəd ongur boqho və pəmbə koşdə omorə xoriho ədəj hyndyr birə tovhoj fabrikho, vokurdə omorənyt korpüşhoj fabrikho. Ruz bəruz ədəj zijod birə quşun vokurdəgərə və fabriki fəhləho.

Ədət xərəbə birə kyhnə xunəho, vəcarundə omorə hymyrluqə boruj. Dərbənd, dəgiş birə həmə zindəguni şəhər. Əz ijul Ədəj ə kor omorə promişlenni korxonə tozə konservi zavod Dərbənd. U mubu ən quvətlyjə konservi zavod ən Daqisdu və mədəşəny 20 million banka konserv.

Programm ən zavod norə omori əri vədəşəndə 7 million banka konserv çəhi, 5 million banka konserv tərəvəzi və 8 million banka tomat-pjurə və pomidor.

Ə zavod kor soxdənini 1200 fəhlə, əz işu ə kyndi hozor dəniləho.

Vokurdəi zəvod ədəj bəhəm birə. Ə ploşcad-

kəho, divorho, və ə həməj kynçhoju ədət kor soxdə ə dəhhorəvoz fəhləho.

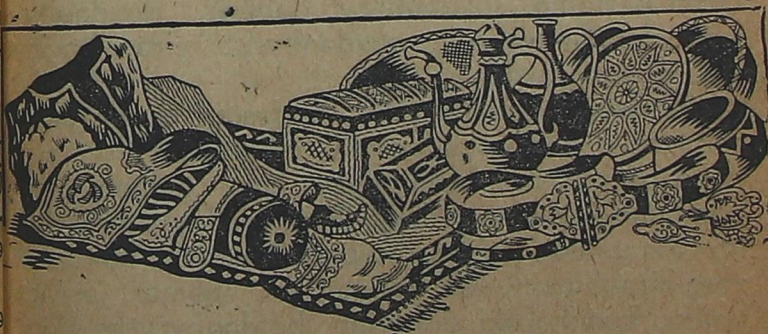
Ədət kor soxdə 6 brigad fəhlə, uho bəhs sosialisti gyrdənyt dy ə hərəj jəki.

Fəhləho boqləmiş soxdət xyşdəərə ə zavod.

Zavod ədəj zijod və hyndyr birə hər ruz və ruz.

Vokurdə bəhəm biri 11 tozə korpüşhoj zavod

48. Promişlennost sənihət kustariə Daqisdu

Daqisdu əz zurəvoz tahriflyni əz promişlennost, sənihət kustari. Xolincəj Tabasaru, jəpinçi Andi nazukə şolhoj ən Dargin, və kor zargari ən Kybaci. Həməj əni ciho rafdənbyryt ə kavkaziş və ə zagranisiş. Unəgyrə ə doqhoj Daqisdu həjsəhətiş sənihət kustari vəgyrdəni qəi kələ çigərə. Ə sənihət kustari myxşulyt mərdhoşuş zənhoşuş.

Zənhøj doqi bofdənyt şol xolincə, mərdhoşuş qyc soxdənyt çirə bəçirə qobhoj buqi hyzymi və sənihət zargari. Hyzym, metall və əsqurə

uho rac soxdənyt ə racə syrɣ, nyqrə, və şirmohi-
rəvoz. Ən syfdəi çigərə vəgyrdəni kor xolincə
zərgəri və dəboqi.

Daqisdurə tə revoljusijə ə doqho nəbu nə jə
donə fabrik nə jə donə zavodiş. Əri həkumət pad-
coh sarf nəbu əri ə Daqisdu fabrik zavod vokur-
də, əri padcoh sarf bu əri carundə Daqisdurə ə
pəsmundə kolonijə. Həmə işurə əri xozjajstvoşu
mibisdoho cihorə doqlyiho işu xyşdənişu qyc
misoxdyt. Xyşdənişu bofdənyryt şolho, duxdən-
byryt partalho, soxdənyryt dəboqi, duxdənby-
ryt cəkməho və qyc soxdənyryt çirə—bəçirə
qob quçob təxdəi və luqi.

Xorisyz mundəbyrytho, ə dəsdin quşun pad-
cohəvoz ə doqho piş soxdə omorəbyrytho doq-
lyiho əz zurəvoz doşdənyryt kələ gələhoj gus-
bənd, uho dorənyryt doqlyihorə voçiblyjə produkt-
ho və mətəh əri pojvoku və partal duxdə. U mətəhho
xərç birənbu əri xoli kolincə şol, nəmər, jəpinqi
bofdə, komihorəki doqlyiho bofdənyrytho həm
ərişu həmigə əri furuxdə ə qiroqdəkiho, əri ra-
sundə ərişu u cihorə komihorə ki, işu ofdə nisə
danysdənythorə ə dihhoşu.

49 Xolincənoy Daqisdu

Əz Daqisdu qiroqtə viləjəthoş təhriflynyt
xolincəho sumoqho və taxdə palazhoj Daqisdu.
Bofdə omorənyt həməj ən uho ə səliqəlyjə dəshoj
zənun doqirəvoz.

Xoli-xolincə bofdəi əz zurəvoz kor dəsi zənu-
nəi. Mərdho ə u kor hic jə kuməgis hisə soxdə-
nyt.

Omborə çofə kəşirə zən ə sər xoli-xolincə.

Jəbo bijo bəl soxdə bijov pəşm, dyk dorə
bijov rusmu və pəsdə rang zərə bijov.

Rangə qyc soxdə hynər hər ədomi nisd, om-
borə xonəndəi bijobu əri ən u kor. Ranghoj fabrik
həməl nisə omorənyt əri ən u kor, cynki əz ofdoi
ocuq və sipilov birənyt u rangho və xyrd birə
qimət ən xoli—xolincə. Rangho əz ragho—rişə-
ho və vəlgovuşhoj gygərəmho birəniho ombor
xub mundənyt əri cənd salhoş və əzu tovunə ə
sər işu omborə çofə kəşirə xolincə bofdəgor.

Rusmu rang birəngə sər gyrdə omorəni
durazə və cətinə kor ə pyşoj dəzgox xoli—xo-
lincəi.

Əz ombor nyşdəi dord dorə kəməx xəstə bi-
rə qulho və əz ombor dənişirəi kur birə cumho
Nisdi zən doqimurə kələ, tovuşə xunə əri kor
soxdə. Ə jə torikə zulmotijə xunə, cyşməsyz təh
mizə əvirsyz nyşdəni kosib ə pyşoj dəzgo-
xyşdə.

Omborə myzdiş nisə vəgyrdə zən əri cənqə-
dəinə kor xyşdə. Hic xilos birə nisə danysdə u
əz qərməqhoj dololho moklirho. Cənqədəinə
çofoju, ə çunsoqijü kori soxdəniho ə xoli xolin-
cərə, furuxdəki ə puci—hinci vədaradə cynki
hə furmundə omorə u pulə hisob soxdəki ə ju
rasundəki.

Kooperasijəj sənihətkorho isəhət vokurdənyt
kələ sənihət xonəhoj xoli-xolincəi və fabrikho.
Ə unço kor soxdənyt zənoy doqi ə tovuşə xu-
nəho ə pyşoj xubə dəzgoqho. Kor giroşdəni ə u
dəzgoqovoz zu və xub. Ən zə ə unço həm çun-

soqijju, h mige q zen is soxdəni  z h v lina c n q d s ombor.

  dihho,   komin o hələm vokurd  n  omor  t s nih t xon hoj xoli-xolinc i, kooperasij j  r s nih tkorho d sgiri soxd    z nho  z rusmu v   z rang v  xoli-xolinc r s   xub  qim t vosdora  z i u.

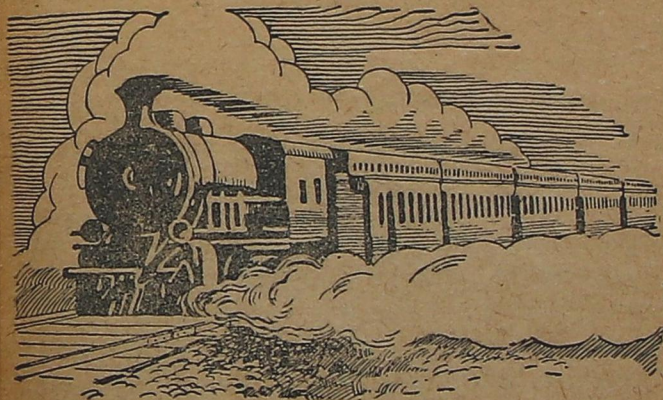
Z n doqj   kooperasij j s nih t korho daraf d niho xilos bir   z q rm qhoj dolol.

50 S nih tkorho j k bir nyt   artel

Guruni zinf guni t hnoje s nih tkor. Mol xys d r  u   dih xysd  furuxd  nis  danyisd  bijo   bazar b ry   s h r.  ri  n i kor u bijo s s m t d ni y, ommo d s t ngi d ni ir  nis  hi sd  jur  s nih t kor m  bur birəni  ri furuxdə mol xysd  r    u z    qim t   ali v ri ci.  z ali v ri ci vosdora ni g r g hisdiho molho m t hhor    s  vojn  qim t. Ombor  vəxdho s nih tkor vosdora ni mol   z ali v ri ci   q rd, u iqrol vozki buh kozur  korhoj xysd r  (mol )   ali v ri ci dor ni.

  i ir  təhərəvoz s nih tkor ofdor ni   q r m q ali v ri ci.  z qərməq ali v ri ci  zad so dəni s nih tkor  kooperasij j s nih tkori.

U kooperativ j k s xd ni s nih tkorhor  artel, vokurd  v  qyc soxd ni  ri u korxon ho s nih tkori. Rasund ni  ri u m t h v  furuxd n qyc soxd  mol i ur . U duz tmis  soxd ni  ri s  nih tkor xub  s rtho  ri korju. Kooperasij j s  s nih tkori kor tekstelir  g rdund niho   Daqis du j k soxd ni 12 h zor s nih tkorhor .  z s  s nih tkor 16 kor soxd ni   korxon hoj arteli.

51 R hhoj voguni   p l s ho.

hykum t imu t slix soxdi  ri vokurd  r hhoj vogun vogosund  Sibir    Turksib voz. Ir h  ri- mu ombor m nfih tlyni.   Sibir ko sd  omor ni ombor  t xyl v   z Sibir imu  z u r h vogun mib rim t xyl   ri Turkistan. P sd    un go h m  ko sd  bijovho xoriho ko sd  mijov  ci- g j t xyl p nb . P nb  ombor mubu m ml k t . Fabrikhoj parcaimu kor misoxut   b h mir voz. S h r v  dihbon syroi mubu  z parc . Vokurd  mijovt yzg  r hhojg s. U r hho mogosunut s xt ho v  m hdonhor    zavodhor voz. Uho mogo- sunut məzrəhoj fabrikhor    t xyllyj  m zr hor  voz, sentr    qiroqhor voz.

  q ri  p n  sal durazi r hhoj voguni zijod biri 13 hozor kilometro. Paravozho zijod biri 3- h zor 500 d n , Vogunho 150 hozor.

 z h m  zijod mubu avtomobilho   kyndi-

hoj Niçninovogorod vokurdə omori zavod avtomobili. Salju u mədəşəny 100 hozor avtomobili.

Ə Maskoviş vokurdə omori həmcin dyryçy zavod avtomobili ə num h. Stalin.

52 Xozjajsvoj socialisti Daqisdurə gərəgi xubə rəhho.

Syfdə sər gyrdi rəhhorə qyc soxdərə zimisə selsovet ən Gocadlin ə məzrəhoj Carodin. Korə sər gyrdət xundəgorhoj likpunktho və ə şiləj kəm xundəgorho xundəgorho. Uho nyvy dət xyşdəre udarnikho əri rəhhorə gyc soxdə və ə həvəs vəngəsdət ə pəsoşu qoləni mohlo qəş.

Korə girovundət bytyn zimisdu əz guçly vərf omoriho ruzho bəşqəj.

Vasali kor giroşdi ombor zu. Ə kor vədirə morət pirə mərđho və pirə zənhoş. Ədihhoj Gəob Ritleb, Gilib domundət ə kor nə vədiromor təhno qərəvulciho. Uhonigə həmə ə kor birə Şəvhoş kor soxdət zu vərasyt gufdirə tapşy ləmərə.

Ə korho rəhhorə qyc soxdəi kuməgi oxdə ə kyndi 1500 ədomi.

Uho duraz soxdət tozə rəhhorə tə 580 kilgə metr, firəhişurə 4 metro. U rəh vogosundət sentrə ə rajon hisdiho kələ dihbonho rəvoz.

53 Kulak dyşmən rəhhorə vokurdəini.

Kulakho hisdi dyşmən həmə korhoj hykumətə Sovet girovundəniho. Uho rafdənyt həjsəhət

ərişuj rəhhorə vokurdəi ə doqho. „Əri cyni murə tozə rəhho vokurdəi“ gufdirənbyryt kulakho „imu həmişə ə kyhnə rəhhorəvoz ərəh rafləjm imohoiş ərəh mirajm. Əgər vokurdingə to xubə rəhho əzu rəhho mibəryt həmə həjvu- noşmurə, təxyl işmurə, ərişmu hiciş nimunut“ Ə u dihhojgə kulakho gufdirənbyryt əz mohluq doq- lyiho „mavadarajt ə kor rəhhorə vokurdəi ən yz- gə selsovethojgə. Uho rəhhoj ən kəsi“ gufdirən- byryt kulakho,

Kosibə Omar Ali tərg soxd vəhəz kulakhorə: “Rəhho həmə ən imuni”— gufdi u əgyrdləmə, om no məhlymi ki əri kulakho u rəhho ən kəs hi-robi“. Ən syfdə u vədiromo ə kor nə dənişirə xinikihoj zimisdunə ə hyndyrə doqho, həmə doqlyiho jəkirə xuno vədiromoryt ə pəsoju, əri vokurdə rəhhorə. Kulakho bəsxun dorə omo.

54. Cy dorə udarniki və bəhs socialist promişldenosta.

Udarniki zəvər soxdəni əz dəs kor vədəşən- dəirə və kəm soxdəni progula və qədər molə usol vədəşəndəirə.

Udarnikho kor soxdənyt xubtə əz u fəhləhoj-

Udarnikhoj ən fabrik III internasional dorət qədər mijonəly əri əz dəs kor vədəşəndə (sredni virabotka) 34,6% ommə nəudarnikho 30,8. Dəci- rəgorho udarnikhoj zavod konservi vədəşəndə- nyt ə çigəj 100%. 148%. Udarniki dorəni hykumətə ekonomijə (kəm xərç soxdəi) ovqotə əri vokurdəi sosializmə.

Ekonomija soxdə omorəni ovqotış material
Ə sovhoz „Proletarij“ ə rājon qızler udarniki
hərəkət soxdyt əri kəm soxdə zofru nuşund
produktə ə sovhoz 32729 monətluq.

Ə syfdəi çigəy udarniki poisdi neft prigon
zavod „Krasnij Proletarij“ Ə şəhər Məhəç-qe
ə syfdəi çigəy udarniki xundə omorəni qulluq
hoj rəh vogun və fabrik parcai III Internasion

55. Kor ən professionalni sojuzho.

Ə hēməy məmləkət ə hər fabrik, ə hər z
vod kor soxdə omorəni bəhəm soxdəi plan pə
salirə.

Profsojuzho kuməgi soxdənyt ə partijə
ə həkumət ə i cətinə kor. Profsojuzho kumə
ə bəhəm soxdəi promfinplanə ə idorəhoj fabko
ho və zavkomho hævəsly soxdənyt fəhləhorə
bəhs sosialisti. Uho rəhbəri soxdənyt kor udar
brigadhərə.

Ə kor ən korxonəho sətəş birənyt təmbəll
progulşikho, rvacho.

Profsojuz soxdəni qovxo ə işurəvoz, qondu
miş soxdəni cy zarali ovurdəgə uho əri pro
vodstvo.

Profsojuzho duzətmiş soxdənyt proizvodstve
ni soveşcanijəho.

Uho hərəkət soxdənyt əri kor əz dəs zij
vədəşəndəi, və zəvər dəs soxdə çins korə.

Profsojuzho çəjlə soxdənyt əz clonhoşu rə
bərcihoj ən korxonəho qirmizinə derektorho. X
xubə fəhləjə zənhərə fabzavkomho vidvigigat so

dənyt ə [kor ə sovetho, ə kooperativho və ə
idorəho.

Ə hēməy kor işurəvoz profsojuzho kuməgi
soxdənyt ə fəhləho əri xub soxdə korxonəhorə
və bəhəm soxdə pənçsalirə ə cor sal.

Profsojuz hisdi qəlxənd ən fəhləho. U muqo-
jət birəni ə çunsoqi fəhlə, fəhləho ə korxonəho.
U hərəkət soxdəni əri zəvər soxdə myzd fəhlə-
horə ə korxonəho. U hərəkət soxdəni əri zəvər
soxdə myzd fəhləirə. U doşdəni mənfiyyət fəhlə-
horə ə koldogovorho boqləmiş soxdəki.

Profsojuzho duzətmiş soxdəni klubho və jas-
liho, boqçəhoj həili və ploşcadkəhoj həili. Prof-
sojuz hərəkət soxdəni əri vokurdə xunəho əri
fəhləho. Əri xub soxdə stolovojhoj çəmiyyətəi.

56. Ədəj zijod birə şumoruş clenhoj profsojuzho.

Şumoruş clenhoj profsojuzho ruz-bəruz ədəj
zijod birə.

Ədəj zijod birə u əz hisob fəhləhoj millətho,
Ə qəriş hər 100 clenhoj profsojuzho fəhləhoj
mil'əti ofdorənyt i çirə:

Ə Cecne	32
Ə Sofuni tarat osetii	43
Ə Inguşetii	18
Ə Daqisdu	52

57. Cy çirə profsojuzho hisdigə ə Daqisdu.

Ə Daqisdu isəhət hisdi 34 profissionalni so-
juzho.

Uho jək soxdənyt fəhləho və qulluqcihoj
promişlennostə, (fabrik-zavodə) ən transportə (rəh
vagonhorə,) və ən kor xori qulluq soxirə.

Kələ profsojuzho ihojyt:

1. Sojuz korsoxhoj/kooperasijə və alişvəriş.
2. Sojuz fəhləhoj promişlennost elektrii.
3. Sojuz fəhləhoj promişlennost nefti.
4. Sojuz fəhləhoj promişlennosti ən kor par
cai.
5. Sojuz fəhləhoj promişlennost konservi.
6. Sojuz fəhləhoj MTS və batrakho.
7. Sojuz fəhləhoj sovxozhoj kor xoriqulluq
soxi.
8. Sojuz fəhləhoj sovxozhoj həjvudori.
9. Sojuz fəhləhoj rəhvogun.
10. Sojuz fəhləhoj kor pocti.
11. Sojuz fəhləhoj pecatnikho və bumaçnikho.
12. Sojuz kor soxhoj zdravoxraneniye.
13. Sojuz fəhləhoj transpo-t sər dərjohi.
14. Sojuz fəhləhoj promişlennost şişə, və for
for quc soxdənytho.
15. Sojuz fəhləhoj fabrikho xunəho vokur-
dənytho.
16. Sojuz korsoxhoj prosveşensho vəd. vəd.

58. Imu vokurdənim ə planəvoz.

Imu vokurdənim fabrikho, zavodho, Stansihoj elektrii, rəhhoj vogun. Nə dəri jə donə kynçiş ə SSSR ə çə vokurdə nəjov vokurdəiho.

Imu vokurdənim ə planəvoz. Pənçimyn kyllı sojuzi sjezd sovetho fəhm soxd və qobul soxd plan vokurdəi xozjajstvojmurə. I plan duzətmiş biri əz oktjabrj 1928 sal tə oktjabr 1933 sal. Kutəh nun ən u plan hisdi pənçsali.

Plan ərimu kələ məhənolyni. Ə plan pyş-py-

şoki nişonə soxdə omori cy ə cyço mijo vokur-
də bijovgə, komi bəxşhoj xozjajstvorə bijo ən
syfdə firəh və paramənd soxdə bijovgə.

Imu xozjajstvojmurə vokurdənim ə planəvoz
fabrikho, zavodho, və xorihojmu dəryt ə dəs hy-
kumət, hykumət kapitalistho nisə danysdənyt vo-
kurdə xozjajsvoşurə ə planəvoz. Ə məmləkəthoj
kapitalistho fabrikho zavodho dəryt ədəs çəjləjə
kapitalistho və hər kapitalist fikir təhno qəzonç
xyşdəre bəqəj nisə danysdə.

59. 518 və 1040

Məhənoj sifr 518 hisdi, jəhni ə 1931 sal ə kor
darafdət 518 tozə korxonəho.

Əz 1927 sal tə 1931 sal ə kor omorəbu ənçəq
323 tozə zavodho və fabrikho. Ommo ə qəd
jə sal 1931 sal imu ə kor vəngəsdim 518 tozə
korxonəhoj sosialisti. Məhənoj sifr 1040 uniki, ə
1931 sal duzətmiş bisdoryt 1040 stansihoj maşini
traktori. 1040 fabrikhoj xazajstvohoj rançbəri
duzətmiş bisdoryt ə qəriş jə sal, ə çəki ə 1929
sal ə həməj SSSR bu ənçəq jə stansiləj maşi-
ni traktori. Əz 1931 saləvoz sər gyrdə MTS ho
qulluq soxdənyt 26 million gektar zimihoj kolxo
zhorə.

Əz taraf stansihoj maşini traktori vokurdəi
imu plan pənç salirə bəhəm soxdənim 8 vojne
zijod. I dy sifri gufdirəniki plan pənçsali ə baras-
dihorəvoz bəhəm birəini ə 4 sal.

60 Kor sox Lenin kor soxdiborə xuno.

höviri! utuzmiş məboş səxd gi xyşdəre, səxd-
gi xyşdəre!

Mædi xyşdərə ə kohili. Ə çəldirəvoz voku tozə zindəguni.

Kor sox Lenin kor soxdərə xuno.

Ty ə kəcykəvoz mə ə sər zindon ə u sexigə səs kor soxdəi metall. Imu həməjəki ə rəh Lenin dərım

Lozung imu hisdi bəhs sosialisti

Tempəhoj udarniki ən quvətlyjə brigadho ə qovxo əri quvətlyjə çəhmho.

Jə lyngiş nipoim pəsə.

Jə lyngiş əz rəh Lenin

Pyşovo, pyşovo, dy ə pəsoj jəki.

Imu hisdim tək ə hylom.

Cy soxdə voisdənbugə imurə ə pənçsal ə bə rasdirəvoz bəhəm soxdim ə 4 sal.

61. Pənçsalirə bəhəm misoxim ə cor sal.

Ə zir rəhbəri partijəj bolşevikhorəvoz ə bəhs sosialisti və udarniki gyrəədəj bəhəm birə pənçsali ə 4 sal.

Promişlennost ombor pyşovo rafdi. Ə kor omori uçirə zurbojə gigantho cy Stalingradi və Xarkovi traktori zavodho cy Avtomobili zavodhoj ən Niçni—Novrorod nə ən Maskov və yzgə zavodhojgə. Əsloh tərg biri korsyzi.

Ə promişlennost sosialisti gyrə ədəj sər nurgum vokurdə omorə xozjajstvoj kor xori qulluq soxi. Ə dəs kolxozho diromorət əz niməj xozjajstvoj voş zijodtə. SSSR biri məmləkət ən zurbə kələdyryçdə xozjajstvoj kor xori qulluq soxi ə həməj hylom.

„Kolxozhoj rançbəri hisob birənytbinəi cihrət ən kor xori qulluq soxi. Kolxozho xundə omorə nyt binəlyjə proizvoditelhoj ən həmə çirə mətəfhoj kor xori qulluq soxi“. Imu ədəjm bəhəm soxdə corimyn əxir xurijə sal pənç salirə.

62 zijod birəi produkthoj promişlennost ən SSSR

	1925	1931	zijod birəi 1931 sal ə 1925sal gyrə
kymyr sənqi.	17,7m.t	56 3	bəxş zijodtəş
Neft.	7,2	22,3	3 bəxş
Cugun.	1,5	4,9	3bəxşiş zijod
Stal.	2,1	5,3	2bəxşnim zijod
Mys	12m.t	48.8	4bəxş
Semend	822mm	3,344mm	ə kyndi 4 bəxş
Pojvokuj rizini	19mçyfd	54m,	dybəxş nimzijod
Maşinhøj korxori qulluq sox	48, 6mm	441mm	9 gilə zijod
Stauokho	2, 5m.t.	4 mr	16 bəxş
Korxənohoj			
Energijəj elektii	2,925 m.k	10, 600	3gilə zijodtəş
Traktör	469donə	41280	
avlomobil	80	20511	

Pənçsali. Imisal produksijəj ən promişlennost zijod mubu, əz tə dovho buho dəvr 4 vojnə zijod.

Imu ədəjm giroşdənim ə klassyze çəmiyyətlyg. 1933 sal hisdi sər tozə pənçsali. Binəlyjə vəzifəj dyimyn pənçsali hisdi əsloh tərg soxdəi elementhoj kapitalistirə və klasshorə ə SSSR. Bəhəm tərg soxdə təfihəti klassirə və eksploatasijərə.

Ə tərg soxdəirəvoz elementhoj myfdəxurhorə və zurbo bylynd hirəi həmə bəxşhoj xozjajstvojmu—zu bylynd mubu xubə zindəguni mohluq fəhləho və rançbərho.

mohluqə razi soxdəi əz gərəglyjə molho bişo zijod bu 2-3 vojnə zijod.

Ə dyimyn pənçsali imu məkunim klassyzə çə-mihətlyg. Vəzifəj dyimyn pənçsalirə mubu bəhəm soxdə əncəq u vaxdi əgər qizqinə qovxo gyrdə omogə ə klassovij dyşmənhorəvoz, ə xyrd soxdə omoriho hələ bəhəm tomom nisd soxdə nəomori-horəvoz.

63. Ə təhər sosialisti tozədən vokurdəi xozjajst-voj xori qulluq soxirə

Ə məjduziho və doqho

Daqisdu duzətiniş biri əz dy dy əz jəki kələ təfihət hisdiho bəxşho: məjduzi və doqi.

Hər dy əni bəxşho ekonomiceski bəndi dy ə jəki və xozjajstvoşurə çəjlə dy əz jəki qulluq soxdə nisə danysdənyt. Doqho həşiryt əz çigə nəxirho həşiryt əz boqho.

məjduzijə çigəho qəj ombori, jə bəxsju tum şəndə omorə, ommo jə bəxsigə mənfihət vəgyrdə omorəni əri zimisdunə və həminoni nəxirhho. Kor xori qulluq soxi ən rajonhoj doqho həjvudorini.

Ə domunəhoj doqho həjvu dori və boqdorini, ommo ə məjduzijə çigəho əncəq kor xori qulluq soxini. Ə çirə—çirə məzrəhoj Daqisdu çirə—çirə klimati (əvir hovo), çirə—çirə xorihoi və çirə—bə çirə təhər gərdundə omorə kor xori qulluq soxi.

Xozjajstvoj xori qulluq soxi Daqisdu ədəj vokurdə omorə ə təhər sosialisti. Ə həmə rajonho i vokurdəi jə çirə nisə giroşdə. Ə

məjduzijə rajonho kor soxdənyt stansihoj maşino traktori və maşini gijov zəni Uho duzətmiş soxdə nyt giroşdəi xozjajstvohoj rançbərhorə ə təhər sosialisti.

Ə səthorəvoz traktorho və vintlyjə maşinohoj xozjajstvoj rançbəri jək soxdə xyrdə rançbərhorə ə əjəki kor soxdəi.

Ə məjduziho duzətmiş biri omborə sovxozho, komihoki ə nişonəj xyşdərəvoz və kuməgi mohluqə organizovat soxdəirəvoz jək soxdəni xozjajstvohoj rançbərirə ə təhər sosialisti.

Ə məjduzijə rajonho vokurdə omori promiştənnost Daqisdu, inçigə hisdi ombortə kadrabo xubə rəhho və zəvərdəsə kulturə (hilm).

Ini mətləb ə məjduziho zu bəhəm birəniho tozədən vokurdəi xozjajstvoj xori qulluq soxirə, ədəj zijod və myhkəmyli birə kolxozho. Ə doqho hələ ombor buş ədəj giroşdə mexanizirovat soxdə omorəi xozjajstvoj xori qulluq soxi.

Ə doqho kor stansihoj maşini traktorirə və maşini gijov zənirə firəhu soxdə həməl nisə omorə.

Kor həjvudori və boqdorirə ə doqho ombor cətini əri mexanizirovat soxdə. Ə doqho nisdə nə sovxozho və nə korxonəhoj promiştənnosti.

Hələ nisdə nə biri pəsmundəi kulturəi mundihoi ərimu əz həkumət padcoh və kapitalistho. Ini mətləb ə doqho pyşo nisə rafdəniho kor kolxozho, ə məjduziho giroşdənihorə xunc. Ə doqho duzətmiş birənyt prostoje proizvodstvenni objede nənijəho əz tovnəj işlətmış soxdəi boqhorə, ə jə-

ki doşdai həjvuhorə və jəki qyc soxdə produkt-
hoj xozjajstvoj xori qulluq soxirə.

64. Bəxş soxdəi xorihorə ə tozə təhər.

Bəxş soxdəi xorihorə ə tozə təhər ə dihbən-
hoj qəzoniş və Çungutaj giroşd ə kələ həvəs və
ə şori çofokəşə rançbərhorəvoz.

„Mə hic bovor nis soxdənbyrym kosibə ranç-
bərhorə rasdəkiş zimi mydy gufdirə—gufdi jə
zimi-syzə rançbər, 15 sal ə kiro gyrdəbuho əz jə
kulak jə bəxş zimijurə ə niməi. Fəqir cənqədə
zəhmət kəşirə, cənqədə xərçi soxdigəş ə sər qul
luq soxdəi zimi, vəhdoj bicin rasirəngə əriju ci nə
mundi, cynki tən niməj təxyl, həşirə səhib xorirə
dori, ju hə mihtoc mundi, fəqir.

Xorihorə ə bəxş soxdəki, ə i fəqirə rançbər
rasiri jə racə mylk əz u ju hər sal kiro gyrdiho
zijodtə. „Bovor nijə soxdənym həməj ən i mylk
məmə dori gufdirə“ gufdiri fəqir.

Ə zijodijə şorirəvoz qobul soxdət fəqirəho ə
işu rasirə mylkhorə. Ə zijodijə hərəkətəvoz sər
gyrdət əri duz soxdə hər dərə təpəjurə, hər kulə
əju dərhorə.

Jə həfdod sala pirəmərđ, jəhni əz fəqirə ranç-
bərho nijə danysdənbu gyrdə xyşdərə əz şori,
dirəngə kələ mylkho ə bəxş cyjuni fəqirə ranç-
bərho rasirhorə. Nə dənşirə ə piriju, hə ə un-
ço ə xərc (cək) hərməhu, kura birə rançbərho
və xori bəxş soxdənytho texnikhorəvoz, vəçəsđ
ləzginkə.

Omborə vəhdo pirə mərđ ə xyşdə nə dirə-
mo, cəndbo hə gufdi: „Imu soqə hymyr imu sər

hib jə ciş nə birəbirimho, hə jəbo imurə hinqə-
də mylk“. Pirə mərđ təhno nəbu hunqədə şori
soxdənbuho, ə jurəvoz ə jəki həmə kolxozihə,
fəqirə rançbərho, həmə mohluq çofokəşəhoj dihbən
həroj dəşəndəbyryt ə jə səs: „hükumət so-
vet hozorbo rasdi, ə i təhər bəxş soxdəniho zimi
horə“.

65. Kulak—düşmən vokurdəihojmuni

Imu ə girovundəki jəklygi rançbərirə və yz-
gə xubə fəndhoj ovodunəirə—kulakə ombor qəhr
omorə, ə həmə bədə həməlhoj xyşdərəvoz hərəkət
soxdəni əri poisdə ə qərşujmu. Illohki qəhr
omorəni kulakhorə əz zijod birəi və guçly birəi
kolxozho.

Həvəlho rançbərho ofdorənbyryt ə ixdiyor ku-
lak, xoriju: mol qərəju, karasdihoju ən xərəbə
birə fəqirə rançbər, ofdorənbu ə dəskulak.-Ranç-
bərho əqylmənd birə ə kolxoz darafdəngə, hə
jəbo xilos bisdoryt əz dəskulak. Həlbətiş kolxoz
xilos soxdəni rançbərə əz hər çirə zəvol və xərə
bəi nəkumi, zijod soxdəni gəlirjurə və guçly sox-
dəni ovqotjurə.

Cin xubə mylkho ə dihbən dəbyryt ə dəskulakho.
Uho qulluq soxdənbytyt zimihorə, ə çofoj fəhləi
hənijəti rançbərho və batrakhorəvoz. Imohoj
batrakho jək birə ə hənijə və mijonəje
rançbərhorəvoz vokurdəngə kolxozho, vəgyrdə-
nyt əz dəskulak həmə xubə mylkhorə, qulluq
soxdənyt işurə ərişu.

Hər vokurdə əmorəniho kolxoz, ylymi əri ku-
lak.

Əzu xotur divonə birənyt kulakho şinrəngə ənçom norə omorəi hər tozə kolxozə. Əzu xotur kulakho ə pəhnyki suxündənyt xunəhoj kolxozhorə. Ofdorə ə dəs işu kysdənyt xubə korsoxhoj kolxozhorə, puc soxdənyt zimihoşurə, zərənyt ə kolxozho cykələ zaraliho. Cynki kulakhorə voisdəni, həvəlihorə xuno əri talamiş soxdə honijə rançbərhorə. Voisdəni işurə vəgyryt gənə xub-xubə mylkhorə hoşir boşut əz çofoj kəs.

Həcu ə hərçoj kolxozho guçly birənyt, hə unço çəng klassiş guçly birə ə hərəj kulakho nə ən, kolxozihə—mijonəjə fəqirə rançbərho.

Kulak dyşmən hykumət Soveti. hərəkət kulakhi ə kor mynkyn birə səhət əri zaral zərə ə kolxozho. Əri təhəzirəi norə ə puşoj hykumət girovundəniho korho,—kulakho gəşdənyt ərişu kuməgi əz hərəj kəməqylə rəhijətho, illohki ə hərəj zənho, ə uçirə fəndhorəvoz əri nigəh doşdə hoşiri və obur xyşdgrə. Clenhoj kolxozho batrakho kosibho və mijonəjə rançbərho qərxdyndyt əri guzət soxdə ə tiqətəvoz korhoj kulakhorə, cynki uho bədə dyşmənhojmunut.

66. Çirəhoj kolxozho ə məjduzijə məzrəho.

Kolxoz, jə nəngə jəklygi xozjajstvoj rançbəri xundə omorəni, çəhm birəi çofokəşə rançbərho duzətmiş birə omorəniho əri ə quvət jəklygirəvoz bəhəm soxdə dyryçdə xozajstvoj jəkjygi.

Kolxozho sə çirə birənyt: 1) hərməhijəti əri ə jəki qulluq soxdə zimihorə və əjəki doşdə molhorə? Artel xozajstvoj dihbni, və səimyn kommunəj dəvlət dihbni.

Bəşqəi ə i çirəhoj kolxozho hisdi ə qədər norə mojay işu gyre jəhni ə jəklygi soxdəi ovqot işurə ə dəvlət hərməhi.

hərməhijəti əri ə jəki qulluq soxdə zimirə hisdi syfdəi çirəj kolxoz. Ə uçirə kolxoz hərməhi hisob birəni xiş zərə omorəniho xori və tum Mol qərərə və yzgə karasdihorə nə voisdgə işurə hərməhi ni soxut, ənçəq ə vəhdoj kor ə zimi bijo həmə hərməhhoj kolxoz bijorut karasdiho və molho əri ə jəki kor soxdə. Yzgə vəhdohoj gə, həmə karasdiho və həjvuho dəbirənyt ə ixdi jor səhibho. Myzd kor həjvuho dorə omorəni əz hərə əz gəlir işu cən ruz kor soxdigə.

hərməhijəti kolxoz jəklygi cərovodori duzətmiş soxdəi omorəni ə rajonhoj cərovodori ə doqho, ə uçirə kolxoz ə hərə dəşəndəni həmə mərçho mylkhə gərəg hisdihorə əri cərovo xorundə və həməj həjvuj xunəirə (gov, gusbənd, byz). Kor soxə cərovo və karasdihoj rançbəri ə hərə dəşəndə niyə omorənyt, gənə midanyt çəjləi doşdə jə govə, əz 10 tə 30 gusbənd əri hər xunə. Ə təslixli kylli gyrdləməj kolxoz gyre,

Ə artel dəvlət rançbəri, dəşəndəni ə hərəj hərməhi həmə koşdəniyə zimihorə, (qəjri boxcəhoj qəq həjotirə) həmə kor soxə cərovoho həmə karasdi zimi korirə, və həmə korxonəhoj əri işlətmiş işurə gərəg hisdythorə, dəşəndə niyə omorə xyrdə karasdiho gərəg hisdytho əri boqçəhoj həjoti, jəgov və jə kəm xyrdəcorovoj xunəi və qoləni həj vuhorəvoz gərə jək soxdə həməl mijov ə təslixləməj kylli gyrdləməj kolxoz.

Kommunəj xozajstvoj dihbni, hisdi cin kələ

bynyš ən kolxozi. Ə kommune dəşəndəni həmə zimihorə, həməj cərovorə, həmə kərasdihoj rançbərirə, həmə sarajho, govduho tovləhorə. Clenhoj kommunərə nijə birə hic jə çirə çəjləjə xozjajstvoş. Kommune bijo hərəkət soxu əri duzətmiş soxdə həmə qulluqhoj clenhoj xyşdərə myhtəç nə boşut ə kooperativi və kulturi.

67 Şyfdəi (prostojə) proizvodstvoi jəklygiho. ə doqho.

Ə məzrəhoj doqho duzətmiş birəni syfdəi proizvodstvohoj hərməhi. U proizvodstvoho birəni 3 çirə: Jəki, birəni ə kuməgi jəkirəvoz boqhorə qulluq soxdəi, dyimyn ə kuməgi jəkirəvoz qərə-mol doşdəi, səimyn ə kuməgi jəkirəvoz produkt xozjajstvoj dihbəniyə qyc soxdəi, pəinryqən vəd. vəd.

Vəzifəj ən u jəklygiho ə jəki kor soxdənytho hisdi duz mənfiyyət vəgyrdəi əz çəfo, əz kor kərasdi və qərəmol, calaşmış soxdə ombor soxdə gəlir xozjajstvohoj rançbərhorə və zəvərdəs soxdə çins produktə.

Syfdəi (prostojə) jəklygiho xutə soxdənytho doqlyhorə ə jəki kor soxdəi, əzad soxdəni işurə ə qərməq kulak və əz mihtəç birəi ə alişvərişci.

Ə boqdori objedineniho girovundə omorən hərməhi qulluq soxdəi boqhorə, tərg soxdə zaralkorhorə, dəşəndəi tozə boqho və qyc soxdəi kyhnəhorə.

Gəlir əz boqho bijovho bəxş birəni ə hərə clenhoj objedineniho ə gəlir əz hər bəxş xorij omorətho gyre.

Jə bəxş ən gəlir bəxş birəni ə çəfo clen kəşiriho gyre ə işlətmış soxdəi ən u boq. Jə bəxş gəlir çəjlə soxdə omorəni ə bəxş nisə birəniho fondho və əri xərçi kursho və kooperativho.

Ə objedinenijəhoj həjvu dori həjvuho gyrd soxdə omorəni əri doşdə işurə. Nəxirho və gijov zəniho işlətmış birənytho hərməhi, ommo gəlir ən həjvuho bəxş birəni ə hərəj clenho ə bəhərlyi dorətho qərə-molhoj ən hər clen işu gyre.

Jə dəxş gəlir ən boqhorə xuno bəxş soxdə omorəni ə çəfo gyre və dorə omorəni ə bəxş nisə birəniho kulturni bitovoj fond (fond yşyqi).

Jəklygi produkt xozjajstvoj dihbəniyə qyc soxdəniho, duzətmiş soxdəni ovodunəiho və ə jəki mənfiyyət vəgyrdənytho əz u korxonəho duzətmiş soxdə ryqən qyc soxdəniho, pəni qyc soxdəniho zavodho, jəsijovho, pyre duşundəniho zavodho, jəmiş xyşg soxdəniho suşilkəho vəd. vəd. Əz u korxonəho mənfiyyət vəgyrdənytho həmcin təkə rançbərho ə ilovləşu hisdythoş əri produkt işurə qyc soxdə.

Prostojə jəklygijə proizvodstvoho hisdi şkoləj kor kollektivi. Ə i jəklygijə proizvodstvoho rançbərho birənytho ə jəki kor soxdəni ə məsləhət soxdə və təslix soxdəniyəz pyrsyşhoj korirə və duzətmiş soxdənytho kor dyryçdə xozjajstvohoj hərməhi.

Pəsdəinə rəh hərməhjetəi hisdi carusdəni ə kolxoz. Ə prikaz soxdəniyəz həməl nijov carundə ustav syfdəi səklygirə ə ustav kolxoz. Ə kolxoz carusdəi bijo bu jəvoş-jəvoş quvətly birə-birə objedinenijəşu, bylynd və firəhu birə-birə

kor işu və korsoxhoşu zijod birəngə və qonmi birəngə işu mənfihətlyi ən çəhm soxdəi binəlyj sredstvo proizvodstvora.

68. Lenin cy gufdiri ə tovun ovodunəj kolxozho

„Xyrdə xozainləho əz mihtəçi ni vədirov“

„Əgə imu nyşdimgə həvəlihorə xuno ə sə cyklə dəvlətləho, cyklə mykləho, cənqədə imu əzadə rəhijətoş bisdorimgə, uçirə imu əz zəvo xilos niboşim“

„Həjsəhətinə qərd imu uni-əri giroşdə ə jəklygə kylljə qulluq soxdəi zimiho, əri giroşdə ə jəklygə dyryçdə xozjajstvo. Ommo əri daradə ə jəklygi rançdərho hic jə guçiş əz taraf hy kumat guc nijə vənərə.

Hərki əz işmu di, əzuni guçə əz taraf qulluq cihoj hykumət ə rançdər, bijo dany ki, u hiscə əz qonun giroşdəi. Imu hərəkət soxdənim əri dətmiş soxdə uçirə qəltihorə və qərxundim ə duzətmiş soxdə.

69. Zəvər birəi şumoruş kolxozhoj Daqisdu

Salho	Qjədər kolxozho	Qjədər kollektiv biriho xozjajst-vo
Oktjabr 1928	244	4938
Oktjabr 1929	373	5606
Oktjabr 1930	410	12459
Oktjabr 1931	794	36353
Maj 1932	848	40878

70. Dy çirə zindəguni.

Bəxş birət məhsylho ə pəsoj dohorho
 Ə pəsoj vişəho zimiho rangi-rangini.
 Unço, ə səhrəhoj həsilyjət, ə savzəgəiho
 Dy çirə rəhi, dy çirə zindəgunini.

Uni dihbən, əqəd buluthoj xokisdəri
 Ə kyhnə zindəguni, ə kyhnə hədot dəri
 Təngolə mykləho ə quq sula dohori,
 Təngə çihiləhoşuş, ə mələt qijəməti dəri.

Ə pəsoj vişəho, unço ə məjduziho,
 Ə qiroq kovrə nykərə unço kolxozi
 Gəşdəni traktor, fit zərənyət maşihho
 Unço tozə dihbəni, tozə zindəguni,-həzi

Tov dorənyət məhsylho, syrxynt synbylho
 Zarblynyt korsoxho, zimiho guçlyni.
 Purut bisduho, buli jəmyş məjvolyjə dorho

Nisd birət händəqho, lov birət dozuh
ini tozə zindəgun

71. Ki birə danysdə clon kolxoz və ən prostoja proizvodstvenni objedinenija.

Ə artelho daratdə danysdənyt hənəçofokəşho
əz 16 sala gyrdə.

Ə artel qobul niyə birə kulakho və hənə
səssyzho. Ommo əjə kiflət əri mətləbhøj hyku
mət Sovet dyl suxundəgor dərige,—krasni partiza
krasno armijs, krasnoflotis ucitel dihbni, və iş
zomin disdorytgə əri səs-syze korsox ə kiflət iş
dəriho, urə ixdijori əri darafdə ə kolxoz.

Əgə jə odomi, puşoj ə kolxoz darafdə kyş
gə, furuxdgə molqərəj xyşdəre, lov soxdgə karas
hoj rançdəri xyşdəre jə tum xyşdəre əzinirə
artel vəgyrdə hənəl nijov.

72. Durgunə kolxozho.

hykumət sovet dorəni kolxozhorə kələ kumə
gi. Kolxozho vəgyrdə danysdənyt ə qərd pul, m
şinhoj rançbəri, material əri xunəho vokurdə, x
bə nəvlhoj tum, xubə nəvlhoj cərovo əri doşd
Selxoznalog ə sər kolxoz vənorə omorəni lapsu
lə həcincin yzge naloghojgəş

Kulakho məjlgirhoşurəş hənə omorə əri qob
soxdə hənəj ən i xəjrlyjə ciho və (ligothorə) s
kihorə. Kimi məhəl, kulakho kura soxdənyt bir
xənər işurə, məjlgirhoşurə, duzətmiş soxdəyt du
gunə kolxoz. Sosializmə əri vokurdə, həlbət
uhorə niyə voisdə, Ommoisurə voisdəni furmnu
hykumət Sovetə əri vəgyrdə hənəj ən u xəjrly

qərđiho və sukiho əz tərət hykumət dorə omo
rənytho rasdəkijə kolxozhorə.

Ə uçirə durgunə kolxozho ə gofəvoz, ə sər
koqoz hənə hərəməhini, ommo əz rasdəki hərki
kor xyşdəre gərdundə, hərki ə hərəkət xəjr xyş
dəi.

Uçirə durgunə kolxozhorə oşgor soxdə vois
də, rəhbərho və sərənçomcihoşurə ə sud dorə
voisdə.

73. Gyrdləməj holxozhoj doqji.

Imuruz ə dihbni Cox Kyly gyrdləməi, ədəj
qobul soxdə ə hyrmətəvoz 120 mihmu, komihoki
binə norətho ə doqhoj Daqisdu tozə zindəguni
rə, Mihmuho ədət omorə ə dihbni Cox əz Q
nib, əz Xunzəx, əz Botlix, əz Kumux, Kaxib. Cə
rodin və əz doqhoj Andiho. Ədəj qyrynbyş
soxdə qovolho, səs zurnov şişiri doqhorə.

Manguş çarci doqho əz kəlləj dohor Cox ədəj
məhlym soxdə ə doqho imuruz həvəli gyrdləmə
ədəj vokurdə omorə irə.

Ə migləj ən jə məjduzi, ə zir tovuş ofdo,
norə omori stol əri prizidium. Delegatho nysdət
ə sərhoj sənqho və təxdəho əjlonməj stol.

Həvəli gof dorə omo Məhəməd Şarapilovə
kuk ən jə revoljusioner Coxi, ə komirəvoziki,
kələgədi soxdəniho Cox. Gyrdləməre omborəkbu,
soxdəni Dagsik və Dakom v. k. p. (b).

Sə ruz vəkilhoj kolxozhoj doq əxdərmiş sox
dyt hənə gərəgijə pyrsyşoşurə,

Inçə gufdyryt ə tovun guçly birəi quvət kol
xozho. Gəşdyt rəhho əri duzətmiş soxdə kəmsy-

giho və mihtoçihoy fəqirə clenhoj kolxozhorə. Xundytozə ustavə əri kolxozhoj cərovodori, ə tovun duz bəxş soxdəi gəlir və bəhərhoj kolxoz horə.

„Ə doqho rəh sosializmərə burmundə voisdə“—gufdirə sərnyş Dagkolxozsojuz. „kulakho həvəl, səhib ən i doqho byrytho hələş ə qərşuj kolxoz poisdənyt, ənçəq jərəqə ə xəbər bəri carundət. Uho imohoj lov soxdənyt durgunə xəbər ho əri xyrd soxdə dyl işurə əz kolxoz“.

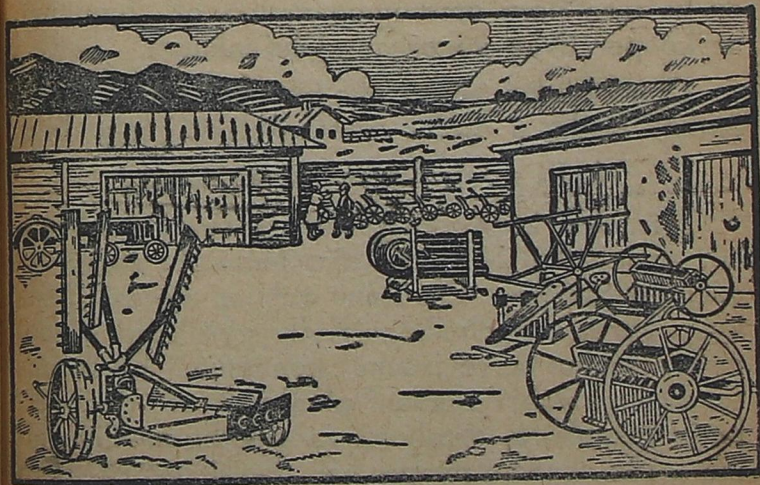
Səimyn ruz şəhəngum delegatho ə gyrdləmə omorəgorho hozur bisdoryt əri vəgoşdə ə dihoşu. Əz Cox omborə rəhho omborə çirqəhoi. Ə həməj ən i rəhho çirqəho bəxş bisdoryt clenhoj kolxozho. Imohoj hərki ə dih xyşdə jə rəhə muburmunu.—u rəhə komiki dəsdəj kommunistho burmundəniho ə mohluqhoj doq—rəh sosializmərə

74. Rançbər cy dəbərdə ə xyşdərəvoz ə kolxoz.

Hər rançbər, əri darafdə ə kolxoz bijo dyt pul əri darafdəi. Batrakho bijo dyt 5 monət, kosisbo, mijonəjə rançbərho bijo dyt əz 5 tə 25 monət, ə quvət işu gyrə. I puldorə omorəni həjəbo.

Həmə ovqot və karasdiho, dəşəndəniho clon kolxoz ə darafdəkiju ə kolxoz qimət norə omorəni ə əqəd həmə molhoj kolxoz, komiki əz corəkiju tə niməju, dəşəndə omorəni əqəd bəxş nijə birəniho molhoj kolxoz, mundəi hisob birəni paj ən darafdəgorə xuno, komiki və gordundə omorəniho əju əgə vədarafdə əz kolxoz. Ommo u bəxş nyvysdə omorihə ə bəxş nijəbirəniho kapital kolxoz hic jəboş vogordundə nisə

omorə ə səhibju, vədarafdəgəş əz kolxoz. U də mundəni ə kolxoz əri kələ soxdə guçly soxdə kolxozə.

75. Bəxs nijə birəniho fond.

Ə hər kolxoz çəjlə soxdə voisdə nedelimoj fond Jəhni u çirə ovqot bəxş soxdə nijə omorəniho ə hərəj clonho. Ə u fond dənişirə voisdə ə kələ muqojətirəvoz. U xərçi soxdə omorəni ənçəq əri kələ soxdəi kolxozə əri guçly soxdə ovqotjurə. Bəxsniyə birəniho (nedelimoj) fondə ə kolxoz norə nihily pul. U pulə dəşəndə voisdə ə traktorho, maşinohoj zimi kori, ə korxonəho vokurdə bibijovtho əri kolxoz, ə korxonəho qyc soxdonihə produkt kolxozə və ə ovodunəihəj kolxoz.

Ə bəxs nijə birəniho fond darafdənyt 1) həvəli bəxş əri darafdəi clonho ə kolxoz 2) Jə bəxş

ən mol, karasdiho, və təxyl dirovundənytho clon ho ə kolkoz əz jə corək tə niməju. 3) Jə bəxş əz hər salinə gəlir kolkoz əz 10—15 protsent. 4) Hər cy kolkozə dorə omorəniho molho əz h̄ykmət əz kooperativho və organisijəho çəhməti.

Cənd qədər bəxş niyə birəniho fond kolkoz ombor bisdo, u qədər quvət kolkoz guçly birə.

76. Ki ə rəh bərdə kor kolkozə.

Hər clon kolkoz bijo hisob soxu xyşdəre sə hib xozjajstvoj jəklygişu, bijo hərəkət soxu ən guçly soxdə jurə. Cin kələi rəhbər kolkoz hisdi kylli gyrdləməj clonhoju. Kylli gyrdləmə vixdəni pravlenijə və revizionni komissijə, Əxdərmiş soxdəni və tohin soxdəni planhoj korə, dogovor horə, hisobhorə, ərzohorə və smethorə.--Gyrdləmə təslix soxdəni pyrsyş hər dəgişi ustavə, norəni qədər ruzinə korə, qimət jurə əri hər ruzi, tə hər bəxş soxdəi gəlirə və məhsylə.

Pravlenijəj kolkoz bəxş soxdəni əhərəj clonhoj xyşdə korhoj kolkozə, və çuhoblysoxdəni hər clon pravlenijərə əri ə səriju vənorə kor. Hər clon pravlenijə rəhbəri əri ə səriju vəriho koriju. Həməj rəhbərcinjəti kolkoz vəri əsər pravlenijə. Pravlenijə hisdi vəkil kolkoz və ju bijo poju ə qəlxəndija.

Korhoj pravlenijərə kontroli soxdənni revizionni komissijəj ən kolkoz, vixdə omoriho ə kylli gyrdləmə. Revkomissijə əxdərmiş soxdəni həmə əsər pravlenijə omorə ərzhorə və birəzihorə əz clonhoju. Əxdərmiş soxdəni cytam giroşdəgə ustav

ən kolkoz, cytam bəhəm soxdə omorənytgə təlabihoj partijə nən h̄ykmət.

Ə pravlenijə və revizionnoj komissijə vixdə voisdəni cin xubə clenhoj kolkozə, dyl suxundə gorhorə əri əvodunəi kolkoz, danythorə təhbəri soxdə ə kor kolkoz, girovundə danyho təslixihoj partijərə nə ən h̄ykmətə ə zindəguni.

77. Plan kor kolkoz.

Kolkoz bijo gərdunu kor xozjajstvoj xyşdəre ə planəvoz. Plansyz kolkoz nidany duzsər ənçom soxdə çofoj clonhoj xyşdəre, maşinho karasdiho və kor soxə həjvuhorə. Plansyz kor kolkoz mədirrov cum xysundəki. Kolkoz ni dany ə qəd jə sal komi bəxş xozjajstvo cənqədə zijod mubugə, və cənqədə çofoj kor soxə xərçi soxdə voisdəniyə əju, həmcin ovqot və yzgə materialhojgərəş.

Plan korə norəni agronom ə kuməgi clonhoj kolkozəvoz. Rəhbər ən hər kor, bijo ə korsoxhoj xyşdərevoz məkəllə fikir soxut, cənqədə bijo zijod bugə əqəd jə sal ikor işu. Pəsdə ə proizvodstvinni soveşcanijə sərənçom soxdəi kolkoz bijo burmundə bijov fikirhoj həmə rəhbərhoj ən həmə lojəhoj (otraslihoj) kolkoz. Ə uho gyre əri nyvysdə planhorə. Nyvysdə bijovho plan bijo fəhm soxdə bijov ə kylli gyrdləməj kolkoz. Hər gof ən plan bijo vərəsirəni buəri həmə clonhoj kolkoz. Bəxş nə vəgyrdə ə kylli gyrdləmə fəhm nə soxdə planə gərəgsyzə koqozi hisobi.

Plan bijo ə fikir vəgyry qədərmyhlkhoj kolkozə, komi mylk əri cy çirə kultur həməlinigə, qədər quvət korsoxə, hərəbəho, furqunho, mol-

ho, maşinhorə, karasdihorə və homborho sarajhorə

Koşdənijə mylkho bijo bəxş soxdə bijovt əri hər çirə hultur, ə qədər korsoxho molho, karasdiho və maşinho. Əri hər mylk hozur soxdə voisdə, ə qədəriju dərmuho əri nərni soxdəi xori və tum. Əplan kor bijo nyvysdə bijov qulluqhoj agronomiş grovundə omorəni hisdiho ə kolxoz. Əri kor cərovo dori, ə plan bijo hisob soxdə bijnov qədərzişod birəi şumoruş mol, cənqədə zizod mubugə ə qəd sal, cənqədə çofə xərçi soxdə voisdənigə əsəriju və hozurlygi ələfə.

İllohki ə plan bijo burmundə bijnov joqinlyjə xub soxdəi çirəhoj mol dorirə, kəm soxdəi usolə nəvlhorə, zijod soxdəi xubə nəvlhorə, kura soxdəi çinslyjə ərkəgho, və hozurlygi ələfə.

Ə kolxozhoj boqı, boxcəi, bysdoni bijo burmundə bijnov qədər zizod birəi tozə mylk. Əri hozur soxdə əriju tumho dorho, və yzgə materialho əri koşdə.

Ə plan bijo burmundə bijnov ovodunəi xunəho, sarajho homborho və yzgə ovodunəiho əri kolxoz.

Plan bijo dy çohob əri həmə şəkəlyjə pyrsyşhoj clenhoj kolxoz, şək munutho əri koşdəi çirə-çirə kulturhorə.

78. Cytam sər ənçom soxdə voisdə çofoj clonhoj kolxozə.

Kor ə kolxoz giroşdəni cəhmətly—bəşqəi və xubi kolxoziş ə pyşoj təhno rançbər hə uni, Cəh-

mətly kor soxdəi varasirə nijə bijnov təhərki soqə dəsde gyrd bu əri kor soxdə ə jə çigə sər əmçomsyz, korə ə hərəşu bəxş nə soxdə. Çəhm lyjə korə voisdəni duz sərbərəh soxdəi, duz bəxş soxdəi korə ə hərəj hərməhho, əri mənfihət vəgyrdə əz həməj cərovoho və karasdihoj kor, duzə həq hisob bəhəm soxdəi, qədər kor tapşyrmiş birihorə ə hər hərməh və dəsde ə vəxdju tomom soxdəi zomini əz taraf hər clonkolxoz əri xubi soxdə koriju. İçirə fəndhorə həməre girovundə mubu ə dəsdi bəxş soxdəirəvoz clonhoj kolxozə ə brigadho (dəsdəho).

Brigadho duzətmiş soxdə omorənyt əri bəhəm soxdə çəjləjə vəzifəhorəə kor kolxoz: tum şəndəi, bicin təxyl ə cərovoho dənışirə vəd. vəd. Hər brigadə ə plan kor soxi gyre dorə omorəni çəjləjə vəzifə, və qədər norəni əriju vəhdə əri bəhəm soxdə əsəriju vənorə vəzifərə. Dorə omorəni əri bəhəm soxdəi ən u vəzifə vəslyjə qədər ədomiho cərovo, karasdiho və material, komiki darafdənytho ə u brigad tə bəhəm soxdəi əsər işu vənorə bəxşhorə. İçirəho xundə omorənyt vəhdolyjə brigadho.

Birənyt brigadho həmişəlygiş, əri əzuni korho komiki giroşdənytho həmişə hərə nə burra. Uçirə brigadho birənyt ə kor cərovodori, ə korxonəhoj kolxoz vəd vəd.

Vəhdolyjə brigadho (sizoni) duzətmiş soxdə omorənyt, əri ən u sizon kor, məsələn: əri tum vasa-li, əri oloq zimi, əri bicin təxyl vəd. vəd. Həmcin ə korhoj boqı, boxcəi, bitoni.

Duzətmiş soxdə omorənyt jəçirəjgə (vremenni) əri

kutəhə vəxd brigadho əri vremenni) kor, məsələn: Əri qyc soxdəi kyrpi, rəh əri vəkəndə ərx vəd.

həməl mijov vixdə brigadho (kələhoju) əri bəhəm soxdə cənd korhoj ən jəbəxş mylk tapşyrmış birihorə əju, məsələn: tapşyrmış biri ə brigad gəndym koşdəi, hə işu kuton zərənyət, molə kəşirənyət, ə əzuni brigad bijo dəbu kutoncihə, molə kəşirəgorho, ov dorəgorho və tum şən-dəgorho.

79. Vəzifəhoj brigadir.

Ə sər brigadə poisdəni brigadir, komiki norə omorəni əz çəldə udarnikə kolxozihə. Vəzifəhoj brigadir ihojyt;

1. Brigadir qobul soxdəni əz pravlenijə tapşyrmışi və narjad, komirəki norəni ə məsləhəti kolxozihəj brigadəj xyşdə.

2. Bəxş soxdəni korə ə hərəj kolxozihə ə dəs-din brigadho, korsoxə cərovohə və gərəgijə karasdihorə, vənorə çohoblyirə ə sər hər kolxozihə əri əju tapşyrmış birə kor.

3. Brigadir çohoblyni əri ə sər bəhəm ovurdə və duz gyncundə korsoxhorə ə çigəşu və həm-cin həsb—hərəbə nə karasdihorəş.

4. Çohoblyni əri duz xərçi soxdə ə brigadə tapşyrmış birə jəmə, tumə; əri doşdə və ə vəxdju remont soxdə, ryqən zərə karasdihorə və mu-qojət birə ə həjvuho.

5. Tapşyrmış soxdəni ə çəjləjə kolxozihə karasdiho və həsb—hərəbə.

6. Çohoblyni əri ə vəxdju bəhəm soxdə və

əçigə ovurdəi ə brigadə fapşyrmış birə korhorə və həmcin əri xubi-xərəbi koriş.

7. hisob soxdəni komini holxozi cənqədə və cy çirə kor soxdigə.

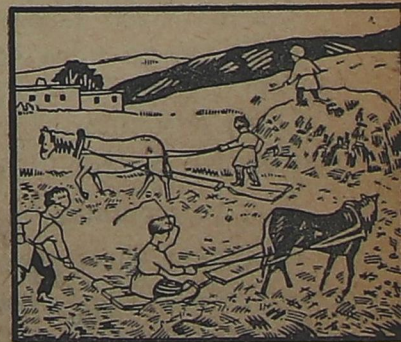
8. Nyvysdəni ə trudovoj kniçkəhoşu ə kolxozihə norihə vəxdəvoz varasdə kor işurə-

9. Lozim buho vəxdho məhlymət dorəni ə pravlenijə cylamə giroşdənigə kor brigadə.

10. Rəhbəri soxdəni korə və xutə soxdəni ə kolxozihə kimi çirə korhorə.

11. Dənişirəni ə disiplinəj brigadə, nəbu guf-dirə progulho, səhibsyzi və guşəsuri ə kor.

12. Duzətmiş soxdəni bəhs sosialisti və udarnikirə. Girovundəni korhoj yşyqirə ə hərəj brigadəj xyşdə.

80. Məhsyl kura soxdəi ə kolxoz.

Səbəhinə təmizə əvir və xuşbuj gijovho lov bisdo ə şəhro. Səs traktorho pəs pəsəjəki vən-gəsdyt şiviş. Lov bisdo buj binzin.

Imu ə culim.

Əzilojgə ədəjə giroşdə snopovjazalkaho „Mak—Kormik“ dy pəspəsojəki ə çərgərəvoz.

— Həj, həjnəsoxi hərəbəjtyrə!—həroj, soxdəni pəsini traktorist əsər puşoi traktorist.

Zimi tərundəniho maşin suk dəgərdundəni zimirə, əz zir kordəho, gyrdə ə dənduhorəvoz burranyt symbyllhorə. Əz pəso vədi nisə birəniho mexaniceski dəs muqojət şəndəni dərzhorə komihorəki hə u səhət dir nəsoxdə ədomiho vororə ə hərəbəho bərdənyt əki kyndə molotilkə.

Əz həmə tarafho səs maşihə və həroj—həroj korə əz dəs vədəşəndəniho ədomiho.

Imu kynd birənim əz molotilkə, ə jəkələ həjvu uxşəs zərəniho.

Əz hərəbəho fuşəndənyt dərzhorə, əz xyşdə dorəniho maşin kura soxdəni, əz xyşdə burrani bofəhorə, dəşəndəni ə gisnəjə ləhəj maşin.

— Əj həri uhərə çumunit xyşdərə! Odo—həj! omorənyt çohobhoj ə həvəs kor omorə korsoxho.

— Pəs məmunit həilho. Guçdit!

Əz maşin durərəxuno ə hovo lov birəni tuzhoj symərho və çapyr. Ə pəsə, əz pənç lüləhoj əni myhyçyzə maşin tihi birəni ə tumorəho hōzürə gəndym. Pur birə tumorəho hə u səhət bor birə ə hərəbəho bəhs gyrdənyt əz cul.

Ə çərgəj əni maşin poisdət gənə hə əzini maşinoh. Korsoxho bəhs gyrdənyt ə hərəj jəki maşin komi ombor kor mədəşənygə əz dəs. İnçə həmə korsoxdənyt jə çirə—zənho və mərdhoş.

81. Ə hər brigədə tapşyrmış birəni jə məzrə.

Kolxoz „Stalin“ ə poizinə kampanijəj tum şəndəi, kolxozihorə bəxş nə soxdəbu ə brigadho ə kor mədəfyrso cənqədə ədomi mixosdytgə. Korsoxho unəgyrə həmişə dəgiş birənbyryt goh ə kor tumşəndəi, goh əkor ov dorəi. Omorə sərgyrdəngə zimiho əri voromorə, vədi birəni ə kimi çigəho xub şəndə omoriho tum xubiş voromorəi, ommo ə kimi çigəhojgə tum xub şəndə nə omoriho və xub ov dorə nə omoriho, voromori səjrak, və ə omborə cigəho hic nə voromori. Sər gyrdyt əri gəşdə təxsirkorhorə: ki usol tum şəndə usol ov dorigə

Ombor gəşdyt ommo ofdə nədanysdyt təxsirkorhorə, cynki hə u məzrə kor soxdət omborə ədomiho tikə-tikə, kəm-kəm.

Vasal kolxozihə əqylmənd bisdoryt. Bəxş bisdoryt ə 14 brigədə, ə hər brigədə 20--25 ədomi. Həməj xorirə, çəjlə soxdə omorəbuho əri pəmbə koşdə, bəxş soxdyt ə 14 məzrə və ə hər brigədə tapşyrmış soxdyt jə məzrərə.

Brigədə mijo korsoxu ə məzrəj xyşdə sər gyrdə əz tumşəndəi təjtə bəhərə cirə. U brigədəho, usol qulluq soxuhə məzrəj xyşdərə, qonun norə omori əri kəm hisob soxdə hisob ruzhoşurə.

Ə kolxoz „Stalin“ pəmbə voromo xub həmişə xub qulluq soxdə, ov dorə və oloq soxdə omogə bəhəriş xub və ombor mubu əz təkə rançbərho qulluq soxuhə.

82. Kəsımə (sdelşınə)

Dur nəh hə i puşoş ə kolxozho giroşdəbu korhisobi ruzınə. hisob soxdə omorənbu cənd ruz kolxozi ə kor vədiromorənbuğə. Ommo həjsəhət ə həmə kolxozho ədəjə giroşdə kəsıməi. Kəsımə birəngə vəxd hisob niyə birə, komirəki korsoxdihə kolxozi, hisob birəni qədər və təmizi kor soxdə omorihə. Ruzınə buho vəhdo, kolxozi ə kor vədiromorə hic kor nəsoxdəş midanysd—həmə jə ki bu uruz hisob birənbu korsoxdərəxuno. Ommo ə kəsımə, əgər kolxozi hiciş nə soxdigə u ruz, hiciş nyvysdə niyə omorə əri ən u. Əgər ombor soxdigə-ombor nyvysdə omorə. Kəsıməi səxdə zarali ə təmbəl və omborə xəjri əri xubə korsoxə kolxozi. Kəsıməi ombor ə puşo ovurdə korə və guçly soxdə ovqot kolxoze. Tapşyrmişi, qobul soxdəniho brigadə, bəxş birəni ə kor kəsıməi ə hərəj kolxozihə. Hər kolxozi qobul soxdəni tapşyrmişirə və əz juş kor qobul soxdə omorəni kor çəjlə. Ə kimi korho, ə komihəki çəjləjə kor kolxozirə hisob soxdə niyəbirəniho, ə u hərəho gynçundə omorəni dəsdeşə kor, jəhni jə cənd ədomi hərməh birə kor soxdənyt (məsələn: xərmən, tərundəi ə maşınəvoz) əzini korho girovundə omorəni dəsdeşə kəsıməi. Tapşyrmişi brigadə bəxş birəni ə hərəj dəsdeşə və hisob birəni kor hər dəsdeşə. Soxdə omorə kor hər dəsdeşə, bəxş birəni ə hərəj hər kolxozi ə dəsdeşə dərihə tən-bətən. Ə qəd dəsdeşə jəki korə usol vədəşəndgə, ə usoli vədarafdəni kor həməj dəsdeşə, unəgyrə hərəclon dəsdeşə bijo dənysy ə kor jəki, kor usol nə vədarav gufdirə

Ə kimi kolxozho giroşdəni kəsıməj brigadi. Tapşyrmişi qobul soxdənihorə brigad, bəxş nis soxdəngə ə hərəj dəsdeşə jənəbugə ə hərəj çəjləjə kolxozihə, çəfoj korsoxə kolxozirə hovoi xur də təmbəl.

I təhər korə girovundəi ombor usolə çirəi, cynki təmbəlho, brigadi kəsımə birəki, zihisdənyt əz çəfoj udarniki korsoxho. Ə udarniki korsoxho zəral birə cynki təmbəlho ə işurəvoz sərə—sərvəgyrdənyt.

Kəsıməj brigadirə hərəbir bəşqəj girovundə həməl nijov, məsələn, ə uçirə çigəho, ki ə təhnoi kor soxdəi jə kolxozirəvoz korə əz sər bərdə ni jə birəniho çigə. Məsələn gəndymə ə maşınəvoz kufdəki.

lhərə səxd ə tiqətəvoz fəhm soxdə voisdə ki təmbəlho xyşdərə əz kor vuruxundə nə dənyt. Əri içirə korho əxir norə voisdə. Tə mynkyn buho qədər bijo ə çəjləjə-çəjləjə kəsıməi korsoxdə girovunu. Jəhni hər kolxozi çəjlə kor soxu, cynki əz həmə çirəho i təhər kor soxdəi xubi. İçirə xubi əri gynço norə kor ənçomi çəforə.

83. „Krasni Vostok“ giroşdi ə kəsıməi.

Ə kolxoz „Krasni Vostok“ hisob ə kor vədiromorə kolxozihə bəhəm ə vəhdoju nyvysdə miçomo və ə əxir sal ə i ruzho gyre bəhər bəxş soxdə miçomo.

Ə bəhərə bəxş soxdəki kolxozihə dyryryt ki, ombor və xub korsoxə kolxozihə ə təmbəl və əz kor virixə kolxozihorəvoz sərə—sər vəgyrdə gufdirə. Ə kor vədiromorə ruzhoj ən əz dyli tə şo-

hôngum korsoxə kolxozihos ə ruzhoj təmbəlho əzir dorho xisirəgorhorəvoz tən nyvysdə omorəirə.

Zirdymihoy kulakho fikirsoxdənbyryt, ki udar uikə kolxozihə ə i kor razi nə birə əz kolxoz m viryxyt, kolxozis lov tun mubu gufdirə. Ommo myhkəmyljə aktiv kolxoz, kolxozə vəcarundə nə hişd. Ə gyrdləməj kolxoz məsələ norə omo ki həmə korhoj kolxoz qimət norə bijov gufdirə ə korlyjə ruzho, məsələn: bijo nyvysdə nəjov həvə linərxuno hərki ə kor vədiromo ruzju ruzi gufdirə, korsoxdgəş nə soxdgəş, ənçəq nyvysdə bijov ki cənqədə və cyçirə kor soxdigə, pəsdə nyvysdə əriju korlyjə ruzhojurə.

Təmbəlho və zirdymihoy kulakhorə voisdənbu vəcarunu kəsime korsoxdəirə, uho vədirəmore gufdirənbyryt əvəlinərə xuno munugu gufdirə ommo udarnikə kolxozihə ə pəsoj tozə təhər və gynço noryt kor kəsimeirə. Jə qədər zirdymihoy kulakho əz kolxoz vədəkyrdə omoryt

Ə həcirəvoz kolxoz „Krasni Vostok“ giroşd ə kəsime və həjsəhət, ə kolxoz, ki ombor və xub korsoxdənigə u vəgyrdəni omborə trudodnij, hər kirə trudodnij ombor birəni ə u gəlyriş omborə rasirə.

84. hasan myhkəmyljə kolxozini

hasan Rezaxanova şinoxdi həməj dih. Hə vəl şinoxdənbyryt jurə, cynki batrakbu, imohə şinoxdənyt jurə çəldə kolxozini

U həmişə əz taraf mohluq kolxozini. Kor soxdəni u ə sekretari part jacejk və omborə vəxə

xyşdəre girovundəni ə zimiho, ə brigadho. Əz u kor məhlym birə u əz kolxozihə kynd hisdiho.

Ə syfdəi ruzho usol buho vəxdho kor kolxozho vokurdəi Rezaxənov omborə dovhoə vətəvusdəbu.

Ə u dənışirənbyryt ə təxsirkor dənisythorə xuno ə zakon hədətə batul sox dənışyhorə xuno dənışirənbyryt.

Ommo u myhkəmyly bu, əz dymənho nisə tərsirənbu ə myhkəmylyirəvoz ədəbu girovundə kor partijərə.

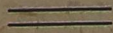
Omborə vəxdho təhno nisə zərənbu u kulakhorə səbəh əxəjrbu dorəgorhorə:— „Vəssit! əri cy səbəh əxəjrbu dorənit kulakhorə? Imu kosib horə voisdə xubə zindəguni. Məgəm vəs nisdə ə qərməq kulakho domundəjtho?

Ini ty Nəftoli jə ty Nison gu həri cənd sal kor soxdənit gə işmu əri qərđi? cyşmuniho ombor! Hələş gənə işmu ədəjt əri kəs kor soxdə. Rezaxənov səxd poisdəbu ə sər mətəb xyşdə.

U dənysdənbu əri cy ju çəng gyrdəbugə ə otrjad partizanhə dərđki ə 1918 sal.

Udanysdənbu ju çun xyşdəre əri cy qurbu soxdəbugə ə şəng ə sipihorəvoz.

U hə i səhətiş səxd poisdə ə sər mətəb qoim soxdəi kolxozhorə nə ən tərbiyət dorəi həməj dihə

85. Qədər əz dəs kor vədəşəndəi

Qədər əz dəs kor vədəşəndəi əz zurəvoz giroşdə ə fabrikho və ə zavodho və i kor səbəbly birəni əri bylynd soxdə korə zu əz dəs vədəşəndəi fəhləho. Qədər əz dəs kor vədəşəndəi hisdi qədər kor komirəki kolxozi bijo əz dəs və dəşəny ə qəriş jə ruz fəhləi. Qədər kor soxdəi ə həmə kolxozho jəçirə nibu: ə jə kolxoz 1 gərə mubu kuton zərə ə jə ruz, ommo ə jə kolxozigə jə nimə garəş kuton zərə nibu. Jə qədər kor əri həmə kolxozho norə həməl nijov hic jə vəxdış. Hər kolxoz mijo qəbul soxu əz Rajkolxozsojuz ə kolxoz gyрэ qədərho, fəhm soxu işurə ə məsləhəti kolxoz və gynçunu işurə ə xozjajstvoşu gyрэ (ə mol-qərə birəi gyрэ, ə karasdiho gyрэ və xok xori kolxoz gyрэ vəd. vəd.). Ə norəki qədərhorə, norə nijə bijov qədər kor təmbəl və qədər kor jə bobot kor soxdəniho, ənçəq mijo norə bijov qədər kor udarnika kolxozi soxdəniho. Qədər kor, vədəşəndə hijovho əz dəs xubə udarnika kolxoziho ə qəriş . . . bijo hisob soxdə və girovundə bijov joqinly əri həmə qədər. Əz dəs vədəşəndə bijovho qədərhorə gərəgi əri fəhm soxdə ə qəriş kor; əgər kolxoziho əsant və zu əz dəs vədəşəndənytgə korə, əz u vədi birəni, ki qədərho kəm horə omorəirə, əgər qədərho ə cətinirəvoz bəhəm birənytgə lap ə dəsdiñ xubə

zərblyhorəvoziş, əzu vədi birəni ki, qədərho ombor zəvər norə omori. Qədərsyz zofryjə və qədərsyz zəvərə qədərho zaralyt əri kolxoz. Uhorə gərəgi əri duborə fəhmsoxdə.

86. Qiməthoj kor ə kolxoz.

Kor kolxoziho bijo qimət norə bijov ə trudodnej gyрэ. Qəriş soxdə həməl nijov ruz fəhləirə ə trudodenəvoz fəhləi-hisdi vəxd, komirəki kolxozi girovundiho əsər kor, ommo trudoden xundə omorəni-qədər və xubi-xərəbi soxdə omorəniho kor.

Əgər kolxozi bəhəm soxdigə qədər əz dəs vədəşəndəihoj korə, uməhəli qimət norəni ori u ə trudodenho gyрэ—u jə cətinə kor nisdi, Həmə korho bəxş birənyt ə 4 bəxşho: 1) əsantho, 2) mijonəho, 2) gurundho və 4) gərəg hisdiho usdojəti. Bəhəm soxdəi qədərə ə əvəli bəxş (çirə) kor qimət norə omorəni ə 0,75 (trudodnej) dyimyn bəxşə-1, səimyn -1,25 və corimynə-1,50. Məsələn: 2 kolxozi ə jəki kuton zərət-jəki nargovhorə həj soxdəniho bu, jəkiğə kutonə gyrdəniho, ommo qədər korə bəhəm soxdət. Əvəli kolxozi nargovhorə bəqəj həj nəsoxdı, kor ən u əsanti əri ənu nyvysdə omorəni 0,75 trudodnej, çynki kor ən u hisob birəni ə əvəli bəxş; dyimyn kolxozi ə pəsoj kuton gəşdiho, kor ən u xundə omorəni mijonəjə kor əri ən u bijo nyvysdə bijov 1 trudodnej.

87. Kniçkəj çəfoi

Ə kolxoz „Krasni paxar“ kolxoziho kor soxdənbyryt kəsime, ommo jəkiş nijə dənysdənby-

ryt, ki cənqədə kor soxdigə, jəhni cənd trudo-
dnej qəzənç soxdigə. Çofə nyvysdə omorənbu ə
tabilho və kolxozihə birazi mündənburyt, çofəhoj
işu omborə vəhdəho nyvysdə nə omorə furmuş
mündənbu gufdirə.

Həjsəhət ə kolxozho norə omorət jə çirəjgə
qonun: hər korsoxdə danysdəniho clen kolxozə
dorə omori soxdə korə nyvysdəniho kniçkə, pu-
şoj kniçkərə dorə ə ju varəsundənyt qimət ə ju
dorə omorə korə cənd trudodnej hisob birəgə.
Hər ruz brigadir hisob soxdəni soxdə kor hər
kolxozirə, və carundə işurə ə (trudodnej) nyvys-
dəni ə u kniçkə. Həjsəhət hər kolxozihə danysdə-
ni hər ruz və ruz cənd-qədər trudodnej ju qə-
zənmiş soxdigə, nə hycətış nijə birə.

88. Gəlirhoj kolxozhorə ə çofəhoj hər jəkişu gyrə bəxş soxdə gərəgi.

Omborə kolxozho ə giroşdiho sal gəlirə ə çof-
foj hər jəkişu gyrə bəxş nə soxdət, ə səri nəşumo
gyrə bəxş soxdət.

Ə kimi kolxozho təxyl isəhətiş həcu bəxş bi-
rəni həttə kufdə omorə əri soqə sal. Nə ucet,
nə kontrol ə u korə soxdəki nə bu. Ə omborə
kolxozho isəhətiş səri nəşumo bəxş soxdə avans
bəxş soxdənytho təxylhoşurə, səri nəşumo, əri
həmə jə qədər ə gof kulakhərovəz kulakho ə
kolxoz darafdə gorho vəhz dorənyz uçirə bəxş
soxut gufdirə. Uçirə uho kolxozhorə vəcarundə-
nyt. Ə uçirə kolxozho dissiplinə ofdorəni, zijod
birənyt hisob ə kor nə vədiromorəgorho və kəm
birəni məhsylli çofə.

Hisdi u çirə kolxozhoş ə komiki gəlirə və
avans təxyl bəxş soxdəirə ə kor soxdəju gyrə
bəxş soxdənytho, ə unçoş hisob-kitobə qəriş sox-
dəişu və əsləh kimihoşu nə nyvysdəi kor soxdə
ruzhoşurə qəriş soxdənyt hisob kor işurə.

Duz bəxş soxdə bijov gufdirə gəlir, gərəgi
əri ə hisob vəgyrdə kor kolxozirə ə qədər sox-
də korju və ə xubi zəbuniju gyrə və kor işurə
nyvysy ə kniçkəj koriju.

Gərəgi əri ə hisob vəgyrdə məhsylə xuno
həmə yzgə gəlirhoj kolxozəş, əz də bəxşhojgəj
xozjajstvoj kolxoz omorənythorəş.

Pravlenijə kolxoz və revizionni komissijə məç-
buri əri tiqətly fikir dorə dirə hozurluqihoj hi-
sob—kitob kolxozə tə bəxş soxdəni birə gəlir
kolxozə.

Əz kylli (yst-ystə) gəlirhoj kolxoz bəxş birə-
ni ə hərəj kolxozihə i ciho:

Təxyl, qəjr əz kontraktasijərovəz ə hykumət
dorə omorəniho qəjr əz əri tum vəgyrdə omorə-
niho, qəjr əz əri straxovat soxdə və əri gərəgly
jə fondho çəjlə soxdə omorənytho.

Jəmhorə qəjri əz ə kontraktasijərovəz dorə
omorəniho, qəjr əz jəmho əri çəmihətly biriho
qərə-molho çəjlə, qəjri çəjlə soxdə omorənytho
nə qəjri əz əri gərəglyjə fondho çəjlə biriho.

Gəlir pulirə bəxş soxdənyt, əz qərdiho, nalog
ho və yzgə xərçihəj ə qəriş kolxoz birənytho nə
ə gərəglyjə tondhorə vədarafdə zijod munuhorə

89. Kumægi h̄ykumæt Sovet æri kolxozho vokurdægoræ rançbærho.

Ð Lenin burmundiho ræhrafde, h̄ykumæt Sovet kælæ kumægi soxdæ æ kolxozho.

1931 sal, æ 1930 sal gyræ h̄ykumæt Sovet kælæ zurbo guçlu soxdî kor kumægi soxdæiræ æ kolxozho:

1. Fyrsori æ xoxjajstvohoj kor xori qulluq soxi 120 hæzor traktorho.

2. Duzætmiş soxdî 1040 stansihoj maşini traktori.

3. Dy vojnæ zijod soxdî æri kor xori qulluq soxi maşinho fyrsoræ, æn syfde fyrsori æ xozajstvoj kor xori qulluq soxi 7000 gruzovikko væ yzgæ avtomobilhojgæ.

4. hærzo dori æri xozajstvoj korxori qulluq soxi 23 million sentner xoriræ coq soxdæniho dærmuho væ 40 millionluq quvæt æri puc soxdæ zaralgærhoj zimihø beqhoræ.

5. hærzo dori æ kolxozho 21 million sentner xubæ vixde tum æn çiræ-çiræ tæxylho.

6. hærzo dori æ kolxozho væ æ stansihøj maşini traktori 1 milliard 500 million pul æ qærd, æz avans 350 million monæt æri koşdæi hærzo doriho æri kontraktovat soxdægørho bæşqæj.

90. Kosibho æ kolxozho

Kosib bijo bu dæsdæk kolxoz. Hæmæ pyrsyšhoj xozajstvoi bijo noræ væ fæhm soxdæ bijov æ gyrdlæmæj kosibho væ æ kumægi kosibhorævoz girovundæ u pyrsyšhoræ æ zindæguni.

Ð gyrdlæmæj kosibho bijo tækælif soxdæ dirovundæ çældækor mijonæhoræş.

Kor æ qæriş kosibho girovundæ bijovho bijo myhkæmly soxu æloqæræ æ mijonæhorævoz, bylynd soxu mæhsyllyi koræ, disiplin koræ, Ðri paramænd soxdæ proizvodstvora.

Hær çiræ æ xæjæl daparundæ birænytho (rvaci) fikirhoj kimi kosibhoræ bijo doræ bijovt soxdæ tænbihø.

91 Xubæ kolxozæ—qjirmizinë bæjdoq.

Ð sljot kolxozihøj doqi raportovat soxdæni artel „Cox“:

— „Por imu duzætmiş soxdæ noræbirimho kolxoz cærævo dorimu bu 168 xozjastvo, 13930 gusbænd. Hæjsæhæt imuræ hisdi 380 xozjajstvo væ 21000 gusbænd, qæræmol 350. Qjæriş soxdæjm æ gusbændhoj doqimu xubæ çinslyjæ gusbændhoræ. Ðdæjæ vokurdænim fermohøj şiri, zavodhoj ryqæni væ pæni“.

Ð prizidium vædi bisdo jæ æblæqæ tov doræ æ ranghoj syrævoz bæjdoq Dagkolxozsojuz. Ð bæjdoq nyvysdæi: „Çældæ kolxozæ æ front kollektivi æ sotsialisti cærævodori,“.

— „Coxiho rafdeæt puşovo. Lozimi mi æri doræ Coxihoræ i bæjdoq?“

— „hisobini, lozimi“—tæslix soxd æ jæ sæsævoz sljot.

— „Tæpşyrmış soxdænim bæjdoqæ væ gufdi-rænim: Ðgær pæs munditgæ, bæjdoqæ mosdonim midim æloiçlyjæ“ kolxoz—gufdi særnyş Kolxozsentr.

92. Cuponho udavnikho.

„Bihil kor udarnikirə girovnut fəhləho, ərimu həməl omorəniho kor nisdi u“—gufdirənbyryt cuponho kolxozihə.

—„Udarniki ə imuş həməl mijov, girovundəş mubu“,—çohob doryt jə çəldə dəsdəj kolxozihə.

Həci lov bisdo xəbər udarniki ə kolxoz „Krasni Capan“. Kolxoz bu hələm tozələ. Ə kolxoz dəbydyt myzduro, kosibho, mijonəho və həmcin giroşdə byryt kulakhoş. I odomiho byryt ə cənd çirə fikirho və xəjəlhərəvoz.

Unəgyrə, jədəsdə cuponho məhlym soxdən-gə xyşdərə udarnikho, uhonigə ryxşənd soxdə mixəndysdyt ə işu.

— Cuponho bəhs gyrdət! Əz cy bəhs gyrdəjt işmu? Nəbugə hərki xubə hinqər duşund? Ryxşənd soxdə qəhr midoryt zirdymi kulakho.

Cuponho dylxyrd nə bisdoryt.

Sər gyrd səxdə bəjə və xiniki ə qutonho. Nə poisd səxdə kulok. I kulok çəqund əz xiniki tən cuponhorə və savzəj xorirə. Molqərə quvətsyz bisdoryt əz xiniki va kəm jəmsyzi. Quvətsyz bisdoryt cuponhoş. Kulakho vədəşəndyt durgunə xəbərho—, Ə qutonhoj qunşinojmu vərɤ dəpucundət cuponhorə. Imurə nisdi pojvoku, nisdi gərmə partal. İşmuş puc miboşit əz xiniki. Ə çəhən dəm puc bugu mol-qərə, şənit burajt. Bəgəm işmurə əz həmə ombor gərəgi“?

Jəzuq omorənbu cuponhorə ə xyşdə, və əzuş zijodtəş həjɤ və jəzuq omorənbu cuponhorə ə xyşdə, və əzuş zijodtəş həjɤ və jəzuq omorənbu ə çofəşu komiki zəhmət kəşirəthə əri gyrd soxdə kolxozə və ə mol-qərəş. Ə gofhoj kulakho furmundə nə omoryt. Nə dənəşirə ə vərɤt və səxdə xinikiho ruz nə şəv poisdə qəjəquj gələhoşu nə şəndyt işurə.

Omo vasali, mol-qərə xiləş bisdo vədirəmo puc nə birə.

İçirə udarnikə cuponho bəsxun dorut zyhbə-jə vərɤhorə.

93 qələtiho duz soxdə omorət,

Dçəngutəjkələ dihi. Ə ju 100 xunə zijod dəri. Ommo gof artel duzətmiş soxdərə vərəvundə, əz artel kynd omorəgorho kəm ofd omoryt.

Kor ocuq məhlym bisdo. Mətləbju əz u bisdoki ə qəriş ən kosibho kor usol girovundə omori.

Ə u vəxd kulakho girovundət vəzhəşurə:

— Əz kolxozihə vəgyrdəni həməj mol işurə,

— Şirə ə pəjlərəvoz bəxş soxdənyt.
— Omborə qulluqçihə gyrdə gərəg birə kolxozhorə.

— Gof ombor soxdənyt, kor kəm.
Ə kulakho əz u lojgə zijodijə kuməgi soxdiclen selsovət Arslanbekoviş. U gufdiri ə gyrdləmə:

— Ki ə kolxoz nədarafdgə xori jurə əz dəsju məgirim. Piş misoxim jurə əz dih, əgər gərəg bis dogə, zijodtəş siqmış misoxim.

Rançbərho həməjəki əz tərş sər gyrdət əri nyvysdə xyşdəre ə kolxoz.

Omborhorə Arslanbekov nyvysdi ə spisok işu birazi birəki.

Rançbərho gof nə soxdət, tərşirət ə qəruşuj selsovət gof soxdə. Ommo qərornoməj partijə, vədiromə əz tovnəj duzətmiş soxdəi oşibkəhorə komihoki soxdə omorəbuho ə omborə çigəho. Bijo ə sər vəngəsdə bijov rançbərhorə, əri ə kolxoz darafdə ə gu çəvoz nəh.

Partija talab soxdəni duzətmiş soxu gufdirə qələtihorə.

Danystdyt ikorə rançbərho həməjəki doryt zajəvlenijəhşurə əri vədarafdə əz kolxoz,

Ommo 15 xunə domund ə artel.

— Imohoj zijodtəş xub kor misoxim—gufdurut uho dy əz jəki.

Kynd omo vəxd tum şəndə.

Tum təxyl ən artel vixdə təmiz soxdə omo. Tumhorə oqu zəryt muşho puc nəsoxut gufdirə.

Plan duzətmiş soxdyt cənqədə ə cyço tum şənytgə,

Şef fəhləho kuməgi soxdyt ə işu əri remont soxdə kutonho maşinhoşurə.

Vəgyrdyt ə qərd dy tum şəndəniho maşin.

Pəsdə, əxiri, bisdo uçirəkor, komirəki gərəgbuho. Bisdo gyrdləməj clenhoj artel.

Kolxozihə bəxş soxdyt korə ə hərəsu. Xəbər syz omoryt ə gyrdləmə 5 rançbər. Həmə kəsibho.

— Vəgirit imurə ə artel. Nohoqi vədarafdəjm imu əz artel, ədəjm dirənim imohoj kor işmu həmə hər kor ətəhərju gynçundə omorəirə. Ərimuş ə işmurəvoz xub mubu.

— Fikir soxit həvirho. imu işmurə ə guçəvoz nisə vəgyrdənim,—gufdi sərnış kolxoz.

— Nəh də imu məsləhət soxdəjm ərimu əri dirəmorə ə artel. Vəgirit imurə.

Ə qəd dy orinə ə artel vəgoşdyt 23 xunə.

94, Sovxoz

Sovxoz hisdi kutəhə gof. Əgər urə kucurmə soxdimgə, vədiromorəni: xozjajstvoj soveti. Vədi birəmi ki u hisdi xozjajstvoj həkuməti. Sovxozho hisdyt idorəhoj məmləkəti. Uhorə duzətmiş soxdəni və uho rasundənyt həmə gərəgihoj məmləkət imurə.

Əvəli kolxozho binə norə omorət ə mylkhoj pomeşçikho. Duzətmiş soxdə omorət uho əri ən u kor ki, əri dorə xubə təmizə tumho, çinslyjə

qərə mol, və pərəndəho əri rasundə əri xozjajst-
vohoj rançbərho.

Pançbərho tə u vaxdi qulluq soxdənbyryt xo-
rihoşurə ə kyhnə çirəho. Əz u səbəb bəhər xub
nişə birənbu. Ə sovxozho korho soxdə omorən-
byryt ə maşinhorəvoz. Sovxozho əri rançbərho
xundə omorənbyryt şkoləy kor dihhoni, ə çə tə-
xyl koşdəgorho omorənbyryt əri dənışirə və xu-
tə birə, cylam qulluq soxdə gərəgigə xorirə.

I sovxozho həvəlho kələ nəbyryt. ħykumət So-
vet sər gyrdəngə əri industrializirovat soxdə məm-
ləkətə, məhlym bisdoki xozjajstvohoj rançbərho
rasundə nişə danysdə u qədər produkthoj ranç-
bəri cənd qədər gərəg hisdigə məmləkət imurə.
Ə u gyрэ məhlym bisdo ombor pəs mundəi xo-
zjajstvoj rançbərho əz promišlennost.

U vaxdi ħykymət soveti qədər no əri duzət-
miş soxdə sovxozho. Cyklə sovxozho xərç-
hoj xyşdərəş vədəşəndə nişə danysdənbu, cynki
ə cyklə sovxozho kəld maşinhorə əri vosdorə və
əz işu əri mənfiħət vəgyrdə sarf nəbu.

Gərəg bisdoryt kələ sovxozho ə omorə qə-
dərə maşinhoy xori qulluq soxirəvoz ə omborə
produktho

Tozə sovxozho sər gyrdyt əri vokurdə omorə
ə xəvlətə xorihoj məmləkəti. İçirə xoriho ə məm-
ləkət imu ombor byryt. Ə Severni Kavkaz, ə xo-
rihoj Volga, ə xorihoj Ukraina, ə Sibir, ə Kazak-
stan və Dalni Vostok. I sovxozho bijo dy məm-
ləkətə zurbojə qədər don (təxyl), ryqən, guşd,
pəşm, pəmbə və yzğə produkthojgə və mətəħ
əri işlətməşi ən fabrikho və zavodhojmu. Sovxozho

vokurdə omorənyt: jəkiho mikoryt təxyl, jəkihoj-
gə dunə, səimynho pəmbə, corimynho ħəjvuho
vəd. vəd.

Ommo miboşut içirə sovxozhoş, komihoki jək
misoxut kor produkthoj xozjajstvoj rançbərirə, və
kurdənyt fabrikho zavodho, əri işlətməş soxdə çirə-
bəçirə produkthoj xozjajstvoj rançbərirə. Ə sər
sovxozho ħykumət vənorəni kələ vəzifəho. Uho
bijo kuməgi soxut ə kolxozho və burmunut ə işu
həmə təhərhoj xori qulluq soxirə, cylam zəvər
soxdə gərəgigə məhsyl zijod birəirə vokunyt kələ
xozjajssvoj xori qulluq soxi.

95. Kombajn.

Ə qiroq siqə zimi, ə puşorəħimu, ə səs şiviş,
ħəroj və vojəvoz, əz pəsoj traktor ədəjə omorə
jəkələ myħyçyzə maşin.

Vədi birəngə kyndtə kombajn, imu furamo-
rim əz təpəi zofruvo cinədirə-rə xuno dənışirim ə
i kələ maşin.

Guş vənit cy dirimgə imu.

Həmə korə kombajn soxdə ə rəħ rafdəki.
Jurə kəşirəni jə kələ traktor. Əz qiroq ən i ma-
şin vədini jə kələ ci parduşhorəxuno cərxurdəni-
ho. Burra symbylhorə hə u səħət darafdəni əzir
ən u parduşho, muguigə ə kəf dəs vəgyrdəniho-
rəxuno dəşəndə omorəni ə symbylho ə baraban
ə unço kufdə omorəni.

Əz unço təxyl və symər darafdəni ə eleva-
tor, təxyl və çapyr əz novcəho tihi birənytə stol
ə ventiljatorəvoz təmiz soxdə omorəni. Əxir tə-

miz birə və çəjlə birə əz çapır və symər tih
birəni ə jəşig.

Dy ədomi qulluq soxdənytho kombajnə, hə
mişə dənişirənyt ə kombajn pucundə vintho və
ricaghojurə.

— Birə bəbəj maşiniş... ox kəşi kibugə jəki əz
həilho.

— Ruzju cənqədə kor vədəşəndənbu i maşin?

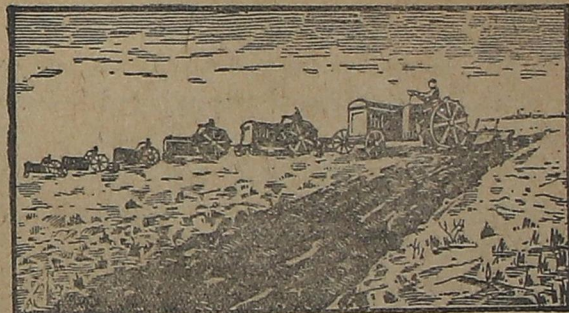
— Ə qəd dəh səhət kombajn tərundə və kuf-
dəni 12 gektar. Hələm i kyhnə çirəjə kombajni.
Həjsəhət hisdi tozə kombajno, vədəşəndi ho hy-
kumət sovetimu. U kombajno zijodtəş əz dəs
kor ombor mədəşənyt.

Kombajn poisdəngə, lov bisdo symər və çə-
pyr ə hovo, imu əjlon-durmiş soxdə maşinə əz
sər tə əxir xub fəhm soxdim kombajnə.

96. Udarnikə korsoxhoj sovxoz „Gigant“.

Ştab sovxoz „Gigant“ cənd şəvho pəspəsojə-
ki ə təşlihirəvoz əxdəmiş soxd quvət korsoxho
nən maşinohoj xyşdərə. Məhlym bisdo əri kuton
zərəj 40 hozor gektar, vəs niyə soxdə işurə nə fəh-
lə nə maşin. Kəmbovorho nəh, ənçəq ujoqə bələdə
korsoxhoş gufdyryt: „nidanim əz sər bərdə. Bijo
plan kor kəm soxdə bijov,... U vəhdo ə gyrdlə-
mə vəxyşdyt vəkilloj fəhləho, məhlym soxdyt:
„lmu ni vəgirim ərkinə ruzho. Kor misoxim dy-
vojne. Bəhəm misoxim vəzifə dorihoə partijə.
Dyimyn ruz həvəli brigad əgol zə həmə brigad-
hojgərə ə bəhs sosialisti:—6 nojabr, səhət 12 şəv,
həmə brigadho vədərəfdəni ə kor!

I əgol zərəi ən həvəli brigad ə həvəs ovurd

həmə brigadhorə. Səhət 12 höfdum nojabr, məh
lyməj mihid Oktjabr, fəhləhoj şəhərho ə tovuş-
hoj rangi-rangijə lampəhoj elektri gəşdəki, ə məjdu-
hoj şəhərho hovur mihidi sultani soxdəki, brigad-
hoj sovxoz həməşu ə çərgə poisdyt əri ə kor və-
darəfdə. Ə sadhorəvoz traktorho dəgəsundyt fo-
narhoj elektrişurə. Ə torikə zulmotijə şəvhoj no-
jabr i guçlyjə tovuş burranbu cum insonə. Briga-
dirho əjlonmiş soxdyt ləşgərhoşurə, əxdərmiş soxd-
yt hozurlygi ədomihoşurə, pəsdə ə xomuşə to-
riki ən şəv komand soxdyt ləşgərhoşurə; Həvəl
ujoq soxd maşinhorə. Pəsdə ə kor ovurd motor-
horə.

Əz çəigə əz duri əz luqondi ən səhro ədəj
omorə səshoj gyrgəho. Ə çəhob işu quququn zərə-
nyt maşinohoj əhuni ə həvəli gaz həzro dorəirə-
voz, pəsdə həmə maşinoh gərm voromorə guçly
birəni səs işu şişirəni səhrorə.

Səs insonə şinrə niyə birə, ə migləj məjdu-
ədət gəşdə brigadirho ə dəshoşu fonarho dəri,

pəsini komand işurə məhlym soxdyt ə dəsdin ə hovoı fursəng (raket) vəşəndəirəvoz.

Maşınho çymysdyt əz çigəhoşu, zənçilho səs soxdyt, kutonho tov dorut, əjonhoşu tovuş dorənyt fonarhoş.

Cumho sərxoşyt əz toriki şəv, qəvijə dəshoj korsoxho gyrdət rulə. Ə dylhoj traktoristho dəri hə u jə səxdə şori:

— **Rasun əri fabrikho təxyl!**

Qıuqun maşınho burrani xomuşi şəvə. Əz həməj ən u qyrynbyşi vədirmorəni jə səs.

— **Bəhəm sox vojgəj ələ —**

imuruz!

səbəh!!

və hər səhət!!!

97. Stansi maşini-traktori cyni!

Stantsi maşini-traktori hisdi sentr, komiki çəhm soxdəniho kolxozhoj rajonə ə hərəkət xyşdərəvoz, ənçom norəni ə çəhmlyjə planəvoz dyryçdə xozjajstvoj jəklygi rançbəri, kor soxdənytho ə qvət maşınhorəvoz, əri guçly soxdə bəhər işurə. M.T.S. və ə dəsdinju jək birə kolxozho norət ərişu mətəb, əri zijod soxdə xəjr ən çoforə, əri girovundə jəkdəsə jəklygi xozjajstvohoj rançbəri. Ə dəsdin ə u çirə fəndhorəvoz əri nisd soxdə kulakə klassəxuno. M.T.S. qulluq soxdəni jə rajonə əz 50—60 hozor gektar. Əri qulluq soxdəj ən hunqədə xori M.T.S. kura soxdəni əqəd cənd sal tə 200—250 traktor ə yzgə karasdihoşurə-

voz. Həvəli salho tə vəslyjə qədər traktorho kura soxdə M.T.S. xəjr vəgyrdəni əz zində həjvuhoj kolxozho və karasdihoşu.

Həməj kor giroşdəni ə dəsdin clonhoj kolxozhorəvoz. Kolxozho dorənyt korsoxho, M. T. S. traktorho və maşınho. Əri hozur soxdə traktoristho və korsoxhoj çyr bə çyrə maşınho, M.T.S. bijo vokunu ə hər rajon kursho.

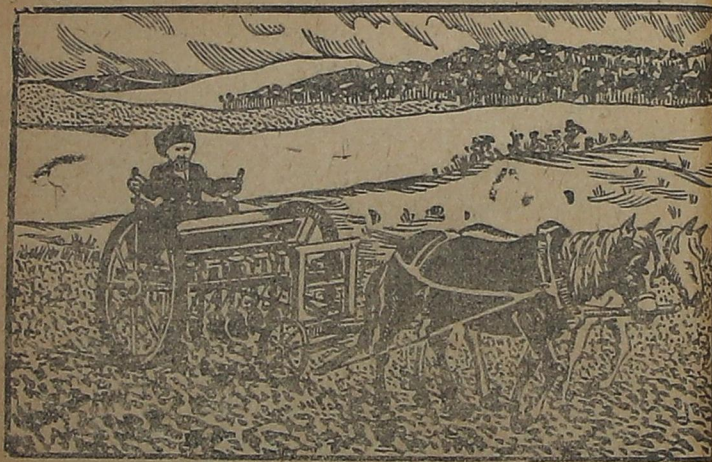
Əri həməj kor xyşdə girovundəniho ə kolxoz M.T.S. vəgyrdəni jə pul jə əz bəhər xori (natur).

Ə Daqisdu ə 1930 sal duzətmiş soxdə omorət 5 stansihoj maşini-traktori. Ə 1931 sal zijod birət səsəjgəş. Həjsəhət stansihoj Maşini-traktori hisdyt ə Daqisdu—ə Bujnaksij, ə Qizlər, Xəsavjurt, ə Dərbənd, ə Acikulak, ə Belidçi və Cirjurt ə kyndi 12 donə.

98. Bylynd sox bəhər xorihojmurə. Cytam ovodu soxdə gərəgi xozjajstvoj rançbəriə.

Ə vəxd dovho və revolusijə, xozjajstvoj dihbəni ən Daqisdu ombor pəs mundəbu. Omborə dihbəniho lap vəcarundə omorə byryt, omborə bəxşhoj rançbərho tərg birəbyryt əz ə məjduzi hisdytho dihbəniho, unə gyre omborə xoriho qulluq nə soxdə mundəbyryt, həmcin vəcarundə omorəbyryt jərxho və kyrpiho.

Əz 345 hozor gektar, koşdəniyə xoriho furəmorəbyryt tə 114 hozor. Ombor kəm birəbu qədər jəmys və ongur boqho və bysdyho. Əz xub qulluq nə soxdəi ofdorəbu xubi və vərzyşi bəhərhoş.

Qjädär mol-qärəhoş ombor kəm birəbu. Dihbonhoj doqi (ə doq hisdytho) ə vəxd dovho burra omorəbyryt əz zimisdunə jətəqho, omborə molho əz u tovun puc birəmbu əz xurəgsyzi və çigəsyzi. Həmcin omborə qädär molhorə u vəxd bərdəmbryt dovho soxdəmbryrtho ləşgərho.

Ə i salhoj jəşəmişi h̄ykmət Sovet, u xoriho həmə koşdə və qulluq soxdə omorənyt. Həmcin cərovoho doşdəiş ədəj guclı birə. Ə pyşo dəriho salho həməj ən uho (xərəbəiho və pəsmundəiho) tiqətly və zijodtə ə gynço ovurdə mijovt. Xozjajstvoj Daqisdu jəvoş-jəvoş ə pyşo omorə, cynki qyc soxdəi jərxhoj ovirə, xyşg soxdəi ə vəxd tozə boqhoj jəmyşi və ongurirə ə çigəj puc birətho boqho, həməj ən iho xosdənyt omborə vəhdoho, omborə pul və omborə qädər çofə.

99. Cytam guçly birənytgə koşdəniyə xorihoj Daqisdu.

Ə 1923 sal byryt koşdə omorə xoriho	114.960	gek.
Ə 1928 " " " " "	210.500	"
Ə 1930 " " " " "	286.000	"
Ə 1931 " " " " "	375.000	"

100. Ə poxod əri ombori bəhər.

Ə pyşoj fəhləho, fabrikho və zavodhojmu poisdi vəzifəj uçuz soxdəi və ombor vədəşəndəi maşinho və də cihojgərə. Ə pyşoj kolxozho və kosibə—mijonəjə molhuq rançbərho poisdi əz u kəmtə nisdiho vəzifəho bylynd soxdəi bəhər xorihojmurə.

Taraf imu ə tovun bylynd soxdəi bəhərə ombor pəs mundi əz xorihoj dəvlətməndho. Nibu guçly soxdə xozjajstvorə ə içirə kəmə bəhər dərərəvoz, hisdihorə xuno ə imu.

Gərəgi zutə əri girovundə korho, razi soxutho bylynd birəi bəhərə. Əz həmə xubtə və sukətə bylynd soxdə mubu bəhərə ə kolxozho. Unəgyrə ə kəmə qıvətəvoz guçly soxdə qərəgi ovodunijəti kolxozhorə, bylynd soxdə gərəgi bəhərə həmcin ə u xozjajstvojoj kosibho—mijonəho, komihoki hələ nə dirəmorət ə kolxozho. Ə bylynd soxdəi bəhərə kuməgi misoxu kooperativ xozjajstvoj dihbəni.

h̄ykmət Sovet burmundəni rəh bylynd soxdəi bəhərə. Lap asantho əzuho: tiqətly təmiz soxdəi tumə tə koşdə, dərmu şəndəi ə tum, duz soxdəi dərəhorə və girovundəi gərəglyjə koşdəi Zutə vərovundəi şitilhorə, ə çigəj dir vərəvundəi,

və xub soxdəi bəlgəhorə ə pəinəvoz jənəngə ə mineralni dərmuhorəvoz.

Ə çirə təhərəvoz mynkynlyni jə cənd qədər əri bylynd soxdə bəhər dorəi xorihojmurə. I korho hic cətinho nisdyt və uhorə mubu girovundə ə hər xozjajstvo. Gərəgi ənçəq kolxozihə, kosibho və mijonəhorə ə çəldirəvoz gyrd birəi ə poxod əri bylynd soxdə bəhərə.

Ə qəd 5 sal joqin gərəgi əri bylynd soxdə bəhərə 35%. Jəhni xozjajstvo dorəniho isəhət 10 sentner əz pənç saligə bəqdo bijo dy 13 sentner nim. Ə kolxozho xubtəi əri bylynd soxdə təxylə. Unə gyre ə pənç salinə planəvoz ə kolxozho bəhər bijo zijod bu 60%.

101. Bəhər ə imu və əz sərħəd imu ovlo.

Gəndym		jəralməsi
Danijə	32,9 sentner	148,3
Germanijə	21,4 "	127
Fransijə	13,2 "	87,5
Amerikə	9,9 "	65,4
SSSR	7,1 "	69,9

Ə xorihojmu bəhər qəndym sə qədər kəmi ə Germanijə gyre və cor qədər kəmi ə Danijə gyre. Bəhər kartyška, komirəki imu kura soxdənim (vəcirənim) əz 2—3 gektar, əz sərħəd imu ovlo hisdiho xoriho vəcirəni əz 1 gektar.

102. Cy gərəgi vərəmorənytho cihorə.

Hər səhibə voisdəni dorho-dyrəxdhoju həmə ə jəki zu və xub vorov xubə bəhər dyt. Uho dorənyt rançbərə gəlir, razi soxdənyt jurə əz xurəg, molhorə əz jəməg, həcinc dorənyt rançbərə

gərəgihoj ovodunijəti (qit-qojmə, təxdə), fabrikho və zavodhorə mətəh və dorənyt gərəgihoj zindəguni şəhərhorə.

Rançbər bijo dany cytam vərəmorəgə koşdə omorə cihəju və cy çirə mynkyniho dorə gərəgi-gə jurə əri xubi zindəguniju, ə komihorəvozki işu mydyt ombor qədər bəhərə.

Dorho dyrəxho zivisdəni əgər jurə vədəşəndgə ə raghojurəvoz əz xori, u mipəcy və xyşg mubu. Əgər jurə nogə ə torikə çigə və jə həcyrəvoz bisdo dəpucundgə jurə, vozdux nəgiroru gufdirə—u zərdov mizəny və həcinc mymyry. Əgər nogə jurə ə kələ xiniki jə nəngə ə kələ gərmi həçuş u gənə puc mubu. Puc miboşut işu u məhəliş, əgər ə xori vəs nə soxdə əri ju xurəg və ov.

Ə itəhərəvoz əri hər vərəvho ci joqin gərəgyt: 1) xurəg, 2) ov, 3) vozdux, 4) tovuş, 5) gərmi. Əgər əziho hərkomibisdo vəs nə soxdəgə vərəmorəniho cihə nidənyt paramənd birə və guçly (kələ) birə.

Əz komiņço vərəmorənytho cihə qəbul soxdənyt həcəj ən ihorə? Cyşmə dorəni vərəmorənytho cihorə gərmi və tovuş. Vor (vozdux) hisdi ə həcə çigə. U (vozdux) joqin gərəgi nə ənçəq vəlghorə, həcinc gərəgi raghoj vərəmorəniho cihorəş, unəgyre gərəgi vozdux ə asantirəvoz darafdə dany gufdirə ə binəj ən u dor jə nəngə ən də vərəmorəniho cihəjgə. Xurəg nə ovə vərəmorəniho cihə vəgyrdənyt əz xori. Xurəgə uho cymysdənyt ə kuməgi raghorəvoz. Xurəgə ə xyşdə kəşirə (xurdə) danysdənyt uho ryşymjyrə. Unə

gyrə, əgər ə xori ov nə dəbisdogə, u məhəli və-
rəmorəniho ciho puc miboşut əz gisnəi, cənqə-
dəş ə xori ombor dəbisdorytgəş xurəgho.

Xori qulluq soxdəi bijo giroru ə u təhərəvoz
ki ə raghoj vərəmorənytho ciho ə asantirəvoz
giroryt nəmysi həcu buki ju ombor domundəni ə
xori və xyşg nə birəni, əki ragho ə əsantirəvoz
darafdə dany gufdirə vozdux, zutə lov bu gufdi-
rə ə qəd xori pəin, symər və mundənihojgə əz
dorho və corovoho, ciho, əz komihoki xurəg bi-
rənytho-dərytho ə xorihonəravt gufdirə ə ovo-
voz, ommo darafdə qəriş boşut gutdirə ə
xurəg əri raghoşu.

103. Cytam ə xori dəhişdə mubugə ovə.

Hər sal, hələ lap kəmə voruşho omorənytho
saliş, vəssyt əri vərəmorəniho ciho mijonəjə bə-
hərho dorəi. Ommo voruşho həmişə gərəg birə-
nytho vəxdho nisə omorənyt, və unə gyrə om-
borə ovho puc birənyt ə nəhoqi.

Rançbər bijo dany, cytam xori vəslyjə qədər
ov hozur soxdəniğə əri xyşdə və cytamə xori
jurə vir soxdəniğə. Rançbər bijo dany qulluq sox-
də həci, ki xori ə xyşdə həminonış (voruş niyə
birəniho vəxdhoş) dany gyrdə nəmysi (ovə), ko-
miki razi soxuhu xubə bəhər dorəirə.

Kələ voruş omorə vərasdə bəqdo vədarəjt ə
cul və fəhm soxit cytam vəcirigə ovə xori-rəh,
cytam vəcirigə cul mundiho qulluq nəsoxdə xəj-
li vəxd və cytam vəcirigə ovə xub kuton zərə
qulluq soxdə omorə xori.

Ə ruj rəh mubu ov və ənçəq lap rui çərgə-
ləju tar mubu, ommo zirju mubu lap xub xyşgə
xori. Ə rəh tovuş mydyt kura birə mundə ovho.
Ov nidany darafdə ə xori. Mumunu həcu ə xori
tə cyşmə vədiromorə, və həttə cyşmd vədirəmo-
rə gərm soxdə xorirə, ov ə par (buq) carysdə
marav ə hovo. Ə kuton zərə xori, cənqədə mə-
həl qulluq nə soxdə hişdgə, cul tar mubu ənçəq
rui çərgəj xori. Ov gujgə nəvojjərə xuno ə zəh-
mətevoz darafdi ə jəkəm luqondi və ə unço po-
isdi. Ə xub kuton zərə omorə və xub qulluq
soxdə omorə cul ov midarav ə həməj cuxuri ku-
ton zərə omoriho çərgəj xori və xub tar misoxu
jurə.

Cyşmə vədirəmorə gərm soxdəngə, rəh hisdi-
ho xori u səhət mubu səxd sənqə xuno, xori
kuton zərə, omborə məhəl qulluq soxdə nə omo-
riho mubu xyşg tə ov darafdiho çigəju, xub ku-
ton zərə və qulluq soxdə omoriho xori, ruju ən-
çəq mubu xyşg, ommo zirju mubu xub tar.

Cənqədə xori səxd bisdogə, unqədə u zutə
ə buq micarunu ovə. Unə gyrə həcu zu xyşg
birə rəh. Ənçəq zəvəri çərgəj molə kəşirə, ku-
ton zərə omorə xori qəlxənd gyrdəni, xorirə əz
cyşmə və əz kulok. Ə zir nazukə molə kəşirə
omorə çərgə, əzir bun vərijə çigərə xuno pəhni
soxdə omorəni nəmysi ov ə buq nə cary gufdi-
rə və ə jurəvoz xorundə omorənyt raghoj və-
rəmorənytho ciho. Xiş zərə omorə xorirə vəsal jə-
nəngə həminon, xub molə kəşirə gərəgi, u kor
mynkyn dorəni əri gyrdə ovə ə xori və zijod
soxdəni bəhərə.

104. Çəng bər ə duzə təhər ov nədorəirəvoz.

Ə duzə təhərəvoz nə girovundgə ov dorəirə qəbul soxdə nibu xubə bəhərho. Ə gərəg hisdiho təhərəvoz ov nədorəngə ən jə bəxş cul bəhər puc birəni əz ov kəm birəi, ən jə bəxşigə-əz ov zijod birəi. Vəxdsyzə ov dorəi midany puc soxdə həməj koşdəirə jə nəbugə lap ombor kəm misoxu qədər bəhərə. Ə gərəg hisdiho təhərəvoz nisə dorəngə ovə nəhoqi xərçi soxdə omorəni omborə qədər ov və ə uçirə təhər ov dorəirəvoz ombor cətin birə əri qulluq soxdə xorirə. Əz u bəqəj ombor ə zijodirəvoz ov dorəngə həməj ən u ov ə xori nisə domundə, jə bəxşju əz xori vədarəfdə pur soxdəni rəhhorə, boqho jə nəngə zimihoj qunşihorə və ə bilə carundənyt culhorə. Ə bilə birənytho xoriho həsyl omorənyt muçakho, komihoki lov soxdəni qyzdyrmərə.

Hər kolxoz, kosib və mijonəjə rançbər bijo xutə bu cytam gərəgigə ov dorə ə duzə təhərəvoz xorirə, bijo çəng bəry ə gərəgsyzə təhər ov dorəirəvoz.

105. Cytam ov dorə gərəgi xorirə ə duzə təhərəvoz.

Duz ov dorəi xorirə bijo giroruəi təhərəvoz

1) Xori əri ov dorəi bijo xub hozur bu. Əz poizəvoz gərəgi urə xub kuton zərə, vəsal birəngə xub molə kəşirə. Sər xori bijo duz soxdə bijo jov, fuşəndə gərəgi həmə hyndyrihorə və pur soxdə gərəgi həmə cuxurihorə.

2) Əri bərdə ovə əz kələ arx lov soxdə ə həmə çigə, ənçəq norə gərəgi ə ov çyro birəniho çigə jə tikə təxdə ə səxd birəniho və vokurdəi komirəvozki mubu hərzo dorə gərəg hisdiho qədər ov (kəm jə nəngə ombor) ə ov rafdəniho arx.

3) Lap xubə təhər ov dorəi—ov dorəi əz lok dorəvozi. Ə cul qyc soxdə omorəni lokho durte əz jəki əz 6—80 sentimetr, ə jon ən lokho əz hər 60, 80 jə nəngə 100 metr girovundə əmorənyt ov dorənytho ərxho, ə komirəvozki rəho dorə omorəni ov ə nubətovoz ə hər lok ə u tarafigəj cul (jəhni ə u əxirigəj ən lokho) qyc soxdə omorəni jə arxigə, ə komiki tihi birənyt həmə zijodijə ovho.

106. Kanal revoljusijəj Oktlabri.

Nykərəj sulak hisdi lap kələ nykərəj ən ə doq vəriho bəxş Daqisdu. U həsyl omori əz kura birəi cor nykərəho. Sulak hisdi ov purə nykərə, əz komiki ombor ə zuriyə təhərəvoz rixdəni ov. Ə 1923-myn sal çofokəşhoj Daqisdu sərgyrdyt əz nykərəj/Sulak əri arx ovurdə. Durazi ən u arx hisdi 80 vərs, əxirju vərasdəni ə jon Məhəc Qələ. U arx razi soxdəni əz ov xorihoj 15 dihbəne və ə şəhər binə norəni ozero, əz komin çəki vəgyrdə omorəni ov əri gərəgihoj şəhəri. İsəhət arx revoljusijəj Oktjabri ədəj firəh və kələ soxdə omorə və razi misoxy əz ov omborə tozə qulluq soxdə nə omorə xorihorə. İhkumət Sovet dori çofokəşhoj Daqisdurə omborə xoriho həmcin isəhət ədət xərçi soxdə omborə quvət

və ovqot əri ov dorə u xorihorə və əri soxdə işurə bəhərlyho.

107. Agrominimum.

1. Bəhəmə təmiz soxdəi və çəjlə soxdəi sort-
hoj tumirə.
2. Dərnu şəndəi tumə əri puc soxdə həmə
zarali zərəgorhorə.
- Dəgiş soxdəi usolə bəhərsyzə tumhorə ə bə-
hərlyrəvoz.
3. Dəgiş soxdə usolə bəhərsyzə tumhorə ə
bəhərlyrəvoz.
4. Zutə quqər zərəi və muqojət birəi ə poi-
zə quqər.
5. Həmə tumhorə əri koşdə ə radəvoz.
6. Əri nisd soxdə tirəhorə.
7. Əri təmiz soxdə rəhhorə tə oloq gyl dorə.
8. Ə vəhdoju əri oloq soxdə zimirə və əri
qirəbil soxdə hərəluq radhorə.
9. Ə vəhdoju əri ov dorə əz qənoho, zijə
dijə ovə əri roho dorə əqiroq.

108. Cy çirə tumho koşdə gərəgi.

Xubə tumho zijod soxdə məhsylə.
Xubə tumho əri məhsyl koşdə hisob birəni:

1. Gurun, dyryçd, pura tumho.
2. Təmiz əz oloqho.
3. Soqhoju.
4. Xub...

Məhsyl ən rçi əz jə gektar.

Təmiz soxdə tum
koşdə omori 896 kil.

Təmiz nə soxdə tum
668 kil.

109. Coq soxit xorirə.

Çirə-çirə xorirə coq soxdənytho ciho ombor-
ryt. Əz həmə xubi əri coq soxdə xorirə ə pəinə-
voz. Ə pəin dəri həmə çirə gərəgijə xəjrlyjə ciho.

Danysdə gərəgi ə duzə çirə doşdə pəinə. Pə-
inə vədəbərdəngə ə zimi, dir nəsoxdə lov soxdə
kuton zərə gərəgi. Əz pəin bəşqəj əri xori coq
soxdə həmcin xubi xokistər ord və
yzgə çirə-çirə poroşokho (ə meneralni cihorə coq-
soxdəi).

Xokistər ombor mənfihətlyjə xori coq sox-
dəniho cini. Kura soxit xokistərə və dorit jurə ə
xysgə çigə.

110. Cytam zijod məhsyl dorəniyə coq soxdə omərə xori.

(rçi kura soxdə omərəbu əz səri gektar ə
kiloqramm).

	tum	ləmbə.
Coq nə soxdəki	602	2012
Coq soxdə omori ə superfosforetəv.	1200	3600
Coq soxdə omori ə fosforni ordəvoz	1708	3504
Coq soxdə omori ə pəinəvoz. .	1820	4608

111. Cy koşdə omorənytgə ə xorihoj Daqisdu.

	1928 s.	1930 s.	1931 s.
Çəhm koşdə omorətho			
xorihə	210,6 h. ga	286 h. ga	375 h. ga
Təxyl koşdə omorətho . .	194,6 "	232 "	278 "
Kulturəhoj texniki koşdə omorətho	4,8 "	33,24 "	64,5 "
Bysduho	3,01 "	3,47 "	7 "
Mərçho	0,8 "	3,8 "	10,2 "
Qəjri koşdəiho	3,52 "	7,19 "	7,3 "

112. Daqisdu viləjət kulturhoj texnikini.

Daqisdu, lap ə i kyndə vəxdho bijo bu viləjət ən texniki və spisialı, kulturəho Pəmbə, qənəp, jəmiş boqho, ongur boqho, bysduho və də qimətlytə kulturəhojgə pur misoxut culhoj Daqisduərə. Ə u çigəho, vərəmorəmbryrtho kəm qimətly ciho symərqəndil, gəndym, çyh, savzə, bijo lov boşut kələ culhoj sovxozho və kolxozho ə siprə pəmbərəvoz, ə qənəpəvoz, ə xubə sorthoj onğurəvoz və ə bysduhorəvoz.

Viləjət imu həşir mubu ə mətəhhoj xyşdəərəvoz əri fabrikhoj parçəi. Daqisdu kura misoxu ə millionhorəvoz monəthoj syrxiərə, komihoki rafdənbryrt əri mətəh vosdorə əz viləjət imu, əz sərhəd imu ovlo.

Daqisdu hisdi buho möhol xubə corovohodori. Sad hozor, xubə vərzyşlyjə gusbəndho və kələ syrglyjə corəvoho xorundə mijovt ə xorihoj Daqisdu.

İçirə mubu xozjajstvoj dihbni sotsialisti Daqisdu, omoriho əz təhno təkə xozjajstvo ə kələ kollektivlyjə xozjajstvo.

113. Əri tərg soxdə myhtoçirə əz pəmbə.

Korxonəhoj sosialisti xosdənyt sad hozor tonn pəmbə.

Tə pəsini sal imu ovurdəjmpəmbərə əz sərhəd imu qiroq dərytho viləjətho, dorə ərişu omborə pulho, komihorəki vəkəndəjm əz ovodunijəthoj sosialisti. İsehət korxonəhojmu ə gərəglyjə təhərəvoz bijo razi soxdə bijovt ə pəmbəj sovetəvoz.

1931-myn sal koşdə omori pəmbə nə ənçəq ə planəvoz hisdiho qədər, həmcin koşdə omori əz plan zijodtəş. Nə dənişirə ə dymənəjəthoj kulakho, nə dənişirə ə u ki, kimi korsoxhojmu, bovor nə soxdəbryrt ə mynkyni bəhəm soxdəi plan pəmbə kosdəirə-kolxozihə, fəhləhoj sovxozho, kosibə və mijonəjə mohluq rançberho koşdət 2,351,000 ga pəmbə.

Həmə pəmbə ə vəxdju bijo vəcirə və dorə bijov ə həkumət. Alişvərişciho və kulakho furdənyt kolxozihorə və hişdənyt puc soxdə bəhər pəmbərə. İçirə təhər korhorə hişdə həməl nijov. Həmə pəmbə bijo buravt ə fabrikhoj parçəi.

Kolxozihə və təhnoçə rançberho bijo razi soxut dorəi 100% pəmbərə ə həkumət.

114. Cytam vəcirə gərəgigə pəmbərə.

Pəmbərə sərgi əri vəcirə həttə ə lygəho 2-3 lov birə sərhoju vədi birəmundə quti kimisiho.

Pəmbərə vəcirə gərəgi, u qutiləho lov birə əz şəj xyşg birəngə. Kura sox pəmbərə ə jə vəxd jəçirə jəkdəs xyşg birə lov birəngə. Rəho mədi ə kura soxdəki hic jə dərərəş. Xub fəhm sox hər dərərə, nə vəhişdə ə ju hic jə lov birə səpəmbərəş.

Vix h m r , m d hil   qutil    (q r b cl r  xuno hisdiho) pəmbə.

V ci təmiz pəmbərə, nəbugə xokoru dar fd    q dju zofru soxd  v rzy i v  qim t pəmbərə.

 ri fyrsor   z cul,   mu ukho.  n  q d ki xy g  p mb r . 8-10 ruz rafd   z u v xd, ki horgoj xiniki pojund v r mor i p mb r  g n  kura soxd  g r gi  z qutil ho   q dju domund thor .

 z xinikiho 10 ruz rafd ng  kura sox h m  vomundiho ocmi  n  biriho qutil hor  , t miz soxd    jl  sox i ur    buru j n ng    bu   xun ho.

115. Kulakho   q ri uj p mb .

  mo ol Baba-Jurt (Daqisdu) ko d nbyryt p mb .

Ko d ir  v rasd byryt v  hozur birə g r g bu  ri oloq soxd .

Kulakho dumit soxd byryt: ko d  ko d t, ommo də korhojg j jur    r h bərdə nidanyt un o h m   fohoj bolşevikho miboşut puc.

Ommo imidho u puc bisdo. Umohoj uho s r gyrdyt  ri girovund  j  h m lt ni  korhojg . Ruz b zar  z h m  ho irt  xun ho v   z xun hoj kulakho omoryt   bazar hərəbəho   c l ghoj  orob voz.    orob voz pur soxdyt h m j bazarı.  orob  furuxd mbyryt   hovi(  lap u uz  qim t). Kulakho gufdir mbyryt „h n it k lxoziho, k f soxit,  n  q m rajt  ri pəmbərə qulluq soxd “.

Fikirhoj kulakho i d si  puc bisdoryt,   puc rafdyt.   pijon  nyk r r voz n  danysdyt giro

vund  vojq ho ur , n  danysdyt  z kor pojundə kolxozihorə. H m j ki  obordhor  xuno vədiromoryt kolxozihə   karasdihor voz   kor  ri qulluq soxd  pəmbərə.

116. Q n p.

Q n p lap qim tlyi  vor dorəniho vərəmorəniho  insi. Rusmuj  n q n p hozur v  qyc soxd  omorəni  n konopljar  xuno hisdiho lygəho v  x r i bir nyt  ri qyc soxd i tumorəho v  qolind bofd  omor  parc ho.  z q n p hozur soxd  birəni: ras ho, kanatho, brezentho,  h gyrd niho turho v  də cihojg .   h m j əni ciho my to i Daqisdu v  h m j SSSR. My to i   rusmuj  n q d p lap ombori v  hər sal zijod birə.

Q n p j  saline vərəmorəniho cini, hyndyrifu t  cor metr   k l  sipr  gylhor voz.   dybo ov dorəirəvoz q n p dor ni  z 8 t  13 sentner rusmu  z gektarju v   z 4 t  7 sentner tum.  g r  z dubo ombort  ov dog  q n p dor ni dij s zijodt  bəhər.

Xorirə, əri qənəp koşdə xiş zərə gərəgi əz poiz və hərcənqədə mynkyn bisdo luqontə, koşdə gərəgi ə çərgəhorəvoz ə məhhoj aprel maj 15—17 kilogramm tum ə hər gektar. Koşdəihojurə gərəgi qulluq soxdəi—ov dorə, nər m soxdə xorirə, oloq soxdə... Vəcirə gərəgi qənəp əri rusmu 2—3 orinə pyşo tə tumho rasirə. Urə burrani ə cinəvoz, bəsdəni ə dərzhə və xyşg soxdənyət. Əri rusmu qobul soxdə lygəhorə tar soxdənyət ə ov. (ə ov domundəni 10—15 ruz). Həmcin çyro soxdə omorəni rusmu soxdə omorənyətho bəxşju əz lygəho. ħozur nə soxdə rusmurə şuşdənyət ə təmizə ov, bəsdənyət ə tojho və ə utəhərəvoz fursorə omorənyət ə fabrik.

117. Bylynd birəi qədər koşdəi ən kulturhoj texniki.

	1931 s.	1933 s.
Pəmbə	33.000 ga	100.000 ga
Qənəp	22.000 "	60.000 "
Soja	5.000 "	15.000 "
Vədə kult. təxniki	6.500 "	9.400 "

118. Soja lap xubə vərəmorəniho cini.

Soja lap qimətlyjuni əz kulturəhoj təxniki. Ə tumhoj soja dəri omborə ryqən. Əz poxlihoj ən u ħozur soxdənyət—ryqən, şir, pəni, konservəho, ord, qəfə, kakao, şokoladho vəd. vəd. Əz gektar soja birəni 10—15 sentner poxliho. Ə həməj SSSR ə 1932 sal koşdə mijov jə million nim (1.500.000) gektar soja.

119. Çəng ə syrme zərəvoz.

Ə omborə moħolhoj Daqisdu syrme zaral zərəni ə omborə koşdə omorə xoriho.

Syrmə hisdi sijəhə tuz, uxşəş zərəniho ə saç komihoki voromorənyət ə symbylhoj gəndym ə çigəj don. Syrmə əz vəxd-vəxd zijodtə birəni ə nəmə həminon. U pyc soxdəni gəndymə çyhə və də təxylhojgərə.

Zarali əz syrme lap ombori. Ə kimi moħolho u ə hər sal puc soxdəni əz sə bəxş jə bəxş təxylə. Dyşmənhə və nəcoqihə bəhər puc soxdəni ə xorihojmu zijodtə, əz qədər moħluq xurdənyətho. Ə qərşuj syrme çəng bijo bəryət həmə kolxozihə və təhnoje rançbarho.

Əri vir soxdə syrmərə gərəgi tumə tə koşdə şuşdə ə farmalinəvoz (tar soxdə). Jə butilkə ovəlyjə farmalinə qəriş soxdə gərəgi ə 180 litr ov. Ə u qərişə ovovoz tar soxdə gərəgi həmbiz tumorəhorə tar soxdə omorihorə hə ə u ovə dərmurəvoz. Tumorəhorə dəgyrdə gərəgi ə dy səhəti. Əz dy səhətigə bəqdo təxylə lov soxdəni və xub lov soxdəni jurə. Jə butilkə farmalin vəssi əri zərə 10 sent-ner təxyl.

Dərmu zərə gərəgi joqin həmə koşdə bijovtəho tumhorə ə diħbonho, cynki əz syrme daravho xori, ju giroşdə danyəsdəni ə syrme nə dəriho xorihoş.

120. Jəmiş və ongur boqhojmu.

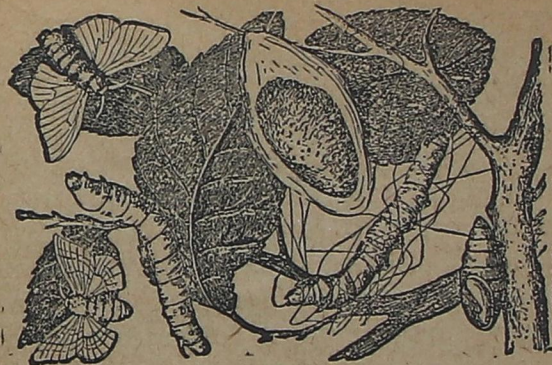
Boqhoj jəmişi və ongurirə qulluq soxdənyət ə dəmunəj doq və ə məjduzə moħolho zivisdənyətho moħluq Daqisdu. I səhət ə Daqisdu dəri

27.050 gektar boqho, ommo ə əxir pənç sali birənini 33.440 gektar. Boqho dorənyt omborə jəmişho, kəmişhoki əz Daqisdu fyrsorə omorənyt ə xorihoj əz sərhəd imu qiroq hisdythoş tozəhoşu, jənəngə ə təhər konservəho. Boqho xosdənyt işurə xub qulluq soxdəirə. Əri ən uho vəkəndə gərəgi lygəndəho, çəng bərdə gərəgi ə dyşmənhə və nə coqihojdorhorəvoz, ə vəhdoju ov dorə və burra gərəgi xyşgə lygəhorə. Ə boqho hic həməl nisə omorə əri dəfyrsorə corovoho, cynki uho puc soxdənyt dorhorə. Dorhorə quvətly soxdə gərəgi ə pəinəvoz, əzu zijod birəni bəhər ən uho.

Ongur boqhojmu midanyt dorə lap xubə çirəhoj ongurhorə. Ommo əz xub qulluq nə soxdəi və xubə təhəngəho nə dəşəndəi hələ gərəg hisdihorə xuno xubə bəhər nisə dorənyt. Qulluq soxdəi təhəngəhoj ongurə girovundə gərəgi ə sinoqihoj sovxozhoj Daqisduvəvoz. Uho duz və ə vəxdju qulluq soxdənyt ongur boqhorə və unəgyrə ongurhoj ən uhorə qimət dorə omorənyt buhotə. Ə sovxozhoj onguri təhəngəho nəcoq nirsə birənyt və kyrmho nisə dəbirənyt ə işu, cynki ə ongurə puc soxdəgorhorəvoz ə sovxozho həmişə çəng bərdənyt.

121. Zəvər birəi şumoruş bysduho, ongur və jəmiş boqho.

S a l h o	Çəhm xoriho	Jəmişho	Ongur boq	Bysduho
1914	22000	6300	9700	2000
1928—29	20660	5560	7300	3000
1929—30	24614	5630	7300	4560
1931	27050	6250	8000	7000
Ə planəvoz 1933 s.	33440	7200	8160	11980

122. Kyrm əryşymi.

Kor əryşym gyc soxdəirə mubu girovundə ə həməj Daqisdu. U kor nisə xoşdə hic jə xərç-hoj puliş əri jurə qulluq soxdə. U korə hərki giri qulluq soxdə midany, ənçəq gərəgi dy sə tutdorho. Tə dovhoə ə omborə dihbəonhoj Daqisdu əryşym gyc soxdəgorho ombor byryt. Ə təhər kustarirəvoz əryşym gyc soxdə və əz əryşym çirə-bə-çirə cihoj əryşymi gyc soxdəbyryt. Ə vəxd dovhoə kor əryşym gyc soxdəi ombor sokit bisdo. Puc bisdoryt tutdorho əz çirə-bə-çirə zəvolho (nəcoqiho) myrdyt kyrmho. Isəhət əryşym gyc soxdəi ədəj guçly birə. Organizovat birət əryşym gyc soxdənytho korsoxho. Ənçəq i sənihətə sər gyrdət əri soxdə təhnojə rançbərho.

Kyrmhoj əryşymirə qulluq soxbə hic jə cətinis nisdə. Ə hər həjot mubu koşdə jə cənd tutdorho əri xorundə ə vəlghoj ənuhorəvoz kyrmhorə. Həmcin mubu koşdə ə jonhoj ən u tutdorho.

ho də xyrdə cihogəş—bysdu, boqca, əri yzge gərəgihogəş kyrmhoj əvryşymi doşdəgorho.

Asantə sənihəti gufdirə, kyrmhorə qulluq soxdəirə mubu tapşyrmiş soxdə ə həilho nə kələ zənhoş. Ə qəriş 4-5 orinə əz cyklə xojələ həsyl omorəni kyrm, kələ birəni və jə qədərlə kələ birəniho picirəni ə boromə və ə qəriş ən u boromə bəhəm birəni əz u kyrm pəlpəlyj əvryşymi. Həmə kor kyrmhorə qulluq soxdə bənd birəni ə kura soxdəi vəlghoj tutdorhorə və ə kyrmhorə xorundəi ə u vəlghorəvoz. Joqin gərəgi hərə, hərə dəgiş soxdə ə zir kyrmho dəbirəniho lülərə, ə sər komiki zihisdənyt işu, və dənışirə gərəgi ə xunə, ə komiki zihyt pəlpəlyhoj əvryşymi həmişə təmiz bu gufdirə əvir ən u cigəho. Vəpucundə omorənytho boroməhorə vəgyrdənyt tasundənyt ə qəriş işu dərytho kyrmhorə, xyşg soxdənyt və xyşg soxdə varasdəngə fyrsorənyt işurə əri əz u boroməho rusmu bəfdə və pəsdə parçəhoj əvryşymi qyc soxdə.

123. Bylynd soxdə gərəgi xəirly birəi cərovjhojmurə.

Cytam xub soxdə gərəgi doşdəi qərə-molə.

Qərə-molhojmu ombor usol qulluq soxdə omorənyt. Zimisdu qərə-molhojmu əz xinikiho və əz vərfhoş doşdə nisə omorənyt, həmişəinə xurəg qərə-molhojmu hisdi symər, ləmbə və jə kəmləj gijoviş. Xubə xurəgho rasirəni ə molhojmu lap kəm, həmcin uş əncəq ə xub qərə-mol doşdənytho və xub işurə qulluq soxdənytho rançbərhoj Daqisdu. Xurəgho dorə emorənyt

molhorə qədərsyz. Kimi məhəl lap ombor, kimi məhəl lap kəm. Omborə qədərlə xurəgho ə hovoi puc birənyt, əzir pojho taptələmiş birənyt, ommo kimi məhəl govhojmu gisnə mundənyt.

Ə içirə qulluq soxdəirəvoz əz mol xəjr xosdə həmələ nijov. Xub soxdə gərəgi mol qulluq soxdəirə, uməhəl zijod mubu həmcin xəjrjuş. Əz həmə pyşotə mol-qərərə ə xinikə vəxdho doşdə gərəgi ə gərmə çigə. Əri təhnoyə rançbər ombor cətinə əri vokurdə xubə govdu əri molhoj xyşdə—əri kolxoz əsanti. Unə gyərə mol-qərəhoj kolxoz xubtə xilosyt əz xiniki və ombortə dorənyt xəjr. Molə gərəgi ə xubə təhərəvoz qulluq soxdəi və xub xorundəi. Molə xub qulluq soxdəngə ə qəd sə ruz zijod soxdə şir dorəi xyşdərə, ommo əz sə orinəjgə govho, komihoki dorənyryt zarali dorəni bisdoryt xəjr 26 monət hərkişu və 2 qədərlə zijod soxdyt şir dorəişurə. Həmcin govhorə xurəg dorəi uçuz nyşdyt əz rançbərho soxdənytho xərçiho.

124. Əz kolxoz xutə biri.

Gov Çomoldin kəm şir dorəmbu, u hisob soxdəngə cənqədə xurəg xurdənigə gov, vədi bisdo

ki, gov ə ruzju xurdəni 30 gyrvənkə gijov, şir dorəni 5 butilkə. Ə i təhərəvoz Çomoldin zaral soxdənbu əz gov ruzju 25 kəpik.

Rafd Çomoldin ə kolkoz əri vinirə cytam kolxozihə qulluq soxdənytğə molhoşurə. Əz zurəvoz ixdilotho dəbu ə dih, ki kolkoz, nə ki zaral soxdə əz govho, həmcin qəzənçiş soxdəni omborə şir dorəni ə kooperativ və omborə parcəho qobul soxdə əçigəj şir.

Omborə vəxd pyrsi Çomoldin əz kolxozihə cytam uho qulluq soxdənytğə molhoşurə ə tovun xub şir dorəi. Ə kolkoz norə omori qə dər xorundəi ən hər, mol, əloqoly hisdiho ə gurunid suki və qədər şir dorəi ən govovoz. Mijə nəjə govə xərçi birəni (dorə omorəni) gijov 12 gyrvənkə, 30 kəpik luq, symər 7 gyrvənkə 10 kəpik luq, kyklyjə həvyçho 8 gyrvənkə 16 kəpik luq və kəpək 4 gyrv ənkə 10 kəpik luq. Xərçi əri jə gov ə kolkoz ruzju birəni 66 kəpik ommo gov dorəni ruzju 14 butilkə şir əri 1 mo nət 40 kəpik. Ə həcirəvoz hər gov ən kolkoz dorənbu ruzju 74 kəpik xəjr, həmcin əri ən u pulho koopirativ dorəmbu kolxozə ən gərəglyjə ciho.

Vərasi Çomoldim, ki zaral dyho govəş xəjrly soxdə mubu gufdirə. Vini ju, ki ikorə soxdə də nysdi gufdirə kolkoz.

125. Cytam zijod birigə qədər qərə-molhə ə Daqisdu.

Ə 1924	byryt bysdyho	74800	gusbəndho və kəciho	1905000
Ə 1927	" "	84400	" "	2538200
Ə 1928	" "	73900	" "	2801500
Ə 1930	" "	92300	" "	2521300

126. Çinsly misoxim gusbəndhorə.

Gusbəndhoj xorihojmu dorəni ə salju 1 kilo pəşm. Kyşdəngə dorəni 16 kilo təmizə guşd. Xubə çinslyjə nazukə mujlyjə gusbəndho çirəj vyrtemberg dorənyt hərkişu 4 kilo buholyjə nazukə pəşm, həmcin kyşdəngə dorəni 40 kilo təmizə guşd. Xubə çinslyjə gusbəndho unəgyrə cənqədə xəjrlynyt əz gusbəndhoj çigəi və uçirə çinslyjə gusbəndhorə lov soxdə gərəgi ə həməj Daqisdu. Həbirdən əri syroi soxdə həmə kolxozho və xozjajstvohoj rançbərhorə əz xubə çinslyjə gusbəndho mynkyn nysdi. Əzu bəqəj u gusbəndhorə gərəgi omborə fikir və xubə qulluq soxdəi. Xubətəi, əgər imu ə buqə fyrsorimğə xubə çinslyjə gusbəndhorə ə gusbəndhojmurəvoz. Buhə bala gusbəndho ombor xubhoju mubu uxşəşly mubu ə xubə çinslyjə gusbəndho, əgər urəş ə buqə fyrsogə ə xubə çinslyjə gusbənd, buho balahorəvoz hic bəşqəi nibu əz xubə çinslyjə gusbəndho.

Kolkoz ən dih Cox möhol Çjunib qobul soxdəi 40 dysiho və 30 vərəho nəvl Vyrtemberg.

Uho dæbiræmbyryt æ jæ çigæ æ gusbændhoj doqi-rævoz, dorænbyryt xubæ balaho væ æ dy gilæqæj-ci zæræirævoz æ qarış æ sal hærkişu doryt 6 ki lo nim buholyjæ nazukæ pæşm.

Kolxozho, gusbændho kæciho doşdænytho æ çældirævoz bijo æ buqæ fyrsyt gusbændhoşuræ æ xubæ çinslyhorævoz. Æ utæhærvævoz uho zijod misoxut xæjr işuræ væ mydyt taraf imuræ ombortæ pæşm væ guşd.

127. Æ duzæ çiræ muqojæt biræi æ qjæræ-molho.

Hær corovoræ gærægi gærmi, tovuşi, tæmizæ vozdux, æ tiqætævoz muqojæt biræi væ æ xubæ tæhær ruj biræi æ işu. Æri ænçom noræ æ duzæ tæhærovævoz qulluq soxdæi corovohoræ æ kolxoz gærægi æri girovundæ ihoræ:

Qjyc soxdæ væ razi soxdæ gærægi hæmæ molhoræ æz govduho.

Æri æn u tovnæ, ki hæmişæ vozdux bu gufdiræ tæmiz æ govduho dæşændæ gærægi jæ cænd tovhæ æri vædæşændæ murdalæ vozduxæ æ buru. Vokurdæ gærægi ovxurho, mol qjæræ æ ilovlæ şændæ æzir poj taptalamiş næsoxu gufdiræ xurægæ.

Bæhæm razi soxdæ gærægi molæ æz ov væ æz xuræg. Ænçom noræ gærægi æ duzæ tæhærvævoz pañni soxdæi væ xærçi soxdæi xuræghoræ. Doşdæ gæræg nisdî molæ hær cytam bisdo, ommo doræ gærægi molæ xuræg æ qjædærvævoz. Zimisdu gisnæ næ munu gufdiræ, molæ joqin doræ gærægi quvætlyjæ væ læzætlyjæ xurægho. Æ hær kolxoz vokurdæ gærægi colæj silosi væd. væd.

128. hæsbhoræ doşdæi.

hykumæt Sovet doræni æ hozorhorævoz traktorho væ avtomobilho. Æ omboræ korhoj dihboni væ æ bor kæşiræiho maşinho giroşdænyt hæsbhoræ. Omborho dunit soxdænyt ki, dihbonæ dæ hæsb gæræg nibu. U duz nisdî.

Traktorho bijo kor soxut æ kælətæ gurunæ korho. Uho xub kor sodænyt æ duzæ kælə culho. Unço æ sær traktor omboræ korhoş vonoræ mubu væ hæmcin girovundæ mubu juræ æ kor æ xubæ xæjrævoz. Æ cyklæ çigæho æz vişæho qjyc soxdæ omoriho, hæmcin æz nohurho æ hæræj, komiho ki, dæryt arxho, sænqælycæ çigæho cætin æri æ traktorævoz kor girovundæ. Traktor væ avtomobilæ gærægi xubæ ræhho væ myhkæmlyjæ kyrpiho. Ommo æri hæsb næ ræhsyzi, næ sænqho, næ tængæ ræhhoj doqi, næ nohur væ næ hyndyriho væ cuxurihoş cætin nisdî. U æz hæmæ çigæ migiroru, u æ hæmæ çigæ kumægi misoxu æ traktor væ avtomobil. hæsb mijoru neft, binzin væ ov æri traktor jænængæ avtomobil, mijoru gæræglyjæ bæxşhoj æn maşinæ, tumæ væ cihojgæræ.

hæsb hælə omboræ væxd mubu dægişsyzæ kumæg æn rançbær æ hæmæ korhoj xozjajstvoju.

Imu bijo hæmişæ hozur boşim æ dovho. Æ guçlyjæ çængho, hæsb mægry zurbo væ hyrmætlyjæ çigæ. Læşgær hæsbhojmu, doræmbyrythoræ xuno æ ruzhoj dovhoj mohluqæti, mydy kælə kumægi æ tovun qjælxænd gyrðæi SSSR-æ. Qjirmizinë læşgæræ gærægi hætlyho, artiljærijæ væ kærvuho. Qjuvotlyjæ væ çobordlyjæ hæsbho næ biræ uhoræ ænçom noræ nibu.

Kolxozho, kosibho və mijonəhoj Daqisdu bijo zijod soxut qədər həsbhoşurə, bijo xub kəə soxut balahorə (taşcəhorə) və xub guçlytə soxut işurə ə təhər ə buqə fyrsorəirəvoz işurə ə xubə nəvlyjə həsbhorəvoz.

129. Zoominimum əri kolxozho.

Dəgiş soxdə gərəgi çinssyzə qərə-molhorə ə çinslyhoju.

Gərm soxdə gərəgi govduhoj qərəmolhorə və soxdə işurə pəin doşdəniho çigəho.

Xorundə qərəmolhorə ə qədərəvoz. Kəşirə ə tirozu dorə qədərjurə. Danysdə hisob bəhərlyi ryqən şir zijod dorəi həjvuho-qərəmolhorə.

Həmə mərçhorə xub soxdə əri mərçhorə ov dorə. Koşdə gərəgi xorihorə cuqundur moli əz vixdə sojməjə tumho əri xyşdə və əri ə ilovləj xyşdə hisdiho rançbərhoş.

Qlyc soxdə çigə siloshorə və duzətmiş soxdə silos soxdəi jəmhərə.

Çəjlə soxdə əri həjvuho-qərə molho çigə nəxirho koşdə xorihoş və nə koşdəki əz xyşdə və-rəmorə xorihoş.

Duzətmiş soxdə xubə punktho ə çinslyjə bu-qəhorəvoz əri ə buqə fyrsorə qərə-molhoj ə ilovləşu hisdytho nəxirhoj rançbərhorə.

130. Xub misoxim mərçho və çigə nəxirhojmurə.

Səhrəho və qərə-molho xorundə omorənytho çigəhojmü xub qulluq soxdə nisə omonənyt. Dər birənyt ə işu dərəiho cuxuriho, oloqho vərəmorə kələbirənyt ə işu və ə omborə çigəho ə nohur-

cərusdənyt rafdə. Ə səhrəho və molho xorundə omorəniho çigəho kimi məhəl nəki fikir dorə nisə omorənyt, hələ rançbərho dijəş puc soxdənyt işurə və kəm soxdənyt bəhər dorəşurə.

Vəsal molho lap zu vədəkyrdə omorənyt ə səhrəho, komihoki hələ nəm birənytho. Molho zir poj soxdənyt işurə və unə gyərə uçirə səhrəhorə lap cətin birə əri turundə. Poiz molho lap dir fyrsorə omorənyt əz səhrəho. Molho mundənyt ə voruşəvoz şuşdə omorə ə səhrəho. Mol zirpoj soxdəni nərmə xorirə və ə səxdə xori ə guçəvoz darafdəni savzərə joqin gərəg hisdiho ciho-vozdux nə ov.

turundəngə səhrəhorə turundəgorho ə omborə təhərəvoz dəhişdənyt oloqhorə əz tərsəngohi xyrd misoxut gufdirə cinhoşurə ə qolində oloqho zərə. Ə həcirəvoz oloqho kələ birənyt və təsundənyt xubə savzəhorə. Puc soxdənyt səhrəhorə həm-cin muçinəho və muşhorə. Uho vəkəndənytho xoriho omborə hirənyt və ə səhrəho həsyl omorənyt omborə qədər təpəiho.

Əri xub soxdə səhrəho və mol xorundə omorənytho savzəgəhihorə, hər sal əgərəglyjə təhərəvoz qulluq soxdə gərəgi işurə.

Gərəg nisdə xorundə molə ə sər vəsal və ə əxir poiz ə nəmə və sənqə xoriho. Xubtəi, əgər vəsal corovoho jəkəm dirtə vədəkyrdə omorytgə ə səhrə, və poiz birəngə zutə fyrsorə omorytgə Hişdə gərəg nisdə ə səhrəho coloho və kuməhorə. Duz soxdə gərəgi hyndyriho və cuxurihorə.

Ə sər vəsal xub fəhm soxdə gərəgi savzəgəihorə, kura soxdə gərəgi həmə xokorurə əz səh-

ro, duz soxdə gərəgi təpəihorə və vacarundə gərəgi kuməhorə. Əz molho munuho pəinə lov soxdə gərəgi ə həməj səhro. Həmcin girovundə gərəgi xokistərə, komiki birəni hər kolxozə əri xəjr xub vərəmorəi səhroho, gənə dymho və şəndənijə ci-gəhoj jəmyşhorə cihoj bysduhorə vəd vəd. Həməj əniho ombor hoşir soxdənyət xorirə və bylynd soxdənyət bəhər səhrohorə.

Ə sər vasal həmə səhrohorə xiş zərə gərəgi ə xiş hovunirəvoz, və çyro voxdə vəcirə gərəgi həmə sənqhorə.

131. Silos.

Omborə corovo doşdənytho kolxozho ə giroşdiho salho ovodu soxdət coləhoj silosi. Ə silosəvoz xub xorundənbyryt molhoşurə.

Silos hisdi xubə xurəg əri molho və govho, zimisdu ə silos xorudərəvoz zihisdəngə cənqədə zijodtə şir dorənbyryt. Silos qyc soxdə omorəni içirə: Ə hyndyrə xyşgə çigə vəkəndə omorəni ə vəsal colə 3 metr luqondiju və 1 metr nim firəhiju. Əgər ə kun colə ov vədi nəbisdogə, hozur soxdə mubu silos. Əgər ov darafdgə ə colə, həməj xurəg corovoho puc mubu, kara gyrdə mupusu. Xubtəi əri silosə qyc soxdə-ə səxdə xori, xori gyli.

həməlsyzi, əgər əz duvorhoj colə ə silos rəsirənigə əvir. Əz əvir silos zu puc birə. Duvorhoj ən colərə jə təxdə zərə gərəgi, jə kərpic kəşirə gərəgi və jənəngə sənq və pəsdə gyl zərə gərəgi divorhojura.

Silos soxdə mudu həmə savzə xurəg corovohərə: savzərə, mundə gərəg syzə çigəhoj həvyç-

hoj bysduirə, dorhoj symərqəndilirə (həbyçdəj), vəlghorə vəd. vəd. Kələ qolində tikəhorə tikə-tikə xyrdə soxdə dəkyrdə gərəgi həməj ən ihorə ə colə dəkyrdə gərəgi çərgə-çərgə (ə çərgərəvoz), hər çərgərə nuşundə gərəgi və dəkyrdə gərəgi tozə çərgəho tə colə pur birə. Ə sər colə dəkyrdə omorəni symər və səxdə soxdə omorəni sərju ə gyləvoz. Həmcin fəhm soxdə gərəgi bun ən colə parə nəbu. Hər parə birə cətloq-zərə çigərə qyc soxdə gərəgi. Zimisdu silos vəgyrdə omorəni bəxşə bəxş və dorə omorəni molə həvəl kəm, kəm və hərgoj mol xutə bisdo omborış dorə həməl mijov.

132. Tovarni fermhoj kolxozı.

I səhət ə kolxozho duzətmiş soxdə omorənyət tovarni fermhoj corovodori: şiri, guşdi, gusbəndho, myrqdori, krolikdori. U ferməho gyrdə soxdənyət kələ nəxirhoj qərə-molho vokurdənyət govduho əri molho, guçly soxdənyət xurəg həzur soxdəirə əri corovoho, gərəg hisdihorə xuno qulluq soxdənyət molhorə və dorənyət məmləkətə omborə qədər şir, guşd, pəşm, xoje.

hykumət dorəni ferməhoj kolxozirə omborə kuməgiho ə qərd rəho soxdəirəvoz və vokurdəirəvoz ərişu ovodunijətiho əri duzətmiş soxdə gələhoşurə, və nəxirhoşurə. Mətləb tovarni fermhoj kolxozı hisdi əri rasundə əri fəhləhoj mərkəziho voçiblyjə gərəgijə xurəgho, həmcin mətəh əri korxonəho və guçly soxdənyət xəjr ə təhər kollektivı corovo doşdəirə.

Ə 1932. nym sal ə Daqısdı duzətmiş soxdə omorət ferməhoj şiri, gusbəndho goşdəi və myrq-
ho doşdəniho.

133. Dorit və guçly soxit krolikhorə.

Krolık hisdi cyklə xəzlyjə həjvu uxşəs zərənı-
ho ə xarəguş. Ədə xorihojgə (əz sərəhəd imu
ovlo) krolikhorə əz zurəvoz doşdənyt əri xəjr
xozjajstvo və əz krolıkho doşdəi kələ xəjrho qo-
bul soxdənyt.

Guşd krolık lap ləzətlyni və xubi, həmcin
pustju ə buhojə qımət rafdə ə bazar və rafdə-
nyt əri hozur soxdə gərmə partalho vəd. vəd.

Krolıkho lap omborə baləho dorəniho corə-
vohoi. Dyşiju dorəni ə salju 7 gilə balaho. Əgər
hər zəndə vəxd 8 bala zəndgə, əqəd 4 sal əzjə
krolık kura soxdə mubu 1274840 krolık. Krolık
xurdəni hər cy çirə savzə və həvyçhorə. Krolık
qulluq soxdəirə omborə xərci gərəg nigdi, unə
gyrə krolikhorə qulluq soxdə mubu ə hər kol-
xoz və ə hər xozjajstvoj hər rançbər.

I səhət ə həməj viləjət imu qəriş soxdənyt
xubə çinslyjə krolıkhorə ə krolıkhoj taraf imurə-
voz əri qobul soxdə xubə çinslyjə krolıkho. Uçirə
xozjajstvohə hisdyt ə Daqısdıuş.

Pusthoj krolıkho rafdənyt əz sərəhəd imu ovlo
və ə çigəj pulhoj ən uho əz unço vosdorə omorə-
rəni əri zavodho və fabrikhojmu maşinho. Guşd
ən krolıkho vədərafdənyt ə bazar və kəm soxdə-
nyt kəmsygi ən guşdirə.

134. Inkubatorho.

Əzir kərg vəcəho voşundəi zijod mənfihətlyjə
kor nısdı. Unə gyrə i səhət ə kələ xozjajstvo
vəcəho voşundənyt ə maşinəvoz. Xub fəhm soxdə
omorə tozə xojəhorə dəcirəni ə jəşçik, kun komiki
sula sula bijo bu və komiki donorə omorəni ə
inkubator. Ə unço dəmundəni uho tə vəcəho bə-
həm birə əz xojəho.

Inkubator ovodu soxdə omorəni lap ə asəntə
təhərəvoz. U hisdi kələ şkob, ilovləj komiki xub
səxd birəniho, ə düvorho və dərhojurəvoz, ko-
mihoki hic xiniki roho nisə soxdə ə inkubator.
Ə u şkof həmigə gyrdəni u qədər gərmı, komiki
dəbirəniho əzir voşundə omorəniho kərg. Jəşçikho
ə xojəhorəvoz donorə omorəni ə qəfəsəhoj inku-
bator və hərə-hərə carundə və fəhm soxdə omorə-
rənyt xojəho. Əz 21 ruzigə bəqdo əz xojəho və-
dirəmorəni vəcəho, uhorə girovundəni (dəbərdəni)
ə xunəho, komihoki gərm soxdə omorəni ə lam-
pəho və jənəngə ə pichorəroz. Ə unço vəcəho zi-
hisdənyt tə qıvətly birə.

Inkubatorho birəni cənd qədərho (cykləho və kələho). I səhət ə SSSR ədəj vokurdə omorənyt kələ inkubatorho, ə komihoki doruşdəninyt 100 hozor xojə. Ə Bujnakski imisal vokurdə omorəni kələ stantsijəj inkubatori—myrq—dori. Ə inkubator hə ə jə vəxd dəcirə mijov 200.000 xojəho.

135. Ziho jəklygi fəhləho və rançbərho.

Şəhər və dihbən səxd ələqolynyt dy əjəki. Nə şəhər dihbənsyz, nə dihbən şəhərsyz zihisdə nidanyt.

Dihbən şəhərə dorəni mətəh əri fabrikho və zavodho: pəmbə, pəşm, cərm. Dihbən həmcin dorəni şəhərə xurəg: nun, həvyç, şir, ryqən, guşd.

Şəhər dorəni dihbənə omborə karasdiho, komihosyzki nisdə mynkyn əri ərəh bərdə xozjajstvoj rançbərirə. Şəhərsyz və fəhləhosyz nijofu rançbər nə xiş nə təvər, nə mix, nə parcə, nə şəkər, nə dərmu, nə knig.

Xozjajstvoj rançbərirə gərəgi, mol ombor bu, guçly və firəh bu promişlennost şəhəri. Fabrikho və zavodhojmu firəh mubu ənçəq umohoj, əgər dihbən dogə işurə mətəh və xurəg.

Rançbər bijə dany, ki həjsəhət ə kyhnə təhərəvoz zihisdə həməl nijov. Dihbən həjsəhət ədəj ovodu birə ə tozə təhərhoj sosialistirəvoz. Əri duzətmiş soxdə korxonəj çəhmətirə, gərəgi omborə maşinho. U maşinhorə ofdə mubu ənçəq, əgər xub firəh bisdogə promişlennost şəhəri.

Həvəlho şəhər və dihbən ə jəki ələqoly byryt i çirə: dihbən xurəgə ə şəhərəvoz dəgiş mi-

soxd ə xyrdəvot nə parcərəvoz. Həj səhət şəhər dihbənə dorəni əz gərəgiyə molhoj zindəguni bəqəj maşinho və karasdihoj rançbəriş. Rafodri əhərəj şəhər nə dihbən guçly mubu ə firəh birəbirə promişlennost imu klass fəhləho syroi soxdəni rançbərə əz maşinho, komihoki kuməgi misoxu ə ju əri vokurdə xozjajstvoj dihbənirə.

Ini binəj jəklygi klass fəhləho və çofokəşə rançbərho.

136. Təxyl ədəj omorə.

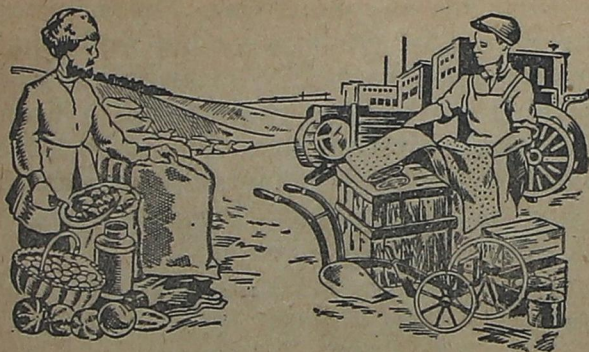
Ə kucəho çəvqibu fəhləho vədarafdət ə pyşorəhuj qirmizinə oboz. Syfdəi qirmizinə oboz hisdi ən kolxoz „krasnij Dagistan“. Ə pəsoşu sad hərəbəjgəş. Ə hərəbəho vogosundət lozungho, plakatho. Uho gufdyryt,—„Bəhəm misosim ə duzirəvoz qərxundimurə midim zijodijə təxylə“. „Qirmizinə obozho myhkəmyly soxdət rafdori dihhorə ə zavodhorəvoz“. „Midim təxyl qirmizinə quşurə“.

Qirmizinə obozho subit soxdyt ki, kolxozhojmu ə dirnəsoxdə rəvoz bəhəm misoxut tapşyrləməhoj hykumət Sovetə.

Cyklə kolxoz „Kolos“ xyşdəniyu do 4 hərəbə təxyl və ourd ə pəsoj xyşdə 20 hərəbə təxyl əz təkə rançbərho. Həci soxdyt yzgə kolxozhojgə qirmizinə oboz ovurdəbyrytho.

Ə jəki əz hərəbəhoj rançbərho vəbu „Jəşə kolxoz“ kosibho, ommo mijonəho nə dənişirə ə kimi hərə qərişkiho əz dyli kuməgi soxdənbyryt ə hykumət.

Ə çohob „Midim təxyl“ kolxoz çohobdo ə duzətmiş soxdəirəvoz qirmizinə oboz.

137. Təxyl əçə rafdə.

Təxyl rafdəni əri fəhləhoj fabrikho və zavodho.
Təxyl rafdəni əri qirmizinə quşu.

Təxyl rafdəni ə u məzrəho ə komiho ki koşdənytho ə zimihoşu kəton, pəmbə, cuqundur şəkəri və ərişu ə zimihoşu təxyl nisə koşdənytho.

Təxyl rafdəni əri duzətmiş soxdə zapashoj tumirə.

138. Fəhləho ə kuməgi kolxozho.

Vəsali 1930 sal partijəy kommunisti ruj biri əloj fəhləho ə ogol zərəirəvoz çuro soxut gufdirə 25 hozor xubə fəhləhoj fabrikho-zavodhorə əri kor soxdə ə kor rəhbərcijəti ə kolxozho. Omborə kolxozho soxdəbyryt omborə bələdə rəhbərciho və ə ogol zərəi partijə fəhləhorə kolxozihə çohob doryt ə kələ şorirəvoz.

Fəhləho əz „25 həzori“ girovundyt ə kolxozho sinoqihosurə əri duzətmiş soxdəi çofoj korirə, əri guçly soxdə əloqorə əhərəj fəhləho və ranç-

bərho, əri ovodu soxdə xozjajstvoj dihbəniyə ə çəhmijətirəvoz. Vəzifəj xyşdərə fəhləho bəhəm soxdyt ə dyrysdirəvoz.

Ə kolxozhoj Daqisdu kor soxdənyt „25 hozori“ fəhləho, çyro soxdətho profsojuzhoj Azerbajdçan. Ombordəki ən u fəhləho çyro soxdə omorət əz buruqhoj nefti və əz zavodhoj metalli şəhər Boku.

139. Traktor ə səhrohoj kolxozho.

Cənd traktorho qobul soxdigə xozjajstvoj dihbəni tə plan pənçsali:

	1921-22s.	22-23 s.	23-24 s.	24-25 s.	25-26 s.
Vosdərə omori traktorho əz zagranisə	60	1000	1500	8575	10000
Qlyc soxdə omori traktorho ə SSSR	—	—	25	525	1350

140. Cənd traktor vədəşəndənytgə zavodhojmu ə plan pənçsalirəvoz:

	1929-30s.	1931 s.	1932 s.	1933 s.
Zavod Putilov	15,000	20000	30000	30000
„ Stalingrad	2000	25000	40000	50000
„ Celjabsinsk	—	1500	30000	40000
„ Xarkov	—	1500	35000	50000
„ Parovozi Xarkov	1500	1500	1500	1500

Əz hər vədəşəndə bijovho 100 traktorho—15 miboşut kəmə quvətlyho, 45 gnçlyho və uhonigə mljonəho.

Həmə ixdişori ə dəs sovetho.

141. Cytam ə rəh bərdə omorəgə viləjət imu.

Ən zəvəri ixdişori həkumət ə SSSR dəri ə dəs həməsojuzi sjezd sovetho. U duzətmiş birəni əz vəkilhoj sovethoj şəhəri və vəkilhoj ən sovethoj gubernii və oblasti.

Ə həməsojuzi sjezd sovetho vixdə omorəni həməsojuzi mərkəzi korhorə ə sər bəhəm ovurdəniho komitet (s.I.K.) SSSR ə dəs komiki əz i sjezd tə i sjezdigə dəri ən zəvəri ixdişori həkumət. s.I.K. SSSR bəhəm biri əz içirə idorəho:

1) (Sovet sojuzi). U vixdə omorəni ə sjezd sovetho əz 300-400 ədomi.

2) Məsləhətxonəj millətho (sovet millətho) komiki darafdənyt 5 vəkil əz hər sojuzi və hər avtonomi oblastho.

Sovet millətho obespecivat soxdəni ixdişori ən həmə ə SSSR dərytho milləthorə. s.I.K. SSSR ə salju jə cəndbo gyrd birəni ə sessijəho (ə sjezdho) və dorəni hə ə u vəxa dekretho və qərornoməho. Ə u vəxdho, nə sjezdho və nə sessijəhoj s.I.K. nisə birənytho, ən zəvəri ixdişoriho, zakonho vədəşəndəi və rəhbərijetəi soxdəi dəri ə dəs prezidium ən s.I.K.

s.I.K. SSSR-ə hisdi 7 vəkilho ə qəriş SSSR dərytho respublikəho ə şumoruş işu əz hərki jəki Bujruqijə korhoj s.I.K-ə bəhəm soxdəniho orgat hisdi Sovnarkom SSSR.

Sovnarkom çohoblyni ə puşoj s.I.K. əri korxyşdə:
Sovnarkom duzətmiş birəni əz sərnys, əz çigəgirhoju və əz komissarhoj möhluqi. Sərnys sov-narkom SSSR hisdi h. Molotov.

142. Ə sovetho.

Hər sal çar dəşəndə omorə:
Həmə ki zəhmət kəşirəgə bijojt ə sovetho!
Ə oktjabr həzizə lliic
Imurə rasund ə i həkumət
Çigərly birə poj ə puşoj rull
Ə u kor dəri vəsijəthoj Lenin.
Həmə zavodho, həməj xori,
Həmə ən tyni bijo ə sove ho!

143. Bəhəm birəi çəjləjə respublikəho.

həkumət sovetho dori ixdişor həmə xəlqhorə əri xyşdən işu ə rəh bərdə kor işurə. Əri əni kor hər xəlq, hər millət bəhəm soxdət çəjləjə respublikəhoj soveti.

U respublikəho imohoj hisdyt höfd: Urussijət, Ukrainə, Zakavkazija, Belorussija, Uzbek, Turkmən nə Tadçik, Həmə respublikəho çəhmyt ə jə Sojuz Sosiajisti Respublikəhoj Soveti (SSSR).

144. Möhluq respublikəho dərytho ə SSSR.

Num pespublikəho	s e n t r	Qjadər möhluq
Rossijski (RSFSR)	Moskva	100358000
Ukrainə (USSR)	Xarkov	29020000
Zakavazjə (ZSFSR)	Tiflis	5260000
Belorussjə (BSSR)	Minsk	4984000
Uzbek (Uzb. BSR)	Samarkand	4275000
Turkmenski (Turk. SSR)	Aşxabad	992000
Tadçikho (Tadç. SSR)	Stalinabad	1150000

145. M. I. Kalinin.

Mixail Ivanovic Kalinin kuk kosibə rançbəri. Kyhnə sənihətjuş tokar. Hə əz 1889 sal h Kalinin qəriş biri ə gəzişi revoljusijə. Ə 1899 sal h. Kalinin bolşeviki gufdirə soxdə omorəbu dysdoq ə dəsdin hykumət padcohəvoz və dəşəndə omorəbu ə qəzəmət əri 10 məhi. Tə 1917 sal h. Kalinin 4 sal nyşdəbu ə qəzəmətho və 5 saligə fyr-sorə omori ə sibir.

Ə 1919 sal h. Kalinin vixdə omo sərnys VsrIK və əz 1923 sal duzətmiş birəngə respublikə-həy SSSR—sərnys sIK SSSR.

h. Kalininə şinoxdənyt omborə mohluq fəhləho, rançbərho və batrakho. Ə omborə zavodho, ə omborə oblastho və moħolho, ə gyrləməhoj dihbənoho fəhləho və rançbərho dirət və şinovuş-dət h. Kalininə.

Əz həmə kynçəhoj SSSR omorənyt ə hozorho-rovəz çofokəşho əri məsləhəti vəgyrdə əz h. Kalinin. 1924 sal h. Kalinin hisdi sərnys ODN.

146. Kalinin ə front.

1920-sal bu suvorlyjə ləşgər, komiki umohoj çəng gyrdənbu ə Denikinəvoz. Ə front omo Mixail Ivanovic Kalinin. Ə həməj ləşgər səs ofdo i tozə kor,

zu dorə omo əz polk ə polk, əz eskadron ə eskadron. „Kalinin ə kimuni! Kalinin ə imurəvoz əri gof soxdə omori“ 25 ym maj ə jon şəhər Uman hətyljə ləşgər syfdə dirəbu Kalininə. Mixail dusd bisdo ə bəsxun dorə nijovho polk ən hətyjjə divizijərovəz. Kubaniho, Doniho, Stavropoliho və komandirhoşu nisə danysdənbryyt cytam qobul soxtgə həzizə mihmun işurə, ə cytami gofhorəvoz dytgə ə ju dusdi işurə və həzurışurə əri çəng gyrdə ə dysmərovəz təpəsinə quvət işu. Ə həvəli brigada vokurdə omorəbu kutəhə miting. Ə çiqəj tribun bu tacanka.

Ə tribunə varafd Mixail Ivanovic Sifothoj çobordho zərd birəbytho əz barut dy sali dovho tovuş bisdoryt ə loj sərnys sIK və hər gofju dərafəd ə dyl işu. Ommo səs soxd, məhni xund cy bugə əz zəvər, ə hyndyri. Həmə çəjlə bisdoryt əz tacankə və guş doşdyt ə zəvər ə hyndyri. Əz zir bulut vədiromo aeroplan. Tra—ta—ta—ta—ta omo ə xyrdə borutəvoz cəx soxdəniho səs pulemet tra—ta—ta—ta—ta.

Ə dəhihorəvoz bisdoryt jaralyho. Politkom myrdə ofdo əz həsb. həsbho əz səhm myrdəi lov bisdoryt ə qiroqho və səhib həsbho nisə danysdənbryyt gyrdə işurə. Çobordho zu çəsdyt əz həsbho və fyrsoryt qurquşunə bəxş, əri dysmənhosu.

Budjonnij və komandir devizija gufdyryt ə Mixail Ivanovic furav gufgirə əz tacankə. Ommo Kalinin poisdəbu dənışirə ə uho, xəndysdə xəndysdə.

Hiciş nibu hovirho.

Baxş qurquşuni şirin nə omo əri dyşmənhə və ju (dyşmə) zu vir bisdo, ommo Kalinin hiciş nə birərə xuno bərd posoj ixdilə xysdəre. Jə hətly çəsd əz həsb vəromo ə tacanka. Qulju bəsdə bu əz zir ən syfdəi bəsdəi ədəbu tihə birə xun.

həvirho!—soqə qul xysdəre hovo gyrdə həroj soxd u.—Vinişit imohoj cytamihojutgə sərvor-hojmu? İşmu bəlki xəjöl soxdənbirit, ki u pəhni mubu gufdirə əzir tacankə? Ommo u bəbəjmu Kalinin poisdi ə puşoj gunilə nə tərsirə. Çobord-ho hovo gyrdyt tacankərə Kalinin ə sərju vəri bərdyt ə çobordirəvoz sərnys hykumət işurə, sərnys ən əz həmə igid hisdiho hykumətə ə hylom.

147. Ki vixdəgə ə sovet.

Ixdijori vixdəiho ə Sovet və kirəixtdijorigə:

1) Fəhləho və qulluqcihoj hərdy təjfərə.

2) Rançbərho əz çofoj kəsige mənfi hət nise vəgyrdənytho.

3) Krasnoarmeystho və krasno flotsiho.

Ixdijor vixdəi hisdi u ədmihorə, komihoki myx-syl hisdytho ə korhoj xunəi ən fəhləho və ranç-bərho (zənho dədəhoşu vəd. vəd).

Və həmcin həmə fəhləho, rançaərho, qulluq-ciho) krasnoarmejsiho, krasnoflotosiho, əri kor hə-məli nisdytho (invalid truda jə invalid dovhoi his-dytho).

Qlonun norəni gənə jə iqroligəş əri qobul sox-dəi ixtdijorirə əri vixdə və əri birə vixdə omorə-gor ə Sovet:

Tə vəxd vixdəi əz 18 salə kəmtə nəbuhorəş

148. Kirə ixtdijor nisdigə əri vixdə ə sovetho.

Vixdə nise omorənyt və nise vixdənyt i ədo-miho:

1) U ədomiho əz çofoj kəsige pul və mol qə-zənçmiş soxdənytho.

2) U ədomiho çofə nəkəşirə zihisdənytho, əz boqho xunəho çofə nə kəşirə gəlir qobul soxdə-nytho.

3) Castni alişvərişciho və dololhoj bankho.

4. Monaxho və qulluqcihoj numazho macitho, kilisəho ən hər komi millətiş bisdo.

5) Qjulluqciho və agenthoj kyhnə polisijəho çandarməho və oxrankəho.

149. Əxdərmiş soxit korhoj ən işmu vixdə vəkilhorə

Ə imu ə sojuz soveti çofokəşho xysdənişu rəh-bəri soxdənyt korhoj hykumətə. Fəhləho, ranç-bərho kosibho və mijonəho, fyrsorənyt deputat-hoj xysdəre ə sovetho.

Ə vixdəiho işu dorənyt tapşyrmişihoşurə cy-tarmə bijo kor soxutgə, vixdə omorə vəkilho (de-putatho). Ə təhno deputat vixdərəvoz kor nise bi-rə. Bijo əxdərmiş xoxdə fəhm soxut kor işurəş vixdə omorə həvirho əçigə ovurdənytgə xub ə sər işu vərytho vəzifəhorə.

Əgər vixdə omorə həvirho usol kor soxdənyt-gə? Əgər uho həq hisobə nise dorənytgə ə py-şoj vixdəgorho, bəhəm nise soxdənytgə tapşyrlə-məhorə, u vəxdə dənışirə gərəg nisdə tə tozə vix-dəiho. həməl mijov ə hər vəxdış ogol zərə əz So-vet usolə deputathorə.

Əri ən i kor, gərəgi əri ogol zərə çəhmlyjə gyrdləmə. Ə gyrdləmə joqin gərəgi əri birə əz sə bəxş jə bəxş ən vixdəgorho.

Ə u ixdijori ən usol kor soxdəgorhorə ogol zərər əz Sovet bijo bəxş vəgyry omborə çofokəşho.

150. Zən doqj boş çəldə korsox.

Zən doqj, bəxş vəgi ə gyrdləməj delegatkəho, kuməgi sox ə zənhoj doqj əri vədirovundə işurə ə yşyqi.

Bəxş vəgi ə hər korho, əri guçly soxdə əloqorə ə hərəj fəhləho və rançbərho. Ə u korəvoz guçly misoxim qəlxəndi SSSR—ə.

Bəxş vəgi ə çəhmətlyjə zindəguni. Bəxş vəgi ə gyrdləməho və gu fikirtyrə, əz jəkiş nə tərsirə. Qlovxog i ə qəruşuj hər çirə zəhmət dorəgorho (rançundəgorho) və bişəhriho.

Gi məjl batrakho, batrakə zənho və kosibhorə xyrd sexit vojgəj kulakhorə.

Nyvys vəgi ə vixdəihoj sovetho, girovun ə sovet delegatkəhorə. Qlonmiş boş xub, əricy vixdə omorigə selsovet və cy bijo girovnutgə işu ə zindəguni.

Xun və dan zakonhoj sovetirə və qəlxəndgi ixdijori tyrə ə dəsdin sudəvoz.

Boş clen krestkom.

Kor sox ə kooperativ.

Dara ə kolxoz və proizvodstvenni tovarişestvo.

151. Samoblaçenijə.

Dihbonhorə gərəgi şkoləho, izbacitalniho, radioho, xubə ambulatorijəho, bolnisəho, duxdirho, feldşirho veterinarho, agromho.

Əri korhoj yşyqi ən 1931 sal ən dihbnonho roho soxdə omori 6 millarad nim monət.

U pulho həlbət vəs nisoXu, əri vəs qədəri vərovundə mətləbhøj ən dihbnonhorə.

Gəlirlyi ən dihbnon i səhət ədəj zijod birə və zijodiş mubu.

Unəgyrə dihho xyšdənişu bijo kuməgi soxut ə quvət xyšdərəvoz ə lozimlyjə korhoj xozjajstvoi və yşyqi.

Əri ən i kor norə omori samoobloçenijə. Uho girovundə omorəni ə xuşryzairəvoz (ə vojgəirəvoz). Rançbərho xyšdənişu norənyt qədər samooblaçenijərə.

Ə girovundəki samoobloçenijərə girovundə omorəni həmcin politikəj klassirə ə selxoznalog norə omorənihorə xuno. Ən ombori qədər samoobloçenijə vosdorə omorəni əz kulakho və həşirtə xozjajstvoho.

Kolxozihə və kəm quvətə xozjajstvoho qobul soxdənyt lgotho.

Samoobloçenijə bijo kuməgi soxu ə kor kollektivizasiyə, kooperasiyə, və ə təhər kulturi və xozjajstvoi tozədən vokurdəi dihbnonə.

152. Nalog xozjajstvoj xori qulluq soxi.

Nalog xozjajstvoj xori qulluq soxi hisdi binəlyjə nalog ən məmləkət imu. U nalog vəcirə omorəni əri firəh soxdəi həməj xozjajstvoj xori qu-luq soximurə.

I nalogə hykumət imu əri bjudçet məmləkət nisə vəcirə. Ə dəsdin cənd çirə lgotho dorəirəvoz i nalog kuməgi soxdəni ə kor firəh birəi kol-

lëktivizasijsjə. Ə nalog kultur texnikirə norəki dorə omorəni i nalogə dorəgorhorə cənd çirə lgot-
ho, u lgotho dorə omorəi interesovat soxdəni kol-
xozho və təkə xozjajstxohoj rançbərhorə əri firəh
soxdəi tum kultur texniki şəndəirə.

Əzad soxdəngə əz həməj nalog ə 1932 sal kol-
xozhoj həjvudorirə dorəni mynkyn əri firəh sox-
də kolxozhoj həjvu dorirə və zijod soxdəni nəxir-
hoj kolxozirə. Ə norəki qədər nalogə girovundə
omorəni politikəi klassi.

Xozjajstvohoj kulakho norə omorəni individu-
ali təhər jəhni ə doxod ən hər çəjləjə xozjajstvoj
kulak gyərə.

Individuali nalog norə omorəni ənçəq ə qə-
ruşuj xozjajstvohoj kulakho və hisdi jərəq əri fi-
rəh birə nəhişdə işurə. Jə kulakiş pəhni nijə bu
əz individuali nalog. Həmə nalogho əz kulakho
rasirəniho bijo kura soxdə bijov bəhəm və ə vax-
dju. həməl nijov əri vəngəsədə individuali nalog mi-
jonoho və kəsibhorə. U kələ təxsirlyjə kori.

Kosibho kələ lgotho qəbul soxdənyt əri tov-
nəj nalog xozjajstvoj dihbni.

Kələ lgotho qəbul soxdənyt ə nalog xozjajst-
voj dihbni qirmizinə partizanho və qirmizinə gvar-
dijsho,

153. Cytarmə rançbərho pəhni soxdətğə duxdir və vomuxdəgorə.

Rançbərhoj ən jə dih qərər qəbul soxdyt bijo
selxoz nalog dorə bijo gufdirə.

Nalog dorə həz nisə omorənbu işurə, məslə-
hət soxdyt: „əgər dorimğə həməmə, ombor mubu

Imu torikə ovomə xəlgim. Xundə nyvysdə nisə
danyşdənim, cy soxdənini uho imurə. Niburmu-
nim duzə gəlirə. Muguim furmuş sodəjm“.

Omorə sər gyrdə omorəngə əxdərmişi ə dih-
nəburmundyt rançbərho duzə hisob və qədər koşdə
omorə xorihorə, dy əri jəki kuməg birə furmun-
də fyrsoryt vəkilə ə i furmundəi duz nəbirəirəvoz
kəm bisdo naloghoşu. Qunşijə dihbən dorənyt
100 0/0, ommo işu ə niməi.

Dirəngə rançbərhoj dih i korə şori soxdənyt.

Ommo ombor nəkəşi şorişu.

Sər gyrdə omo əri nyvysdə həilhərə ə şkolə
nijə vəgyrdənyt. „Nitanim“, çohob dorənyt, “əvəl
imurə dy vomuxəəgor bu, həjsəhət jəki bəşqəj nis-
di, -nisdı xərçi əri gyrdə, „Dy ruz dy ruz poisdənyt
ə bolnisə dənışirə ə nubət. „Nijə rasirənim“, ço-
nob dorənyt əz bolnisə, „əvəl bu imurə dy dux-
dir, isəhət jəki bəşqəj nəmundi, nisdı xərçi əri
gyrdə“.

Selsovet imu kor soxdə nijə danyşdə, məslə-
hət soxdə rançbərho rafdyt əri çəng soxdə ə sel-
sovetəvoz. „Cy bisdo dyimyn duxdirə“?, „Əçə
pəhni soxdəjt dyimyn vomuxdəgorə?”

Vərasirəgorho çohob dorut-„İşmu selxoznalo-
ga burmundəngə pəhni soxdəjt dyimyn vomuxdə-
gorə və duxdirə, işmunit təxsirkorho, dyzdirəjtho
horə.

154. Kooperasijsjə rəh ə sosializməi

Kooperasijsjəhojmu vəgyrdənyt kələ bəxş ə vo-
turdəi sosialisti.

Ə məmləkəthoj dəvlətməndhoş hisdi kooperasiyəho, ommo kor ən uho girovundə omorənyt jə təhərigə. Əu kooperasiyəhoş clen birə danydənyt fəhləho və rançbərho. Rəhbərcijəti kooperasiyəj ən uho dəvlətməndi və kulakini. Kooperasiyəj ən uho niyə vərəvundənyt mətləb çofokəşhorə, hoşirtə soxdənyt dəvdətməndhorə. Ə qərdorə omorəni ə u kooperasiyəho təhno ə hoşirho.

Dəvlətməndho niyə hişdənyt zijod birəi kooperativhorə, cynki zijod birəi kooperativho məşət birənyt ə kor işu. U kooperasiyəho komihoki məhşovoş soxdənbyrythoş əri konkurensiyə soxdə jə kooperasiyərəvoz, dir nə soxdə səxd soxdə omorənbu, molhojjurə mibərd polisijə və korsoxhoj kooperasiyə dəşəndə miomoryt ə qəzəmət. Ommo nə dənşirə ə u çirə tərsə korho ə pəsoşu gəşdəiho, kimi kooperativho ən zagranisə, fəhləho danydyt vəgyrdə ə dəs xyşdə və ə unço uho kor soxdənyt ə zir rəhbəri partijəj kommunistho.

155. kooperasiyəjmu.

Mubu gufdirəki imurə castni alişvəriş nisd gufdirə. Kooperasiyəho ruz-bəruz ədəjə zijod birə. Ə 1930 sal ə kooperasiyəho dobu 60 million clen

no, alvərişu bu 13 milliard monət. Ə 1931 sal clenhoj kooperasiyə bisdo 80 million, alvərişu tə 25 milliard monət.

Ə kor kooperasiyə bəndi rasundəi mol əri təhərho və diho, və ə u bəndi bərasihoj vokurəlihojmu,

Kooperasiyəho həjsəhət ədət xubtə duzətmiş soxdə kor işurə əri rasundə mol əri mohluq.

Ədəjə gyrd birənyt əjəki kələ korxonəho: pəstarnihoj nun burçuni, bysdoni şiri və xozjajstvøj kərg vəcə doşdəi,

Mol rasundəi əri çofokəşho, zijod və ombor misoxu ədəs dəriho mojərə kooperasiyə zutətə və xubtə mirasunu mol əri ən u moholho, komihoki bəhəm soxdətho mol hozur soxdərə.

156. Cytan duzətmiş bisdogə kor kooperativ imu.

Duz kor niyə soxdənbu kooperativ imu. Ə məhhorəvoz ofd niyə omorənbu neft, mynyk, rusmu

və gərəgihoj rançbəri. Əz şəhər jəbo omorəbu kooperativ instruktur. U vəgyrd knig şykəjətirə, komiki bijo buho hər kooperativə.

Ə syfdəi vəlg instruktur xund sə nyvysdə omorə şykəjəthorə.

Əvəli şykəjət,

Rəhbərçi kooperativ ovurdəbu rang soxdə çomoho. Ə kooperativ nə noryt əri furuxdə, səbəhimidi dirənym çomohorə ə bəzar ə dəs qovum qərdəşhoj rəhbərçi kooperativ.

Dyimyn şykəjət.

Mə əz kooperativ vosdorəbyrym mynyk, ommo ə qəriş mynyk qulluqçi kooperativ qəriş soxdəbu qum, əri ci dəkyrdə həməlsyz bu.

Səimyn şykəjət.

Ə qunşimu hisdiho dih şəkərə furuxdənbyryt kilojurə ə 63 kəpik, ommo ə imu furuxdənbu ə 80 kəpik.

Jə şykəjətə nyvysdəbu Əvnir gufdirəniho komsomol, dyimynə kolxozijə Asnat, səimynə ucitel şkolə. Hərsəj ən iho clonhoj kooperativyt. Bəqdovoj cənd ruzho əz şəhər omorut revizijə, fyrsorəbuho instruktur. Revizijə əxdərmiş soxdə korhoj kooperativə ofd omborə bişəhrijə korho, və kəmsygiho.

Rəhbərçi kooperativə ombor bu tonişə əlişvərişciho, komihoki bərdə furuxdənbyryt molhoj

kooperativi, pulə bəxş soxdənbyryt ə hərəj jəki. Həməj ən i dəsde gyrdə omorə fyrsorə omorə qəzəmət. Ə gyrdləməj clenhoj kooperativ vixdə omorə tozə pravlenijə. Rəhbərçiş norə omorə əsən gufdirəniho komsomolis, Ə kuməgi kooperativ vixdyt lavkomho, komihoki hərəkət soxdənbyryt əri dirovundə tozə clenho əz rançbərho və kolxozijə, və kuməgi soxdənbyryt ə korhoj pravlenijə. Həjsəhət kooperativ qobul soxdəni omborə molho və duz bəxş soxdəni omborə molho ə hərəj clonho.

157.—Alişvəriş kolxozii.

Komitet Mərkəzi VKP(b) və sovet komisarhoj molhuqi no dy voçiblyjə qərorho əz tovnəj guşd, və təxyl hozur soxdəi u qərorho ombor kəm soxdə qədər hykumət hozur soxdəniho, guşd nətəxylə əri 1932 sal. Ə planəvoz hozur soxdəi guşd nə təxyl vərasdəngə kolxozho və çəjləjə rançbərhorə mumunut zijodijə təxyl və zijodijə oşluq, komihorəki vədəbərde furuxdə midanyt ə bazarhoj kolxozii ə magazinhoj kolxozii jə nəngə ə larjokho. Jə qislovış dorə nijov əlişvəriş kolxozirə, zjodtəş kuməgi dorə mijov əz taraf hykumət əri omborə və firəh soxdə bazar sovetirə. Əz qəriş ən i əlişvəriş bijo nisd soxdə bijov spekulentho, əlişvərişciho və dololhorə. Produkt ən dih bijo dolol ə qərə nə dəbirə ə şəhər rasy.

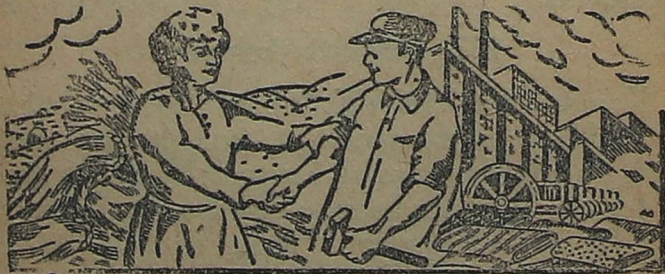
I qəror ixdijor dorəni hər kolxozirə əri əj xyşdə çəjləjə təhnojə xozjajstvo duzətmiş soxdə.

Hər kolxozirə bijo bu çəjləjə bysduju, boqju, govju və xyrdə-mol-qərəju və əz uho bijovho

gəlirə hərcy jurə voisd soxdə midany. Hər kolxoz qərxundi əri kuməgi soxdə ə clonhoj xyşdə əri qulluq soxdə çəjləjə xozjajstvojurəş: Kolxoz bijo kuməgi dy ə korsoxə qərə-moləvoz ə karasdi kor xori qulluq soxirəvoz, ə tuməvoz vəd.

I qəror mynkyn dorəni çofokəşə rançbərhorə əri zijod soxdə produkt kor xori qulluq soxrə (şir, xojə, pəni, kərə, təxyl, oşluq, tərəvəzho vəd. vəd. və əri uhorə ə şəhər rasundə ə təhərju

158. SSSR-sojuz birori milləthoi

Ə Sojuz soveti zihisdənyt omborə beşqəjə millətho. İykumət padcohi səxdə zulumho və eksplotirovat soxdə niyə dorənbu mynkyn puşovo omorəi xyrdə milləthorə. Əri zutə ə puşovo ovurdə xyrdə milləthorə, əz revoljusijəj oktjabri bəhdə duzətmiş bisdoryt ə respublikəhoj avtonomi millətti, oblastho, moħolho və selsovetho.

Ə girovundəi duzə rəh Leninə ə pyrşyş politikəj milləti, həmə mohlūqhoj SSSR ədəjə puşovə omorənyt, vokurdənyt ə jəki xozjajstvohoj sosialistirə

U dyşməniho, jəkirə nəxosdəiho əz hərəj millətho nisd bisdo. Ən ombor ə pyşo omborəny

ho u moħolhoj millətini, komihoki ədəvr İykumət padcohi əz həmə zijod guç birənbuho ə lşu. Izmoħoj zijod birə korxonəho ombor birə kadrəhoj proletari millətho.

Vərzyşi fabrikho və zavodho, vokurdə omorəniho ə plan pənç sali ə oblasthoj milləti, zəvəryt əz həmə fabrikho və zavodho şaxtho və məhdonho tə imhoj byrytho. Ombor birə və zijod birənyt şkoləho və zuhunhoj milləti.

Əri millətho tə imohoj xət nəbuho duzətmiş soxdə omori xət.

Tə əxir pənç sali kəmə millətho borombor birəninyt ə pyşo hisdytho oblasthorəvoz.

159. Çuhur nəxohi-dyşmən çofokəşhoi.

İykumət padcoh hərəkət soxdənbu əri hələvodorə torikə fəhləho və rançbərhorə ə çuhur.

Polisijəj ən padcoh hərməh birə ə kələ mylkdorhorəvoz soxdənyt pogromho ə sər çuhurho.

Ənçəq torikə insonho midany bovor soxdə u durguniho və həşodiho ə sər çuhur vəşəndə omorənbuhorə.

Çuhurho nisdyt dyşmən çofokəşho.

Dəvlətməndhoj həmə məmləkəthojyt dyşmən çofokəşho.

Ə qəd çuhurhoş dəri fəhləhoş, rançbərhoş-çofokəşhoş. Uho hərməhhojmunyt ə hərəkəti əri sosializm.

Əqət çuhurho dəryt kulakho və kapitaliştəhoş. Hoşirə çuhur, cytamki hoşirə urusə və hoşirhoj yz-gə məmləkəthojgərə xuno tasundəni, və zəhmət dorə fəhləhorə.

Sərkuşini əri ən u ədəmi ki ki, dıyməni lovsodxəniho ə sər çuhur, və ki ki dıyməni lovsodxəniho ə sər yzge milləthojgə.

160 Gərəgimi imurə din?

Rabiho mallaho və kəşuşho ə həmə vilojətho əz məjl kapitalisthojyt. Uho giç soxdənyt sər çə fokəşhorə hişdəni domundə əzir vik əksplotatorho.

Turoho, quronho həci gufdirə: „Guşgirit, sər zənit, sədoqoho dit əri çunhoşmu„.—“ Bovor soxdogorho, sər zənit ə xudo“ və u ədomiho ə dəs ki ixdiyor dərige.

İçirə gofho xutə soxdə mallaho, rabiho həməj dinho və həməj viləjətho. Əri ruhonihə xəjri əri gyrdə taraf hoşirhorə cynki, uho əz hoşirho kəmə gəlir qobul nisə soxdənyt.

Ruhonihə hərəkət soxdənythər çirə rəhəvoz əri gyrdə pyşoj çəfokəşhorə nə pojut gyfdirə ə ryj ən eksplaatorho və səxd gyrdənyt hykm, ixdiyorirə ə dəsişu və ən burçuaziho.

Ruhonihə girovundənyt çəng ə qəruşuj şkoləho, lekbizho uho hərəkət soxdəoyt həzəliphorə xuno əri gyrdə zəndoqirə ə qərməq işu tə hy myrluq. Hələ omboryt syfdəinəhorə xuno gyrdənytho məjl rabiho, mallahorə və zihisdənytho ə məsləhəthəşurəvoz. I səhət ə Daqisdu ədəj vokurdə omorə omborə şkoləho və lekbezho.

Həmə mohluq muxunut ə unço və zu həmə qonmiş miboşytki, kulak, malla, rabi və kapitalistho dy ə jəki byrorho birəirə. Həməşurə jə

interesi və həməşu uho hisdyt dıymənhoj çəfokəşho,

151. Kilisərə əri klub.

Çəfokəşhoj şəhər Məhəc-Qələ təsliz soxdət klisəj ərmənihorə əri klub soxdə. Torikə klisərə remont soxdət, biri tovuşə xubə xunə, əri klub fəhləhoj rəh vogun ə qəriş ən u klub dəri kino, bibliotekə, vəziho soxdəniho utoqho, ə ko miçoki fəhləho əz kor bəqdo rafdənyt ə kifləthəşurəvoz əri fobriqəti vəgyrdə və xəvlətə vəxdışurə xəjrly girovundə,

U xunə-çigə syfdə kəşuşho mohluqə giç soxdə talamiş soxdənbuho, imohoj ə xunəj yşyqi fəhləho carysdi.

Ə çigəj numazho, məcitho və kilisəho vokurdə mijov şkoləho və kilisəho.

162. İmu hərəkət soxdənim.

İmu hərəkət soxdənim. əz dyli çuni, Əri kor çəhmi mohluqi, Əri xub soxdə zindəguni kosibhorə. Mollaho rabiho vəhz dorət əri gənhiyin. Padcoho imurə gyrdəbyryt əqərməq xyşdə Fəhlə nə rançbər ə dusdi hərməhi rəvoz hərəkət soxdəni əri, vokurdə gənhiyin ə ryj xori

163. Xunit gazetho.

Ə vilojəthoj kapitalistho əz 200 qəjm 6-qəjmə bəqəj ə zuhun işu dofus (knigho, gazetho, çurnalho) nisdi.

Ə dəvr padcoho dofus 215 sal jəşəmiş soxdə, ommo ə qəriş unqədə omborə slaho 22-qəjm

bəqəj ə mətləb ə zuhun dədədi xyşdə gazet xun də nə rasirət.

Ə qəriş 14-sal h̄ykumət sovet 25- qəjmə ə zuhunhoşu dofusi. Ə h̄əməj SSSR həjsəhət 67 qəjmə ə zuhunoşu knigho, gazetho və çurnalhoi.

Ə Daqisdu ə zuhuhoj dədəi knigho dofus zə rə nisə omorənbu. Həjsəhət ə hozorhorəvoz zərə omorə. Dofus zərə omorəni gazetho ə zuhuhoj h̄əmə milləthoj çigəi. Hər narinə və dəlnəj do qi bijo xunu gazet.

164. Xub misoxim çun soqji dih bonə.

Ə Daqisdu omborə həzorho lov biri: tuberkuljoz, sifilis, qyzdyrmə və cənd həzorhojgə.

Əzi həzorho omborə ədomiho myrdənyt ə şəhərho və dihbonho.

Ə 1930-sal ə Daqisdu təhno əz gripp 17-ho zori 321 ədomi nəcoq biri.

Əz həzorho muqojət birə, birəni, əncəq ə təmizi çəndəg xyşdə, xunə və dihbon xyşdə dənişigə. Omhorə həzorho əz bitəmizi bəhəm və zijod birə.

Omborə həzorhorə sytho, kəvho, subuço və mægəzho lov soxdənyt. Qlyzdyrmərə muçakə ho lov soxdə.

Əri çunsoqji gərəgi cyşmə, təmizi və təmizə əvir, Uvə-gyrə cənqədə danysdi dərho pənçərəhoj xunərə voku roho bihil. Pənçərəhoj xunərə kələ sox tovuş cyşmə ombor dirəv ə xunə. Xunərə h̄ə mişə təmiz dor, murdali tuz kura nəbu. Pyşoj sərjəboj

ci xurdə dəshorə joqin şu, tən tyrə ə gərmə ov nə səhbərəvoz ombor şu. Ziri dartalə ə şuşdəki joqin duşun.

Ə ki xunə murdalə ovho və xokuru məşə. Ə həjot pəin məhil əri pəin xokoru jəşigə sox.

Ə folciho və momuho bovor məsox. Uho əncəq şykəsd soxdə ədomirə.

Ryj boş ə duxdirho və feldşirho. Nəcoqə əz soqho çyro sox, əz u qəb nəcoq ci xuruho, ov xuruho, ty məxu, xurdigə tyş əz həzorjurə migiri. Hic əz ləhəj kəş qəjlə jədə paprusə ə ləhəjty mədəni.

hərəkət sox ə dəsdin selsovet və pravlenijəj kolxozəvoz doşdə. Illohki gərəgi ə dih əri tozə təmizə ov ovurdə. Məhilit murdal soxdə col horə, ə ilovləj colə murdali məhilit soxdə ə hər çoj h̄əməl omo əz dəsty vərəmo-dor ombor kor Dor, savzə əvirə təmiz soxdə və çun soq soxdə dihbonə. Ə h̄əmə dihho dorho savzəho ombor koşdə gərəgi.

165. Midanim salinə həq-hisob kor şkolərə.

Əjzuriho mubu əxir sal. Imurə gərəgi əri danysdə həq hisob kor şkolərə.

Ə qəriş jə sal imu soxdim çəhm korə;

1) Əxir xurijə sal pənçəsalı. 2) salinə kor kol xoz. 3) kor selsovet. Omori nubət əm şkoləj imuş əri çəhm soxdə kor salinejjurə.

1. Bəxş misoxin ə cyklə gruppəho. Bihil hər gruppə hozur doxugu jə cyklə dokladlə əri hər jəki ən i pyrsyşho.

1) Cy danysdənytə əz tovun revoljusijəj

Oktjabr və cy dorigə revoljusijəj Oktjabr şəhər (jə dih) işmurə.

2) Cy danysdəjt işmu əz tovnəj plan pənç sali.

3) Cy danysdəjt əz fəvnəj kor.

4) Cy danysdəjt əz tovnəj kor kolxoz selsovet və cylam sər rəhbərcini soxdə selsovet kolxozə.

5) Cy danysdi əz tovnəj VKP(b) və əz tovnəj Lenin.

6) Cy danysdi əz tovnəj məmləkəthəj dəvlətməndho.

II Çəhm soxit çəhm kor çəmiyəti salinə şkolə girovundihorə:

8) Bihil hər təlmid soxu kutəhə doklədlə əz fəvnəj ju girovundə kor çəmiyəti.

2) Bihil hər jəkisu guju cy soxdət işu ə selsovet jə ə kolxoz.

III Soxit vistavka əri soxdə kor ən təlmidho burmunit ə u vistavka cy danysdəfgə uho əz tovnəj xətt nyvysdəi və hisob. Vədəşənət gazet divori. Nyvysit ə ju cy dorigə işmurə şkolə.

IV Dit həq hisobə ə pyşəj kolxozihə. Ə gyrdləmə kura soxit həmə kolxozihorə. Bihil Vo muxdəgor tapşyrmış soxu ə təlmidho əri doklad soxdə əz tovnəj kor şkolə. Qlondurmiş soxit ə işu cynigə vistavkəşmu.

Bihil kolxozihə qimət nyt əri girovuudə korhoşmu.

166. Qirmizinə ləşgər ə qərəvuli SSSR.

Qirmizinə ləşgər.

Əri doşdə və qərəvul soxdə sərhadhojmurə imu doşdənim kəmə, ommo səxdə və qəvijə qirmizinə, ləşgər. Qluyət ləşgər imu təhno ə jərəq nəvəri, binəju uniki ləşgər imu əz fəhləho rançbərhojyt.

Ə qirmizinə ləşgər ixdişori əri qulluq soxdə ənçəq çofokəşhorə. Fəhləho və çofokəşə ranbər ho həmişə mipojut ə qərəvuli həkumət xyşdə tə əxir.

Kamandirhoj qirmizinə ləşgəriş — ombortəkişuş əz fəhləho və rançbərhojyt. Əvəlho ə ləşgərhoj padcohi ombordəki ofiserho ə xunədu padcohi byryt. Ən imu narodnij komissar dovhoi

və sərnys revvoin sovet hisdi hovir Vorosilov, Klimentij Jefremovic-buho fəhləj şəhər Lugansk, kahnə bolşevik.

Qirmizinə quşun imu u qədər ombor nisdi. Həmə hisob birəni ənçəq 562 hozor ədomi. Ləşgər padcohi tə dovho hisob birənbu jə milli-
oni divisd hozor ədomi, ə vəxd dovho hisob birənbu həvdəh million ədomi.

167. Cytan duzətmiş birigə qirmizinə quşun.

Qirmizinə quşun imu duzətmiş biri əz dəsde hoj fəhləho, dəsdehoj partizanho və kosibhoj diho. Binə nərəmun qirmizinə quşunə hisdi ə rəhbərjəti partijəj bolşevikhorəvoz, əri qəlxənd poisdə əri bəsxunihoj revoljusijəj Oktjabrərə, fab rikho, zavodho, xorihojmurə, zindəguni və əzodə çofojmurə.

Bujruq əri duzətmiş soxdə qirmizinə quşunə dorə omorəbu 23-fevral 1918 sal. Hər sal bəsal imu gyrdənim mihid qirmizinə quşunə—bovorinə qəlxənd imurə.

168. Qəvi soxit qəldxəndi SSSR

Partijəjmu, həkumətimu gyrdənyt səxdə politikəj borışmişirə.

Ommo imu həmişə bijo boşim ə qərəvuli hozur.

Lenin ə IX sjezd sovetho 21-dekabr 1921 sal gutdi: „Sərgyrdəngə imu əri foriqətə ovodunə“ imu, imu bijo hərəkət soxim əz həməj quvət imu əri girovundə hə həci həmişəlyg. Ommo hovirho u vəhdəş birə voisdə hozur ə qərəvuli, doşdə

hozur ə qərəvuli, doşdə voisdə qəvii qələbəndi məmləkət imurə və qirmizinə ləşgərə, gyləj cüməxunə“.

Rec 21 dekabr 1921 sal bu əxiri vədirəmorə gofsoxdəi Lenin ə pyşoj çofokəşho. İxiri vəsijət h. Leninə imu hic jəvəhdəş furmuş niyə soxim.

169. Dəsde sərvori soxdənbyrytho.

Quşun podcoh.	
Dvorjanho və kələr mylkdorho	51%
hoşirho, burçujho və səhib kələ xunəho	38%
Kulakho	8%
Kəşuşho	3%
Qirmizinə quşun	
Rançbərho	55%
Fəhləho	23%
Sənihətkorho, qulluqçihə vəygzəhojgə	22%

170. Klim Vorosilov

Klimentij Jefremovic Vorosilov həsyl omori ə 1881 sal, kələ birə voromori ə gisnəi və kosibi bəbəşu bu storəç rəh maşini, dədəşu kor soxdənbu ə ruzinə fəhləi. Əri xundə dy zymysdy bəşqəj rafdə nə danysd. Xundəirə vomuxdi ə ju zindəguni və çəng klassi.

Fəhləirə klim qərxund bisdo əri soxdə hə əz həili: əz həfd sala korsoxdənbu ə şəxt vosdərə ruzju dyşohi, dəh sala soxd nəxircini əri kulak. Səzdəh sala poisdə zavod. Hə əz u zavod sər gyrd əvəli qərişuirə ə qərişuj polisijəj padcohi dysdoq soxdə omo əvəldən ə 1897 sal.

Əz 1903 sal sər gyrdəni hovir Vorosilov əri korsoxdə ə partijə. Ə 1905 sal fəhləhoj zavod şəhər Lugansk xub şinoxdə h Vorosilovə vixdə-

nyt sarnys sovet vakihoj fahlaho, sərbərəh soxdəni bunthorə, gyrd soxdəni dəsdehoj fahlaho əri hozuri qarışuho. Vasali 1907 sal gənə dysdoq soxdə fyrsorə omorəni ə sibir, ə kominço ə 1908 sal virixdə omorəni ə Boku əki h. Stalin unçoş gyrdə omorə fyrsorə omorəni ə sibir. Unço mun dani duz tə 1914 sal.

Əz sər dovhoj Imperialisti tə oktjabr 1917 sal h. Vorosilov korsoxdəni jəki əz çobordə bolşevikhorə xuno. Əz oktjabr 1917 sal dəbirəni ə u səxdə, tərsə çigəhoj dovhoj mohluqi,—koman dir armijə və Revvojensovet 1-myn hətlyijə ləşgər.

Dovhoj mohluqi vərasdəngə, h. Vorosilov norə omorəni ə 1921 sal komandir Severo-Kavkazi vojenni okrug, ə 1924,—komandir vojenni okrug Moskov.

Əz 1931 sal h. Vorosilov—clen Mərkəzi komitet VKP (b). h. Frunzə myrdəngə 6 nojabr 1925 sal norə omorəni komissar korhoj dovhoj və dərjohi və sarnys Revvojensovet SSSR.

h. Vorosilov—bovorinə təlmid Lenini. U kufdə omorəni ə qəd hətoş çəng dymənho. U girovundi omborə cətinə ruzhorə ə qəzəmətho, sibirho və gurunə rəhho. Həmə hymyr xyşdəre sy-pərdi ə çəng ə poisdəgorhorəvoz ə qərşuj duzə rəh Lenin rasgynho və cəpgynhorəvoz.

171. Doqlyiho-ə qirmizinə ləşgər.

Syfdəho əz oblasthoj milləti və gyrdə nijə omorənbu ə saldati. Ə poizi 1928 sal çohilhoj doqlyiho ogol zərə omoryt ə qulluq qirmizinə ləşgər. Kulakho və rabiho gərdun

dyt fitnoiho nə jovt gufdirə çohilho əri qulluq soxdə ə qirmizinə ləşgər, ommo çohilho guş nəgyrdyt ə gofhoj dymənhoj hykumət—ə gofhoj kulakho və rabiho omoryt ə xuş işurəvoz ə ogolzərəi hykumət.

Əvəli ogolzərəi burmund ə imu xubə barasi-no: 27 prosent fahləho və myzdyrho, 58 prosent kosibho, əz işu 5 prosent clonho və kandidathoj partijə və 47 prosent nim komsomolho.

Vomuxdəi ə casthoj ləşgər milləti giroşdəni qədərsyz xub, təfihəti nə dəri əz u casthojgəy ləşgər.

Çohilhoj doqlyiho bəhəm soxdə vərasdəngə əxd qulluqirə, mogordut ə xunəhoşu ə tozə tərrijət horəvoz, bəxş məgyryt ə ovoduni socialisti h və gərəg buho vəxdho jərəqə vəgyrdə mi-rojut ə qəldxəndi hykumət Sovet.

172. Polk doqlyiho ə Moskov

Ə krasni ploşcad. Ə sər tribunə Kalinin talin, Vorosilov, Budjonni. Burmundə omorəni olk imu.

Ispoiyə çərgəhoj hətlyho ə jə pynçiho, kyləhho ovrə boşluqhorəvoz ə tyfəngəho və ə nizəhorəvoz vədi bisdoryt, duraziju əz jə vərsiş zijod. lohluq dirə ə məjdu həmə dənışiryt ə tərəf olk. Səshoj şori, hərojhoj ura.

Polk nijə omorə jəvoş u polkhojgərə xuno. Ədəjə giroşdə əz puşoj tribunə ə bəhəmə sap ərəvoz, rəh soxdə işurə kələ hərojhoj ura pois əgorho.

Gazethoj Moskov nyvysdabyryt: „Hæ jæbo giroşd æz mæjdu sijæh zyhhæ. Jæpinçihosu muguigæ qænæthoj zurbojæ myrqho bu, læhbætæ xuno Daqisdoniho hæj soxdængæ muguigæ xoriho ædæbu lærziræ, tærsirænbirim ofdoræ qæsd næsoxugæ æ çuñ işu“.

Jæ donæ polkæş hinqædæ hyrmæt, næ sæshoj ura doræ væ şinovusdæ næ omo, polk Daqisduræ doræ omohoræxnno.

Polk vogošd æ lager, vægyrdæ jæhærhoræ hozur bisdoryt æri ci xurda, hæjæbo zæræ omo trivogæ. Omoræbuho vækil Revvojensovet mæhlym soxdæ: „İşmu xoş omorit æ puşoj çofokæşhoj Moskov, komihoræki voisdæni duboræş æri diræ işmuræ“.

Polk dir næsoxdæ hozur biræ rafdyt æ krasni ploşcad.

173. Buddennij.

Buddnij hisdi num, komiki ovurdiho zurbojæ zulum æ sær dyşmænhøj revoljusijæ.

Kini æxi, u? Əz kihoi u?

Əz rançbærhoi æz hyrmætlyjæ qæzæqhoj Doni.

Ə kyhnæ væxd hovir Buddennij bu vaxmestir.

Şkoløj dovhoiræ u giroşdæ obrazovonijæ næ vægyrdi. Ommo hæmøj hylom mæhtæl mund æ sær ræhbærçii, æn Buddennij næ æn kyndæ kumægju fæhløj Don—Voroşilov, soxdætho æ sær qirmizina quşun.

Cyklæ otrjadlæ duzætmiş soxd æ 1918 sal hozvir. Buddennij. Ommo æ 1919 sal bisdo juræ jækorpus çældæ çobordæ hætlyho.

Væ u væxdki Denikin vægyrdængæ şæhær Oreçiji. I hisdi partijøj kommunisti. kusdyt omboræ læ væ fikir soxdæbyryt æri omoræ æ sær Moskov

korpus æ zir ræhbæri Buddennij væ æn Voroşilov dæbuho syfdæi hæzobæ omorytæ hætlyhoj æn Denikin.

Hæ æz uzmojoj kyşdyt sipihoræ, kyşdyt næ vo mundikæ, næ poisdæki. Uho zæryt pæsini vækil æn kontr revoljusionerhoræ Vrangelæş

Partijøj kommunisti hisdi særvor revoljusijøj Oktjabri.

174. Hæmæsojuzi partijøj kommunisti (bolşevikho).

Ə hæmøj hylom qylzæræni çæng klassi. I çæng çofokæşhoi æ qærışuj eksplotatorho. I çængæ ræhbæri soxdæni partijøj kommunisti.

Kapitalistho væ pomeşcikhoræ komihoræki voisdæniho qoim soxdæ hykm xyşdæræ omboræ partijøhoi. Ommo klass fæhlæhoræ tæhno, tæk jæ parti. I hisdi partijøj kommunisti. kusdyt omboræ partijøho komihoki xundænytho xuşdæræ partijøj

fəhləi. Yho təhno num işu ən fəhləini ommo raf-
dənyt ə qərişuj fəhləho,

Partijəj kommunisti—hisdi organizasijəj puşo
dəriho qononçəqə dəsdəj klass fəhləho, komiki
rəhbəri soxdəniho çəngəhoj həmə çofokəşhorə ə
qərişuj eksplotatorho.

Partijəj kommunisti hisdi ə həməj hylom.

Hərsal vəsal zijod birə, ombor birə çərgəho-
ju. Ən qəvilyə partijəj kommunisti, hisdi həmə
sojuzi partijəj kommunisti, komirəki hisdiho kələ
sinoqj çəngi ə dəvlətməndhorəvoz,

Partijə—hisdi çobordə ştab proletarho. Klass
fəhləho inqilobcijə partijəsyz, — xumnəi ə
ləşgər sərvorsyz buhorəxuno. Ənçəq ə rəhbərətə
partijəj kommunistirəvoz, proletarho mirasyt ə
mirod.

174a. Qjədər zijod birəi partijəj kommunisti.

1905 sal	8400	1926	1003000
1914 „	180000	1929	1439000
1923 „	380000	1930	1852000

„ Partijəsyz, komiki ə çəng qizqinmiş biriho
u partijəsyz komiki hisdiho jurə bovorini ə py-
şoj klass xyşdə, u partijə syz komiki muqojət bi-
rə danyzdəniho ə hər fikir mohluq və vənərə
danyzdəniho ovur xyşdərə ə sər işu əri girovundə
qovxorə mynkynsyzi.“

Lenin.

175. Stalin.

Iosif Vissarionovic Stalin, kuk rançbəri. həsyl
omori ə 1879 sal. Əz 13 sala darafdi ə semina-
rijə. nə vərasdə jurə piş soxdə omori əz şkolə
əri girovundəi agitasijə ə hərəj fəhləho əri pois-
dəi ə qərişuj hykumət padcohi.

Əz 1901 tə 1917 sal həvir Stalinə polisijə
dysdoq soxdə 10 gilə, nuşundə omori ə qəzəmət-
no və fyrsorə omori ə katargho. Omborə salho
h. Stalin mundi ə katargho,

h. Stalin ə h. Leninəvoz və ə clenhoj Mərka
zi komitet partijərəvoz kor soxdə ə həzurlygihoj
revoljusijəj oktjabri və juş rəhbəri soxdə çəng-
əhoj Oktjabriyə.

Ə 1919-1920 salho h. Stalin kor soxdə komis-
sar Raboce-krestjanski Inspektsijə, əz 1920 tə
1923 sal clen Revvojensovet respublikə və əri
parasijə korhoju dorə omori jurə orden krasni
znameni.

Əz 1922 sal h. Stalin hisdi xətot Mərkerzi
komitet VKP (b), əz 1925 sal clen Prezidium Is-
polkom 3-myn Internatsional kommunisti.

h. Stalin—həzizə rəhbər çofokəşhoi.

176- Komintern və KIM

Ə həmə vilojəthoj kapitalitho ədəj bylynd birə gəzişi revoljusijə. Gəzişi revoljusijərə rəhbəri soxdənyt kompartijəho. Partijəhoj kommunisti ən həmə vilojətho jək biri ə jə gəfəvoz xundə omorəni komintern.

Kominterp duzətmiş biri ə 1919 sal ə dəsdin V.I. Leninəvoz və partijəj kommunistimurəvoz.

Komintern norəni vəzifəj xyşdərə əri əzad soxdə çofokəşhoj həməj dynjohə. Klass fəhləho imohoj danysdəni cytam ovurdə gərəgigə u əzadirə.

Xubə rəh əri ən u kor hisdi hykumət soveti.

Ə məh nojabr 1919-sal ə sjezd delegathoj so juz revoljusionirə çohilho ə şəhər Berlin duzətmiş bisdo internatsional kommunisti çohilho K.I.M. Hə əz umohoj əjlo çohilhoj həmə vilojətho jək birətho ərəhbərcijəti K.I.M-voz ədət çəng soxdənyt ə jəki ə partijəvoz əri əzad soxdə çofokəşhoj həməj hylomə.

Komintern və K.I.M. jək soxdəni çofokəşhoj həməj dynijohə əri çəng soxdə əri xubə zindəguni, əri revoljusijəj həməj hylom, əri kommunizm.

177 komsomol Lenini.

Sojuz çohilə kommunisthoj Lenini həməj sojuz bitmiş biri ə revoljusijəj 1917 sal. Ə 1918 sal gyrdbirəmunju vərasundə omo və ərəhbəri V.KP(b) rəvoz giroşd cətinə rəh dovhoj mohluqirə, həmcin çəng ə gisnəiho və ə xərəbəihoj xozjajst-voimurəvoz.

Komsomol hisdi ən binəlyjə kuməgci partijə ə kələ zurbojə korhoju.

Ə qəd 12 salkomsomol əz 221 hozor cloni artmiş birə rasi ə 3 million və bisdo arganasijəj mohluqi çohilə fəhləho və rançbərho.

Komsomol hisdi imidlyjə çigəgir partijə. Əz 200 hozoriş zijodi dərytho isəhət komsomolho ə çərgəj partijə clonho və kandidatho. Komsomol həmişə hozur soxdə və dorəni clonhoj xyşdərə ə çərgəj partijə.

Komsolho çəldə bəxş vəgyrdənyt ə vəkurdəihoj sosialisti. Ə fabrikho, zavodho və şaxtho komsomolhojut burmundənytho xyşdərə xub-xubə udarnikho. Ə dihbonhojut komsomolho əvə li gyrd soxdəgorhoj kolxozho və calaşmiş soxdənytho əri xub soxdə kor xori qulluqsoxirə. Komsomolhoi gərdundəniho korhoj yşyqirə ə xubə təhərəvoz. Ə girovundəi vəzifəhoj mohluqlyjə xundəirə, nisd soxdəi dəsxətsyzirə kələ bəxş vəgyrd komsomol.

Şumoruş komsomol

1918 sal	22000	1926...	1640000
1922 ..	247000	1930	2246000

178. Komsomol və Lenini.

Əz jorovurdəihoj kyhnə komsomo

Poizə ruzho. Cyşməjə ruz hələ gərm bu, asmu təmiz bu. Ə kucəhoj Moskov həmişəlygirə xuno çyraj və səs dəbu, ə jə zurbojə xunə şorə səs dəbu. Ə inço bu syfdəi sjezd jəklygi komsomolhoj həməj urusijət.

Pyşoj sjezd sər gyrdə omorə. Sər gyrdə omorəni rec, cək zərəni dəşo. Ə şorirəvoz qobul soxdənyt təkəlifirə əri fyrsorəi ə ki hovir Lenin prizidium ən sjezdə əri omborəkbu soxdə.

Ə jormə xub mündi, cytam imu utançəqi kəşirənbirimgə clenhoj əni prizidium.

Imu ombor utançəqi kəşirənbirim nisə danysdənbirin həmə bijo gof soxugə nəbugə jəki bijo gof soxugə. Əxiri tapşyrmış soxdim ə hov. sejtlin. „Soqə şəv mə nəxisym gufdi u bəlki fikir soxdə danysdymgə cy gujumgə.“

Səbəhimi rafdim ə kreml. Omorim darafdim ə ədomirə qobul soxdəniho utoq ən lliic. Həci vədiromoki imu dir birəjm, ommo ə imu gufdyryt ki, lliic diriş birəjtgə işmurə qobul misoxu.

Guzətmiş soxdim poisdim dyl imu ədənbu kurt kurt soxdə.

Fikir məkəş—gufdi hovir lvaskin əz hovir sejtlin mə ə jon ty miboşum, əgər ty gərəg syzə gof gufdirigə mə poj tyrə şisirə syroq mydym ə ty. Xəndysdim.

Əxirində darafdim ə utoq. sejtlin darafd ə pyşo. hovir Lenin nyşdi xəndə ryj ədəj ruz əxəjr bu dorə. Nyşdim.

Əz jə minutigə bəqdo əz utançəqi əz imu fikir soxdə gofho jə gofiş nə mund həməərə furmuş soxdim.

sejtlin sər gyrd əri gufdirə ki, sjezd qərər nori əri num norə i sojuz çohilhorə kommunisti

„Kor ə num nə vəri,“—gufdi lliic

„Imu ə num vərzirəni misoxim,“—çohob do sejtlin.

hovir Lenin ə şorirəvoz xəndə ryj ədəj pyrsirə əz imu qədər clenhoj sjezdə, ki omorigə ə sjezd. Və tapşyrmış soxd əri əloqə gyrdə ə zapadəvoz, gof do imurə çurnalhoj ən zapadəş my dy gufdirə.

„Kor puli cytami ən işmu,“ pyrsi əz imu.

„Pul mubu, hələlygə nisdi“ çohob dorim.

hovir Lenin vəgyrd jə kəsəg koqoz və nyvysd cy gof bugə.

I əri Sverdlov dit gufdi u.

Vəxyşdim soqboşi gufdirim və vədiromorim hovir Lenin dəs imurə duraz soxd əz hər taraf əri hərçirə kuməgi soxdə.

U vərasi zurbojə hərəkəti çohilhorə.

179. Pionerho

Əri gyrdə çigəj komsomolə ədəjə bitmiş birə quvətlyjə dəsdəj həilhoj kommunisti—çohilə pionerho.

Syfdəi otrjadhoj çohilə pionerho vədi bisdoryt ə 1922 sal. Ommo ə 1930 sal şumoruş pionerho bisdoryt əz millioniş zijodtə.

Ə niməi zijodtəş pionerho hisdyt əz həilhoj dihboni. Əz 75 həzor otrjadho ən 1930 sal 48 həzor otrjad dihboninyt.

Ə partijə və ə komsomoləvoz ə jəki bəxş vəgyrdənyt pionerho ə vokurdəihoj sosialisti. Pionerho hozur birənyt əri birə çəldyjə clenhoj çə mihət kommunisti. Xundəi və kor işurə əloqəly soxdənyt ə vovurdəihoj socialistirəvoz və uho (pionerho) hisdyt kuməgciho əri bəbəho və kələtə birorhoşu ə bəhəm soxdəi plan pənçsalirə ə 4 sal.

SSSR tək ə hylom hisdiho məmləkət ən zəhmət kəşhoi.

180. Imu ə migləj dyşməho dərim.

Ə həməj dynjoh SSSR təkə vilojəti, ə komiki hykumət ə dəs cofokəşho dəriho. Əjlonməjmu əz həmə tarafho vilojəthoj dəvlətməndhoi. Hykuməthoj ən u vilojətho ə imu ə dyl dyşməni-rəvoz dənişirənyt, ədət jəmynkynlyjə vəqifəi gu zət soxdənyt əri SSSR-puc soxdə, tozədən musa lati dəvlətməndhorə norə ə vilojət imu.

Cin kələ padcohjətihoj dəvlətməndho ihojyt: Amerikə, Anglijə Fransijə Germanijə.

I padcohjətiho səxd poisdət ə hərəket əri ləş-gərhoşurə və jərəq işurə zijod soxdə.

Qunşihojmu hisdyt i cyklə vilojətləhoj dəvlətməndho: Polşə, Zatviyə, İstonijə, Finlandijə, Ru minijə. Həməj əni padcohjətiho duzətmiş birət əz revoljusijəj 1917-myn sal əz urussijət çyro birə bəqdo. Cyklə padcohjətiləho zihisdənyt ə ixdi-jori və fərmuj kələ vilojəthoj dəvlətməndhorəvoz. Uho ədət jərəqləmiş birənyt ə bujruq və pul ən uhorəvoz dovho misoxut ə imurəvoz.

Vilojəthoj dəvlətməndho əri—hozurlygi dovhoşurə pəhni soxdə ə hərə dəşəndət gofhoj borışmişi və jərəqsyz birəi.

Çofokəşhoj həmə vilojətho səxd poisdət ə qərşuj ə SSSR-əvoz dovho soxdəi.

Dovho bisdogə, bovorinə bəxş çofokəşhoj vilojəthoj dəvlətməndho əz lojmu miboşut və ə jəki ə imurəvoz çəng misoxut əri puc soxdə musa lati dəvlətməndhorə əz həməj dynjoh.

181. Kapitalizm ədəj çyrytmış birə.

Həjsəhət ə vilojəthoj dəvlətməndho, hərruz, ə dəhho—sadhorəvoz fabrikho zavodho pojundə omorənytəz kor, ombordəki bəxş xoriho nə koş-də mundənyt.

Ə 10—millionhorəvoz fəhləjə mərđho və dəni ləho korsyz mundənyt. 200 million ədomi zijodtə gisnəi kəşirənyt ə şəhərho. Ə millionhorəvoz ranç bərhoj Amerikə, Polşə, Italijə və u vilojəthojgəj dəvlətməndho hōni birət.

Kapitalistho və pomeşcikho ə millionhorəvoz xərç soxdənyt ə kəfho—həzhoşu, ommo ə 100—millionhorəvoz fəhləho və rançbərho əz gisnəi ədət myrdə. Korsyzho və gisnəho xosdənyt kor və nun. əliş-vəriş ədəj ofdorə, həməj əni korho burmundəni puşoj lov tumbirəi dəvlətməndhorə

Dəvlətməndhorə voisdəni əzigurundə hōlişu ə içirə korhorəvoz xilos boşut. Zijod soxdənyt səhəthoj kor soxdəirə, kəm soxdənyt myzdə, kyh-nə fəhləhorə vədəkyrdənyt əz kor, ə çigəşu gyrdənyt əri kor soxdə həilləhorə ə lap kəmə myzd-ləho kor soxdənythorə. Ommo u korho kuməgi nisə soxdə ə işu, hōl işu ruz bəruz dijəş ədəj usol birə. Əz SSSR bəqəj, də vilojəthojgə həmə ruz bəruz ədəj furamorə.

182. Kolonijəhoj kapitalistho.

Ə u vilojətho, kapitalistho musalati soxdənytho, həmə korhoj padcohjəti girovundə omorəni ə qərşuj əzodi çofokəşho.

Əri zijodijə qəzənçho soxdə, uho vəgyrdənyt tozə xoriho. Ədomihoj ən u vəgyrdənytho xori-

horə dijəş zıjodtə həzob dorənyt. Kapitalisthoj Anglije qədər syz həzob dorənyt indusho, kitəiho misraimiho və uhonigərə. Kapitalisthoj Japonije həzob dorənyt kitəiho və korejsihorə. Ən Amerikə—negrho və indushorə. Frantsuzho—hərəbho və negrhorə.

Həməj əni kapitalistho zulum soxdə vəgyrdənyt xoriho, vişəho, və həmə dəvlət ən u cyklə vilojəthorə, guç vənorənyt ə işu hişdənyt qədər-syz gurundə korho soxdə, usol zihisdə. U qəjm-ho çondən birə, hosi birə vəxyşdəngə əri vik ka pitalisthorə əz gərdən işu vəgyrdə, kapitalistho qədər-syz kyşdi—puc soxdə əz işu.

Ə ucirə təhərhorəvoz vəgyrdə omorə xoriho xundə omorəni kolonijəho. Hisdi ucirə çigəho ə ryj koqoz ə kolonjəti nə dəryt, ommo əz holişu tə həl koloniho omborə təfihətiş nə dəri. Jəki əzucirə çigəho hisdi Kitaj.

Ə hərəj kapitalistho ə sərroboti ən u koloniho hə çəng dəri, hərəkət soxdənyt xubə tikəhoj xorirə əri palundə dy əz dəs jəki.

Kapitalistho təhno əz dəvlət xorihoj ən u koloniho xəjr nisə vəgyrdənyt, həmcin unçoho furuxdənyt molhoşurəş, ə vilojəthoşu furuxdə nisə omorənytho molhorə kapitalistho fyrsorənyt əri furuxdə ə koloniho. Kapitalistho ə qəsdəvoz nisə hişdənyt firəh və zıjod birə fabrikho zavodhoj kolonihorə, həmishə molhoşu furuxdə bijov gufdirə.

183. Cytamə hoşirhoj Anglije səhibjəti soxdə-nytgə ə Indije.

Indije hisdi kolonijəj Anglije. Ə Indije ə kyn di 300 million ədomi dəri. hoşirhoj Anglije əzi

cənd omborə salho pyşo dəsəndət Indijərə ə zir dəs-işu və insofsyzirəvəz səhibjəti soxdənyt.

Uho koşdənyt ə xorihoj indije təxyl, cojqəfə dunə, pəmbə. Ofdənyt əz xorihoj Indije buholyjə sənqho—qoşho kymyr, mynyk.

Həməj ən i cihorə bərdənyt furuxdənyt ərisu ə kələ qəzənçhorəvoz.

Fəhləho və rançbərhoj Indije bijo kor soxut əri hoşirhoj Anglije. hoşirho ə indusho ə xirre qulhoşu dənyşyhorə xuno dənişirənyt. Ə u myzd hoşirho dorənihorəvoz indusho kiflətihoşurə ə guçəvoz dulanmiş soxdənyt. Ə omborə fabrikho fəhləhorə bəsdənyt əz kor nə vryxyt gufdirə.

184. Cənd kolonijəho hisdytgə məmləkətho kapitalistirə.

kələi xori padcoh kolonijəhosyz	Mohluc padcoh-jəti kolonijəhosyz	kələi kolonijəho	Mohluc kolonijəho
anglije 244 həzor-klm.	45 millon	35 400 həzor	420 million
Fransije 551 —, —	41 —, —	12052 h.	59 —, —
Golandije 34 —, —	8 —, —	2042 —, —	51 —, —
Japonije 385 —, —	62 —, —	292 —, —	25 —, —

185. Gisnəi, hiçroni, ylym.

Ə cyklə bitəmizə qəzmələho zihisdənyt çofokəşhoj Kitaj. Ə fabrikho və zavodho qədər syzə çirə eksploatirovat soxdə omorənyt və ryxşənd

soxdə ədəs dəşəndə omorənyt çofokəşho.. Əri uçirə gurunə katroçni kor fəhləhoj Kitaj qobul soxdənyt həmə tə həmə əz 24 kəpik tə 80 kəpik ruziju

həilhoş həcu eksploatirovat soxdə omorə kə-ləhorə xuno. Dəri ə Kitaj uçirə fabrikho ə çəki ənçəq kor soxdə omorəniho həilho əz 6 sala tə 15 salə Myzd ən uho dorə əmorəni əz 6 kəpik tə 10 şohi ruziju.

Ə Kitaj dəri gofdən tə 50 million xozjajstvoho Niməşu hisdyt xozjajstvoho komihorə hisdiho lap cyklə xorilə əz 16 bəxş jə bəxş gektar gyrdə tə 1 gektar jə nimə.

Çofokəşhoj kitaj zihisdənyt ə gisnəirəvoz. Kəm nisə birə uçirə korki, fəhləho ruzi jə gilə bəşqəj xurəg dirə nisədanyşdəniho.

Əz rançbərho uçirə nalogho vəgyrdənyt həkumət Anglijə, unə gyre rançbərho həmişəlyg gisnə mundənyt. Hərruz ə Indijə ə millionhorəvoz myrdənyt ə gisnəi və əz həzor xoler.

Gurunə həl ən fəhləho və rançbərho məçbur soxdəni işurə əri vəxyşdə ə qəruşuj rançundəgorhoşu.

İsəhət ə Indijə ədəj ruz—bəruz zijod birə gəzisi revoljusijə. Burçuaziho ə biinsofirəvoz ədət dorə divon ənu vəxyşdəgorhorə. Ommo puc birə revoljusionerho pojundə nidany qovxoj çofokəşhorə ə qəruşuj kapitalisthoj Anglija və Indija.

186. Zuz—bə—ruz ədəj qoim birə qirmizinə ləşgər kitaj.

Ə omborə cətinirəvoz ofdənyt nun fəhləho və rançbərhoj kitaj. Ombori nalogho və qədərsyz

gurundə iqrollhoj kor soxdəi, zindəguni çofokəşhoj kitajə ə həzob carunhənyt.

İsəhət fəhləho və rançbərhoj kitaj ədət ocuq dovho soxdənyt ə zulumkorhoşurəvoz. Uho duzət miş soxdət qirmizinə ləşgər. Ə hozorhorəvoz dob rovolisho darafdət ə u ləşgər. Əzi jə sal pyşo ə qirmizinə quşun kitaj 20 hozor ədomi dobu, imohoj biri 300 həzor jərəqlyjə çəng soxho. Qirmizinə ləşgər quvətly biri illohki şəhərhoj Canşərə vəgyrdəngə, cynki əz u şəhərho vəgyrdət omborə jərəq, partal və də gərəghojgə.

Fəhləho və rançbərhoj kitaj omborə dusd doşdənyt qirmizinə ləşgər işurə. Qirmizinə ləşgərə hisdi kuməg—omborə dəşdəhoj qirmizinə partizanho. Korhoj ənçomi qirmizinə ləşgər və çofokəşhoj kitajə ə çəng ə zulumkorhoşurəvoz, ə rəh bərdəni kompartijəj kitaj.

Kapitalistho və generalhoj kitaj ə nəhoqi nisə gəşdənyt ə pəsoj kompartijə.

187. İmu və uho.

Əz rec İ. stalin ə XVI sjezd VKP(b). ə Uho:

Ə xorihoj kapitalistho ədəj zijod birə krizis ekonomiki, ədəj kəm birə fabrikho zavodho və xori qulluq soxdəişu.

Zindəguni çofokəşhoj viləjəthoj ən uho hə ədəj usol birə, myzd fəhlə ədəj kəm birə, korsyzho ədət zijod birə. Ə viləjəthoj ən uho ədəj bylynd birə zabastovkəho və demonstrasijəho.

həl viləjəthoj ən uho ruz—bəruz ədəj usol birə, gəzisi revoljusioni ən klass fəhləho nə rançbərho ə qərsuj kapitalistho ədəj bylynd birə.

Ə vilojəthoj ən uho pyrsyşhoj milləti ombor usol norə omori. Uçirə norəi pysics millətirəzəvər soxdə gəzisi ən millətho və kolonijəhorə ə qərişuj ən məmləkəthoj kapitalisti əri xilosı.

Kapitalistho sərəvır soxdət və əz ə pyşo dərytho ruzho dijəttəş zəbutə həl ədət guzət soxdə.

Ə vilojəthojmu.

Ə Imu ə SSSR fadrikho zavodho və qədər proizvodstvoho əz hər taraf ədəj bylynd birə.

Ə imu ə SSSR həl dulançəqi çofokəşho ədəj xub birə, myzd ədəj zijod birə, korsyzi ədəj kəm birə.

Ə imu ə SSSR zabostovkəho nisdyt və kor fəhləho və rançbərho komihoki dorənytho imurə ə millionhorəvoz zijodijə kor soxə ruzho zijod birənyt.

Ə imu ə SSSR ədəj guçlu birə həl ən doruni və jəkçət birəi millionhoj mohluq klass fəhləho ə əjlonməj hykumət soveti.

Ə imu ə SSSR ədəj myhkəmly birə binəj byrori millətho, və dusdi millətho jək soxdəniho millionhoj mohluq SSSR ə ə ilovləj hykumət soveti.

Ə imu ə SSSR bovorinini ə quvət və əri əzi ovləjgə xub soxdəi həl fəhləhorə.

188. İxdilot soxit rasdirə cy dirəjtgə ə mozollyjə məmləkət.

(əz koqoz korsox fəhləhoj İspanjəi əz tonəj işu ə SSSR omorə).

Jə məhinə gəşdəimu ə SSSR pur soxd dyl imurə şori, dirəngə çobordə quvət proletariat,

komiki bəsxund dərıho zurbojə cətinıhorə əri vəkurdə sosializm.

SSSR hisdi uçirə mozollyjə məmləkət komiki nisə danysdəniho cyigə krizis (jəhni krizis nis birə ə SSSR).

Imu gəşdim həmə promışlenni şəhərhorə. Imu diririm zurbojə gigantho hykumət Sovet vokurdıhorə: Zurbojə zavodhoj traktori və avtomobilirə kombinat tekstilirə (porcəirə) fabrikhoj partali və pojevokuirə.

Imu diririm ki idorəhoj Sovet dədə hisdihorə əri fəhləho.

Ə jon ən dyryçdə fabrikho ədəj duzətmis birə şəhərhoj fəhləho, xunəhoj fəhləho vokurdə omorət ə hər çirə foriqətijə ojdunlygıhorəvoz, myhyçyzi klubhoj fəhləho, fabrik kuxnii, fabrik nun burçundəniho, xubə stolovojho, jaslihoj həili ploşcadkəho.

Çofokəşə rançbərhoj İspanijə!

Kapitalisthoj həməj məmləkətho ədət hozur soxdənyt jərəqho əri rafdə ə sər məmləkət proletarho.

Uhorə voisdəni sətəş boşut ə vokurdəihoj sosialisti.

Byrorho və xəhərho! Qılxənd poit əri jəklygi sovetho, rəh vokurdənytho əri həmə əri əzad birə. Myhkəmly soxit inqilobciyə dəsədəhoşmurə. Qıovxo girit fəhləhoj Urusujətə xunə işmuş bəsxun midit.

Imurə tərsundə nidənyt burçuaziho—imu İxdilot misoxin əri mohluq fəhləhoj İspanijə duzi və

rasdirəki, imu dirəjmhorə ə məmləkət proletariat sər rəhbərcini soxdəniho.

189. Ziho SSSR hisdiho məmləkət əzadə kor, vatan çofokəşoj həməj dynjoh!

(Koqoz əz Amerika əri hiovir Stalin.)

Fyrsorənym ə sarty 100 dollar əri gərəgi so- vetho xərç misoxi ə hərçoi tyrə voisd. Məmləkət fəhləho ədəj vokurdə tozə dynjoh. Urə pul ombor gərəgi I əzmə kuməgi. Mə hisdym ruzinə kor soxə zən partalsur, kəm xərç zihisdəniho və gənəş kosib zihisdənym, pojbirəhnəjym kor soxdə nym əz 12 təl6 səhət ə sutkəju, foriqəti cyigə nisə dirənym, otpuskə cyigə jəri dibly dirə nisə danyrdənym kura soxdə danyrdəm əz dəsmə vərəmorərə əri səhər bəbəj fəhləho—SSSR.

Dyşməhoşmu hələ gənə ədət hərəkət soxdəhər çirə əri həşo vənərə əsər işmu.

Burmunit ə uho ə fəhləhoş koqozə, guit ki, hisdi gufdirə ə hylom ə millionhorəvoz fəhləho komiho bovorinly hisdiho ə işmu ə məmləkət işmu, ə partijəj kommunisti və hozurut əri gyrdə məjl işmurə tə pəsini quvət ə işu dəriho.

Imu sə sər dərim ə kiflət: mə, şyvərmə və kukmə. Imu həmişəlyg f kir kəşirənim əz tovnəj SSSR. İşmunit dəsdək klass fəhləho.

Imu fyrsorənim ərişmu dusdə şolumirə.

V.A. Ulimar.

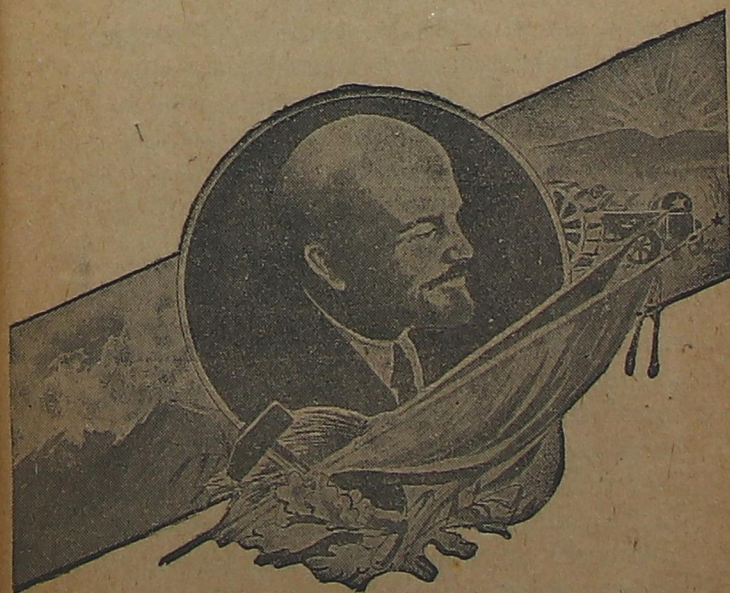
ihovir Stalin çohob fyrso əri V.A. Ulimar soq boş

Pulho dorə omori əri jaslihoj həili ən həilhoj fəhləho ə fabrik parcəi kor soxdəniho—„trexgor- naja manfaktura“

Hər sali jərovurdihoj revoljusioni.

190. Ruz myrdəi Lenin 21 janvar.

Num Lenin.

Num Lenin məhlymi ə həmə dynjoh. Nə ən- çəq təhno ə səhərho və ə yşyqə tarafho num Lenin, həmcin məhlymi ə həmə dihbonho və ədu- rə xoriho lap torik mundətho insonhoş. Ə num Lenin num norə omorət ə hozorhorəvoz idorə-

ho, ə numiju num norə omorənyt həilho ə SSSR
və ə məmləkəthojgəş.

Əri çofokəşho və əzir vik domundəgorho
num Lənin dərəni quvət əri çəng əzadi.

Ommo dəvlətməndho və zulmkorhoj fəhləho
num Ləninə şinovusdəş nisə xosdənyt, komiki
hisdiho ylym ərişu.

191. Lenin və Lican.

Ə Pekin dəryt ədomiho əz hər viləjətho.

Ə Pekin dəryt omborə kucəhoş
Ombor gəşdənbu Lecan ə kucəho
Juxsuli ombor sərquzi u,

Sərkor surulə ədomini

Ə u ruz Lican ə kor dəri.

Licanə hər ruz kufdəni

Ə kəməruju soqə çigə nədəri.

Əz səhrəhoj xuşbujlyjə cojho

Jə ruz gərmə vor giroşd

Jə bəzuqə rəhgiror nəxəbərəki

Vir soxd tikələj gazetə.

Jəki əz fəhləho kufdə omorə kəfsyz bu

U xund ə gazet əz tovnəj jə çirə viləjət

Ki, Mandarinho nəh, fəhləho xyşdənişu.

Sərbərəhi soxdənyt əzadə viləjət xyşdəre

Ətikəj qyçəqyçə gazet

Vobu surət ən kələşu

Firəhə pyşoni əqylməndə sifət

Lenin gufdirəniho rəhbərəcişu.

Əz u ruz ovlo jəzuqə fəhləho

Hər şəv ə sər zimihoy coi

Bəsdyt xubə məhniho

Əz tovnəj Lenin kuməg mubugə ə işu.
Ruzho ə zir cysmə ə zir qəmcil

Girovundyt ə fikir xəjələvoz şəvhorə

Dumit işu hisdi əri danysdə

U ə urusijət Lenin gufdirə num hisdihorə

Birdən şinovusd Lican boçəh gazəthorə

Ki, myrd gufdirə ən kələi bolşevik

Ki, myrdi gufdirə Lenin ə urusijət

Giç xurd sər Lican, zərd bisdo sifətju.

Tor bisdo cumhoj Lican

Nyşd ə sər səku ə pyşoj xunə

Zaryncijə sifətju bisdo dərdly

Dumon şişi cumhoj jurə

Lenin myrd, myrd kələ sərvor

myrd əz ryj gazet işurə ə çəng ogol zərəbuho

Hic nə girisdəbu Lican əz qəmcil

Ommo imohoj girisd tihi soxd hərşho.

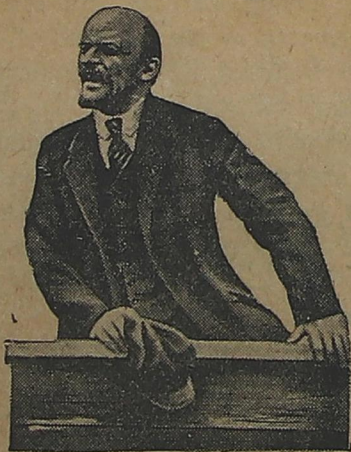
1) Pikin—kələ şəhər Kitaj

2) Mandarin—cinovnik kitaj.

192. Zindəguri və kor V.I. Lenin.

Vladimir Iliic Lenin (Uljanov) həsyl omori 23
aprel 1870 myn sal ə şəhər Simbirski. 9 sala
u darafdi ə gimnazija. Ə salhoj xundəi u burmun
di xyşdəre kələ kor danə kor sox. Hələ ə gim-
nazijə dəriki danysdənbu Lenin ki, həkumət pad-
coh fəhləho və rançbərhorə rançundəirə. U da-
nysdənbu qədəqə soxdəirə qədəqəbuho revo-
ljusionni kniçkəhorə əri xundə və fikir soxdənbu
əri gurunə vik ə kul çofokəşho vəriho.

Ə dəsdiin həkumətəvoz tullu soxdə omorəbu
byrorju Aleksandr əz tovnəj qəsd soxdəbuho

əri kyşdai padcoh Aleksandr III Byrorju myrde bæqdo Lenin sər gyrd dəs zijodtə əri fikir soxdə cytam dovho soxugə ə padcohəvoz və ə hykuməturəvoz.

Gimnazii vərasdəngə vladimir Iliic darafd ə universtet, ommo dir nəsoxdə iskljucit soxd (və-dəkyrd) jurə əz universtet əz tovnəy bəxş vəgyrdəi ə korhoj revoljusijə və fyrsorə omo ə qərəvuləvoz ə polisijə.

Poizi 1993-sal vladimir Iliic omo ə Peterburg.

Hə əz u vəxdəvoz Lenin sərgyrd hərəsyzə çəngə əz tovnəy əzad soxdəi klass fəhləhorə. Hə ə u sal u dyspəq soxdə omo və dəsəndə omo ə qəzəmət. Bəqədovoj cənqədə vəxdho u fyrsorə omo ə sibir.

Ə qəzəmətho və ə fyrsorə omorə çigəhoş u dəs xyşdəre nə pojund (baz nə poisdə) əz knigho və horojləməho nyvysdə.

Ə 1900 sal Iliic vogoşdəni əz Sibir və sər gyrdəni gənə əri bəxş vəgyrdə ə korhoj revoljusioneri. Zu ə qərornoməy hovirhorəvoz Iliic rafdəni ə zagranisə, əri duzətmiş soxdə gazet „Iskrə“—rə.

Ə 1903 sal ə London (kələ şəhər Anglija) biri dyimyn sjezd partijəy sosial-demokrathoj fəhləhoj Urussijət (uçirə num norə omorəbu partijə). Sjezd vərasdəngə bəxş kisdə partijə ə dy bəxşho. Kələ bəxş revoljusionerirə Lenin num no bəxş bolşevikho, və kəmirə menşevikho.

Ə 1905 sal giroşd həvəli revoljusijə ə Urussijət. Lenin ə pəhniki omorəni ə Urussijət, vommuxdəni fəhləhorə cytam gərəgigə əri çəng soxdə ə hykumət padcohirəvoz. Revoljusija lov soxdə omo. Lenin girovundəni gənə korhoj revoljusionerirə ə pəhniki.

Ə əxir 1907 sal Lenin ə təslixnoməy partijə-rəvoz gənə rafdəni ə zagranisə.

Ə 1914 sal sər gyrdə omo dovho. Lenin ogol zərəni fəhləhoj həmə dynjohə əri sər gyrdə revoljusijərə və poisdə əqərşuj hykuməthoşu, əçigəy dy jəkirə zərə.

Dovho ovurd revoljusijərə ə Urussijət. Lenin vogoşdəni əz zagranisə. Partijəy bolşevikho ə rəhbəri Leninəvoz girovundəni çəng əri dorə həmə ixdijorihə hykumət sovethorə. Revoljusija vərasd ə bəsxuni klass fəhləhorəvoz.

Lenin vixdæ omo særnyš Sovnarkom. Dyšmænhøj revoljusijæ æ raj næ omoryt. Sær gyrdæ omo dovhoj mohluqæti. 30—myn avgust 1918 sal qæsd soxdæ omo æ zindæguni Lenin, Lænin bisdo sæxdæ jaraly.

Dovhohøj mohluqæti vërasdængæ, Lenin ræhbæri soxdæbu korhoj partijeræ næ æn hÿkumæt soveta æri duzætmiš soxdæ korhoj xozjajstvohoræ Gurundæ kor æxir vërasund zindæguni Vladimir lliic Leninë æ 21—janvar 1924 sal monuho bisdo.

„Æ bæjdoq Leninævoz bæsxun dorim çænghoræ æri revoljusijæj oktjabri.

Æ bæjdoq Leninirevoz rasirim æ xubæ barasdiho vë kælæ bæsxunihøj vokurdæihøj sosialisti.

Hæ æ u bæjdoqævoz bæsxun midim æ revoljusijæj proletari æ hæmæj hylom. I. Stalin.

193. Pænc salho vë ruzho.

Tæ dæpucundæni æ qovræ,
Hæmišælyg æz pušoj xælqho,
Noryt jyræ æ kolonni zal.

Æri pænc ruzho vë pænc ševho.
Tykylmiš bisdoryt mohluq insonho

Ovurdæ æ išurævoz bæjdoqho,
Æri dæniširæ æ ruj myrdæ

Vë qirmizinë orden vëri æ sinæ.

Tykylmiš disdoryt xælq,

Zurbobu xiniki æ Moskov,

Gujgæ bærdi u æ xyšdærevoz hæmæ
gærmihoræ.

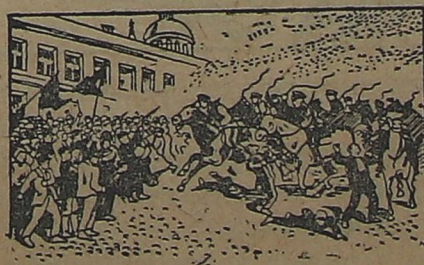
Vë pænc ševho hic næ xisiryt æ
Moskov,

Æz tovnæjki, u xiflet rafd gufdiræ.

194. Xunlyjæ jækšæbot 22 janvar.

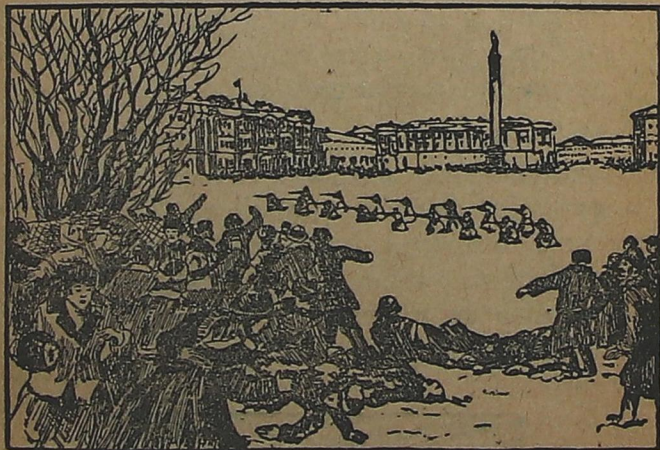
22 lanvar (æ kyhnæ hisobovoz 9 janvar) 1905 sal biri syfdæi revoljusija æ Urusijæt. Fæhlæho umohøj fikir soxdæbyryt ki, padcoh hæmæ mohluq Urusijætæ æ jæ cum xosdæ gufdiræ. Vë xæbær nisdi gufdiræ juræ æz zulm vë zæhmæt fæhlæho išuræ dorænytho dævlætmændho.

Fæhlæho nyvysdyt çæhmætlyjæ ærzo æri padšoh, æ komirævozki xosdæbyryt æzad soxu gufdiræ æ qæzæmæt dærytho fæhlæhoræ. hæšd sæhæti ruzinë kor, æri zijod soxdæ myzd išuræ, æri doræ xoriræ æ ixdijsori mohluq, æri çæjlæ soxdæ kor din—dohotiræ æz padcohi vë æri ixdijsorlyi gyrdlæmæho vë dofus.

Æ ærzorævoz rafdyt æ hozorhorævoz fæhlæho išu rafdyt sælamæt, jæræqsyš vë mæhni næ xundæ. Polisijeræ xæbær bu æz u kor vë puš—pušoki lov soxdæ omoræ bu qušun vë çandarmæho æ kuçæho. Æ šolumi vë sælamætirævoz rafdæ fæhlæhoræ, æ bujruq padcohævoz, qušu roho doræ æ zarbævoz gunilære hišdyt lov biræ

U ruz 1916 ədomi zərə omoryt və 9 hozori-gə jaraly bisdoryt. Omborə zərə omorəgorhorə ə hisob əri vəgyrdə mynkyn nə bisdo, cynki polisijə şəv bərdət dopucundə işurə.

Fəhləho vərasiryt ki, padcoh hisdi gufdira kuməg dəvlətməndho. Və həmcin danysdyt ki, fəhləho ə xilosi mirasyt ənçəq ə gyrd soxdəirə-voz quvəthorə və ə girovundəirəvoz ə zindəguni gəzişi revoljusionerirə.

Vəqifəi 9 janvar xəbərdor soxd çofokəşhoj həməj Urusijətə. Dy million fəhləho poisdyt ə qərşuj hykumət jə ədomirə xuno. Əz işu bəqdo sər gyrdyt əri poisdə ə qərşuj pomeşcikhə ranç-bərhoş. Ə posoj fəhləho və rançbərho poisdyt ə qərşuj hykumət saltətho və matrosəhoş. Ommo çofokəşho nə danysdyt umohoj əri bosxun dorə.

Həvəli revoljusijə giroşd ə xun tihə birəirəvoz. Ommo ə nişonəj həvəli revoljusijə, gyre, guçly

bisdo dyimyn revoljusijə komiki vərasdho ə kələ bosxuni klass fəhləhorəvoz.

195. Zulm padcoh ə bazuj fəhləho.

hərəmhoj padcohi vədaburra omorəbu ə quşunəvoz. Ə unço jəkirəş nijə dəhişdənbi. Mohluq poisdəbyryt ə dəsdəhorəvoz. Jəki-jəki kura bisdoryt omborə mohluq. Həməşu ə salamətirə-voz gof soxdyt dy ə jəkirəvoz, məxsərə soxdyt xəndysdyt.

Ə puşoj hərəmhoj padcohi ədəbu muzik zərə. Mohluq kynd bisdoryt əri dirə cyigə. həilho vorafdyt ə quq dorho.

Həjəbyrdən əz pyşo səs zarb omo... pəsdə dyimyn...səimyn...Jəkiş nə danysd cy səsigə səs ən u zarb. Ənçəq dirəngə zərə omorəho və jaralyhorə sər gyrdyt mohluq əri virixdə.

Səimyn zarb qələç gyrdə omorəbu ə sər dorho, ə komihoki vərafdəbyrytho həilho.

Ə həmə kucəho roho soxdə omoryt hətoş əz tufəngəho. Ə həməj şəhər qəzəqho piş soxdyt mohluqə və vənçyryt işurə. Ə jə çigə vənçyryt jə studentə, əri gufdirəi əz işu—məşənit gunilə əsər mohluq.

Saltətho birəhm bisdoryt, zəryt, kyşdyt, vənçyryt hərki ə puşoşu ofdorythorə. Ə jə bolnisə ovurdə omorəbu çəndəg jə 5 salə həil, ə komiki vobu ə 7 çigə jaraj ştik.

Kufdə kyşdə omorənbyrytho mohluq hərəoj soxdənbyryt ə sər quşu və qəzəqho: Çollodho, xunrizho çohob işu dorə omorənbu ə zarb gunilə şəndərvəvoz,

196. Ruz zənhøj həməj hylomi—8 mart.

Ruz mihid zənhøj həməj hylom tohın biri ə 1910 sal ə sjezd sosialistho ə təkəlifi revoljusionerə zən Klari setkinəvoz.

Uruz hisdi mihid çofokəşhøj həməj hylom. Uruz hisdi ə hisob və çərgəj barasihojmu ə rəh ojducluqi və yşyqi vədirəmorəi zəno.

Imu ə SSSR rasirim ə kələ barasdiho, ə kor gyrd soxdəi zənhorə ə vokurdəi socialisti. Ədəj zijod birə qədər vixdə omorə zəno ə sovetho. Ruz—bə-ruz ədəj guçly və zijod birə qədər clen hoj VKP(b) əz zəno. Ə hozorhorəvoz ədəj dirəmorənyt duxdərho ə komsomoli ədəj guçly birənyt qədər udarnikə zəno ə korxonəho.

V.I. Lenin gufdiri—zəno çəldə bəxş nə vəgyrdəki mynkynsyzi əri birə bəhəmə bəsxuni proletarho ə həməj hylom.

197. Ə hədətəvoz.

Ə doqhoj Daqisdu bu jə zakon hədət. Ə hədətəvoz zihisdənbyryt zənoş. Əz səbəh tə tənqi şohongum zəno bəsdənbyryt xolincəhorə kor soxdənbyryt ə xunəho.

hərə bir bəşqəi nisə furamorənbyryt doqlyiho əz u moqibunə doqho, əri furuxdə u ə qul quvət zənoşurəvoz bəhəm soxdənbyrythorə. Doqlyiho ə kul həsb vəri mirafd, ə tənbelirəvoz cubuqə vəçəhundə—vəçəhundə, ommo zəno jə duxdərho, jə nəbugə xəhərhoşu miomoryt əz pə soşu, ə zir gurunə şələ qəd birə domundə.

Ə səxdə xinikə ružho kəjki ə dərəiho birənbuho vəxd səxdə kulokho, zəno ə jə tihijəşəirə

voz furamorənbyryt ə çəsməj dərə dohorho əri ov vərəvundə. Uho çəmysdə ofdorənbyryt, sər zofruvo ə sovuhøj misişurəvoz.

Ommo mərđhoşu dəpucundə xyşdəre ə kəvəlho nyşdənbyryt ə salamətirəvoz ə dər kinləho, Həci zihisdənbyryt zənhøj doqi ə hədətəvoz. Nəhoqi nisə gufdirənyt mollaho:

Zəno bor vəgijə həjvuhoi gufdirə. Uho ofirə omorət əri kor soxdə. Əgər duxdər həil mizəndgə, mykyşdyt jurə ə həiləvoz jə midəşəndyt jurə ə luqondə coləki, myhyşdyt əz gisnəi myrdə. İçirə xutə soxdənbu hədət. Və zənoş ləhərə gyrdəbyryt poisdə. Də zindəgunigərə uho nisə danysdənbyryt.

Ommo əlovlenmiş soxdim doqhorə ə əlovlyjə vostonijəvoz. Revoljusiə çaru zə kyhnə hədōthorə. Zənhøj doqlyiho razi bisdoryt ə tozə çirə zindəguni syfdə dyl-nə-dyl, pəsdə həməjəki əz dyli—çunişu.

Ə çəhmlyjə gyrdləməhoj dihbonho ruz—bə-ruz zijod birənbyryt səshøj zəno.. Zənhøj doqi ofdorənbyryt ə selsovetho ə cleni. Omborhoşu rafdyt ə fabrikhoj parcai (qumoci) bisdoryt clen hoj sojuzho.

Duzətmiş bisdo syfdə kolxoz, komirəki duzətmiş soxdytho zəno. Əz uho bəqdə bisdoryt yzgəhojgəş. Zəno şəndə hykm ən hədotə, bərdənyt ə pəsoşu qoləni çofokəşhøjgərəş.

Zənhøj doqi darafdyt ə partijə. Ə partijə və hykumət sovətəvoz vokurdənyt uho tozə zindəguni.

198. Rəh zən doqı.

Revoljusijə vokurd əri zənhoy doqı rəh ərki-
ni və xilosirə. ħykumət sovet tən soxdı ixdiyori
zənhorə ə mərdhorəvoz və ədəj ħərəkət soxdə
işurə əz həmişəjnə vik xunəi, əri ħozur soxdə
ərişu xubə çəldə korsoxho əri bəxş vəgyrdə ə
vokurdəihoy sosialisti.

Həvəlho ənçəq ħoşirho muxundyt duxdər-
şurə. Həjsəhət duxdərho tən ədət xundənyt ə
kukhorəvoz ə şkoləho. Ə Bujnaksi vokurdə
omori internat təhno əri duxdərho furamorətho
əz doqho, ə kominçoki işu zihisdənyt ə xərçi
ħykumətəvoz və xundənyt ə şkoləho.

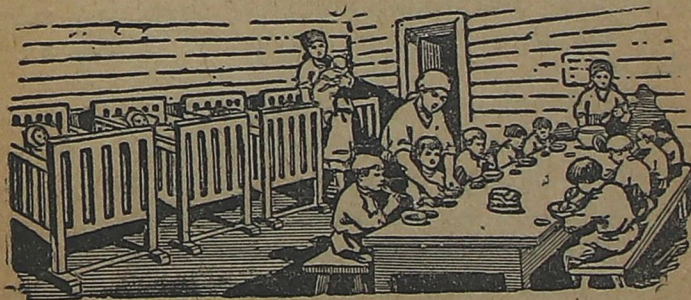
Omborə duxdərhoj doqı ədət xundənyt ə
pedkurşo, ə texnikumho, omborho fyrsorə omo-
rət əri xundə ə Maskov, Rostov. Ordçonikidze
(Vladikavkaz) və də səhərhojgə, Ə Maħəç-qələ
vokurdə omori texnikum akuşerkəi, ə unço ədət
xundənyt duxdərhoj doqı və ħozur soxdə omorə-
nyt əri kor soxdə ə moħolho,

Imurə həjsəhət əz zənhoy hisdi sərnəşhoj sel-
sovetho, rəhbərçihoy kooperativho, vomuxdəgor-
ho, instruktorko.

Ə qonunhoj ħykumət Sovetəvoz həməl nişə
omorə məhr soxdə və ə cyklə ħymyr ħərisi sox-
də. Zən doqı biri ixdiyorkly, tən ə mərdəvoz əri
bəxş vəgyrdə ə xozjajstvo. Zənhoy doqı bəxş və
gyrdənyt ə çəhmətlyjə zindəguni dihbən. Kor-
soxdənyt və xundənyt ə delegati gyrdləməho, ə
saklja gorjankəho.

Ədəj vokurdə omorənyt jasliho, detploşadkə-
ho, çəhmətlyjə stolovojho. U korho xilos soxdə-

nyt zənhoy doqıirə əz kor xunəi və dorəni işurə
mynkyni əri bəxş vəgyrdə ə çəhmətlyjə zində-
guni.

199. Kolxozijə zen Safijat.

Safijat jə minutış foriqəti nə vəgyrdi. Kərim-
bek xətot jacjajkə buho məħəl gyrd soxdəbuho
aktiv xyşdərə əz ħərməħhoju qirmizinə partizan
ho, u vəxd Safijətiş ə kuməgcihoj xyşdərəvoz—
komsomolhorəvoz bəxş soxd diħə ə jə cənd bəxş
ho və ħisob soxd diħə ə jə cənd bəxşho və ħi-
sob soxd ə hər bəxş diħ dəriho kosibho və mi-
jonəhərə, komihorəki voisdənbuho əri diromorə
ə kolxozho.

Hər kuməgci xyşdərə Safijat do tapşyrləmə əri
girovundə ə ħərəj rançbərho qondurmışi və xəjr
kolxozə.

Ommo ə kucəho və ħəjtoho giroşd dyşməni
və nəxohi kulakho Safijatə, komirəki ħisob sox-
dyt əz məsəb giroşdəgor və poisdəgor əqərsuj
ixdiyori ħoşirhoj diħ.

„Safijatə xudo nifri soxdı, şəhitu dəly soxdı
jurə“, gufdi malla kura soxdə kələ mərdhorə ə

məcit. Gənə gufdi: „Mədarajt ə kolxoz, puc mi-boşit həməşmu. Ə kolxoz dərafiditgə ə puşoni həməşmu myhyr mizəny, həməşmu hisob miboşit qulho. Mol-qərəşmurə mibəryt, və xorirə mihi-ly qulluq soxdə işmurə ə guçəvoz ə xyşgə dəs horəvoz“.

Ombor gof soxd malla qiliz rixdə—rixdə əz dəndu nə dəriho ləhəju, qəhri—qəzob siqmiş soxd jurə, dirəngə. ki əz məcīt jəvoş—jəvoş ədo-mi kəm birəirə və gufdirəni: „şinovusdə nisə vo-isdəgə gofhojmə işurə, qəjqu nibu; bihil puc bo sut ə tyhmək hətoşi nədirə tovuşə dynjoh Mə-həmmədə“.

— „Bovor məsoxit zənho ə mollaho“, gufdi-rənbu umohoj Safijat, kura soxdə kosibə—fuqo-rəjə zənhorə, „Malla poisdi ə kuməgi kulakho və danysdəni ki, kolxoz mijoru gufdirə əri hə-məşu ylym və nidy gufdirə işurə mynkyni əri zihisdə“.

— „Mokunim kolxoz mokunim boqhoj həili“ — gufdi bijə zən Fatma, bovorinə kuməgi Safi-jat, kura soxdə çofokəşə zənhorə.

„Ə həilho dənişirəgor mubu, imurə mubu omborə xəvlətə vəxd, muxunim ə şkolə, mogor-dim gazet və hərəcy gərəg hisdi, əri xub soxdə zindəgunimurə“.

200 Ruz kommunəj Pariç—18 mart.

18 mart 1871 sal fəhləhoj kələ şəhər Fransijə Pariç vəxyşdyt əqərşuj hykumət dəvlətməndho və duzətmiş soxdyt hykumət fəhləhorə. Num norə tozə hykumətə noryt kommunəj Pariç.

hykumət fəhləho jəşəmiş soxd əncəq 72 ruz. Ommo ə qəriş ən u 72 ruz hykumət fəhləho po-isd səxd kuməg əri kosibho və fuqorəhoj şəhər. Duzətmiş soxdə omorəbu əz xyşdəni mohluq mi-lisijə. Norə omorəbu qonunho, komihoki xub sox-dytho gurundə həl fəhləhorə, xilos soxdytho işu-rə əz hykumət dəvlətməndho, dorytho ixdişori fəhləhorə əxyşdənişu fəhm soxu gufdirə pyrsyşho məmləkətə.

Kommunə ombor jəşəmiş soxdə nə danysd. Sad hozori quşun kura soxdho hykumət dəvlət-məndho əz Pariç virixdə gorho, omoryt 20-maj ə sər Pariç, kommunə lov bisdo.

Proletarhoj Pariç poisdyt ə kuməgi hykumət işu tə əxiri dyq xun ə işu dəriho. Əri kuməgi soxdə ə fəhləho omoryt zənho və həilhoşuş. Fəh-ləho ə igidirəvoz çəng soxdyt, ommo əri xilos soxdə Pariçə əz sad hozori quşun nə danysdyt. Kommunə batmiş bisdo ə xun, 30 hozor zijodtə kommunarho zərə omoryt, 10 hozorigə zijodtə fyrsorə omoryt ə katorg.

— Kommunə əz u tovunə puc bisdo ki, fəhləhoj Pariçə nəbu gufdirə əloqo ə rançbərhorəvəz. Ə kommunə nə dobu jə bəhəmə myhkəmylə də-sdə, komiki ərəh bəryho çəng proletarhorə. Kom-munə nərən dəşirəbu ə dəvlətməndho, hykumətə vəgyrdəbyrytgəş, fabrikho, zavodho və bankhorə ə dəs dəvlətməndho dəhişdəbyryt.

Kommunə puc bisdo, ommo xun kommunar-ho nəhoqi tihi nə rafd. Ə sinoqi kommunərə-voz ədət xutə birənyt proletarhoj həməj hylom. Klass fəhləhoj viləjət imu ə fikir vəgyrd həmə

qələtiho və kəmsygihoj kommunərə və nə girovund
işurə duborə ə vəgyrdəki h̄ykmətə ə 1917 sal.

201 Kommunəj Pariç.

Ə qəd ətaş və durəj səngər
Ə qəd ləhbət kələ poçar
Puc bisdo əxiri dəsdeho
Pariçski kommunarho.
Hələm zində mundəbyrytho
Xun ən jarahoşu çəqysdəbuho
Ə binəj boru pojundə omoryt
Əz guniləho qirmiş bisdoryt.
Salho giroşdyt dəhi—dəhi
Omoryt tozə ruzho
Ommo hic nibu u vəxdho
Kummunarə furmuş soxut xəlqho.
Əz sər tuzlyjə rəhho
Hələmiş səs soxdənyt buxovho
İmburuz mizroñ nə məhərov
Dəryt ə suj ən poçarho.
Və ə qəriş reşotkəlyjə qəzəmətho
Hələmiş qəzob xurdənyt insonho
Ommo ruzho mijovt də niboşut
Nə rang işu rafdə insonho
Və nə qəzəmətho.

202. Qətlioni ə sər nykərəj Lena 17 aprel.

Ə məh aprel 1912 sal ə syrç gəşdəniho du-
rə xorihoj Sibir fəhləho xosdəbyryt xub soxu gufdirə
hol işurə. Fəhləho xosdəbyryt vəgyry gufdirə əz
sər işu u qulluqciho, kəmihoki inçimiş soxdənyt-
ho işurə, fuşəny gufdirə ə 8 səhəti ruzinə korə
və zijod soxu gufdirə myzd işurə.

Administrasijə, ə çigəj vərovundə mətləb fəh-
ləhorə, ogol zərəni saltətə, əri ə guçəvoz hişdə
kor soxdə işurə ə kyhnə iqrolhorəvoz.

Kələj çandarməho, omorəbuho ə saltəthorə-
voz, zu—zu dysdoq soxd delegathoj fəhləhorə,
və ə sər kura birəbyrytho fəhləho roho soxdyt
hətoş tufəngə. Ə u zərəi fəhləho xəbərdor bis-
doryt proletarhoj urussijət. Sər gyrdyt zabostov-
kəho, demonstrasijəho və biraziho və ə 1914-
sal zabastovkəho və vəxyşdəiho ə qərşuj hyku-
mət giroşdyt ə omborə səhərhoj Urussijət. Umo-
hoj h̄ykmət padcohi dobu ə təvələrz əz təxd
ofdoroi, ommo partijəj menşevikho ə politikəşu-
rəvoz pəs şənd ylym h̄ykmət padcohirə və ən-
çəq ə 1917 sal h̄ykmət padcohi bəhəm nisd
bisdo.

Qətlioni giroşdho ə Len kələ səbəb bisdo
əri revoljusijəjmu. U hisdi sər ə çəldirəvoz vəxyş-
dəi mohluq fəhləho və rançbərho ə qərşuj dəv-
lətməndho və pomeşikho. U zərəi fəhləho, guç-
ly soxd bylynd birəi korhoj revoljusionerirə ə
hərəj fəhləho və 1917 sal giroşd revoljusijə.

203. Şolum əri dysdoqhoj kapital qurbuniən siprə terror.

Puz kommunəj Pariç bijo bu çəhm soxdəni-
ho ruz ə jə sal soxdə kuməgihorə ə revoljusioner-
hoj ən viləjəthoj kapitalistho.

Revoljusionerə fəhləhorə ə viləjəthoj burçu-
aziho ə birəhmirəvoz zəhmət dorənyt. Uhorə də-
şəndənyt ə dysdoqiho, ommo kiflətoşurə həj-
bəri nə soxdə pərtovo dorənyt ə kucəho ə gisnəi.

Θ dysdoqiho dysdoqho nyşdēt jē ē odinoc-kəho, ē torikə nēmə homborho, ē çəki jəkirəş nisə dirənytho ē salhorəvoz jē nəbugə ē dəhhorəvoz işurə dəşəndənyt ē jəçigərəki ē təngə qəzəmətho, ē bitəmizə əvir syzəvə nēmə dysdoqiho. Tək ofd omorə ki, u zəhmətlyjə zindəgunirə vətəvusdə danysdənytho: Lapkələ quvət lyhoşuş jē çingir birənyt jē əz kəfsyzi myrdənyt. Tə ē dysdoqi dəşəndə omorə fəhləho kəm kufdə vəhəl hovut nisə omorənyt.

204. qurbuni ən siprə terror

Θ 1930 s. kyşdə omorət 295906	jaraly soxdə omorət 159853	dysdoq soxdə omorət 365744

Kyşdə omorət 90848	Sud birət əri ə dysdoqi dəşəndə omorəho 15933	hymyrluq ə dysdoqi dəşəndə omorət 732

Θ 1931 s.	kyşdə omorət 84861	jaraly soxdə omorət 37918	dysdoq soxdə omorət 61371
	Kyşdə omorət ə təhno Kita 8000		

205. Mopr

Kyhne bolşevikho, komihoki syfdəho nyşdəbyrytho ē qəzəmətho, fyrsorə omorəbyrytho ē sibir, təslix soxdyt əri duzətmiş soxdə kuməgi əri həjsəhət ē dysdoqi dərytho revoljusionerho və əri kifləthoşu.

Θ dəsədin ən uhorəvoz duzətmiş soxdə omorəbu çəhmi hylomi obşestvo kuməgi soxdəniho ē revoljusionerho.

Mopr duzətmiş biri ē 1922 sal. Və ē 1928-sal moprə bisdo 8 million clen.

Həmə çofokəşho bijo boşut clenhoj mopr.

206. Jəkimun maj hisdi ruz internasional.

Sojuz sovetimu hisdi təkə viləjət ē həməj hylom, ē kominçoki ē oşgorəki mihid gyrdəni jəkimyn maja. Θ ruz jəkimyn maj çofokəşhoj SSSR ogol zərənyt klass fəhləho və rançbərhoj həməj hylomə əri jək birə birə, əri şəndə hykumət poməşçikho, və dəvlətməndhorə və sər gyrdə-zihisdə ē tozə təhərəvoz.

Ruz mihid çofokəşhoj həməj hylom ē SSSR-giroşdəni ē lozunghoj: əloqo bəsdəi promişlennost ē xozjajstvoj dibonirəvoz, calaşmişi əri bəhər, ē təhər sosialisti əri vokurdə həmə xozjajstvohoj-murə, hərəkəti əri guçlu soxdə kor yşyqi çofokəşə mohluqə, əri qəlxənd gyrdə SSSR ē əz dəvlətməndho hərəkət soxdənytho əri vəcarundə vokurdəi socialistirə. Imu ədəjm duzətmiş soxdə syfdəi hykumət fəhləho və rançbərhorə ē hylom. Jəkimyn maj giroşdəni ē SSSR ē guçlu və myhkəmyly soxdəirəvoz sojuz fəhləho və rançbərhorə əri kynd birə ē kommunizmə.

207. Jəkimyn maj ə Berlin.

Əz səbəhəvoz firəhə kucəhoj Berlin gym bisdoryt. Cytam ki, pyşoj kələ sajl omorə, hovo los birənihorə xumo həcu los bu şəhəriş. Əz i sər ē u sər vodovusdənyt gruzovoj avtomobilho pur ē couchorəvoz. Θ dəshoj ən uho dəgənəghoj rizini dəryt və ē qəişhoşu tapinçəho.

Ommo ə məhələho fəhləho zihisdənytho, hic tə imohoj nə birə, çymçymini. Ə kucəho vədirə-morət tə 200 hozor ədomi zijodtəş.

Uho ə kolonnəho dəsdeho çərgə poisdət və jə poj, jə poj ədət rafdepyşovo ə hələmhərəvoz.

Kynd bisdoryt əz u kolonnəhoj ən fəhləho avtomobilhoj coucho. Birdən, əz qolində rurihoj rizini, əz zurbojə guçlujə fontan tihi buhorə xuno, tihi bisdo xinikə ov ə sər kolonəhoj dəsdehoj ən fəhləho. Səhmysdyt, ə lərz ofdoryt guigə fəhləho, ommo zu ə xyşdə diromoryt. Və gənə gyrd bisdoryt ə kolonnəho, gənə bylynd poisdyt hələmho ə sər dəsdeho və dijəttəş siq poisdyt dy ə jon jəki çərgəho.

Ov kuməgi nə soxd ə polisijə. Sər gyrdə omo tyfəngə—tyfəng. Ləşə-ləş ofdoryt məhitho ə xori. Ombor bisdoryt jaralyho. Ə hərəj ən uho cyklə həilləhoş dəbyryt. Pyşoj şohəngum jəki—kyşy ə hərəj fəhləho nə ən coucho dijəttəş guçlu bisdo. Duzətmiş soxdə omoryt barrikadaho. Vədi bisdoryt coucho ə sər bronevikho vəri ə pulemjothorəvoz. Dijəttəş ombor bisdoryt məhitho, jaralyho nə dysdoq birəiho.

208. Internasional.

(hyzətlyjə şiro ən qəjm zəhmətkeşhoj həməj hylom).

Vəxiz əz nəhləti dəqməly,
Həmə gisnəho və qulhol
Qyl zərə xun imu əz zulmly
həzurim əj soxdə dovho.
Əz hylom zulmə tərg misoxim
Əz binəi kyk-ju—və pəsdə

Imu tozə hylom mokunim
Vorsyz vorly mubu pəsdə.

I ən imu pəsinini
Və əxiri dovho!

Internasionli

Ojdulluq insonho. (2-gilə)

Kəs nidy imurə əzadi,

Nə ə imid xudorəvoz,—

Məgirim ərimu əzadi

Ə quvət dəshojmurəvoz!

Əj zulmə vəngəsdə tərg soxdə

Və vəkəndə mol imurə,

Qizərmis sox ku nə poisdə,

Tə hovun sovurmiş birə.

I ən imu pəsinini

Və əxiri dovho!

Internasionalini

Ojdunluq insonho. (2-gilə)

Ənçəq imu korsoxhoj hylom

Kələ ləşgər zəhmətkeşho.

Hisdim səhib mol dəvlət hylom

Hic vəxdiş nəh hovoı xurho.

Hovo tor birə sənq omogəş

Ə sər zulmkorhoj korsoxho,

Ərimu cəşmə həmcin gənəş

Rac tovuş mydy əz hovo.

I ən imu pəsinini

Və əxiri dovho!

Internasionalini

Ojdunluq insonho. (2-gilə)

(Kucurmiş soxdəgor Matatov)

Sær ixdilotho

ryj valg

Pysoj gofi æri hævæli vædiromoræi	2
" " dyimyn " "	3
1. xundænim və koriş soxdænim	5
2. Xætdani joqin gærægi zæn doqiræ	6
3. Xunæhoj knjazho æri şkolæ	6
4. Giroşdæ ræfi æ zir hykm padcoh vädævlæmændho	7
5. Xæræbæl æ dih	8
6. hykym æn knjaz	9
7. Qjozijæj Atlibujun	10
8. Ə qærmæqhoj kulak	11
9. Cytarmæ hukumæt padcoh norænbugæ naloghora	12
10. Ki cytam zihisdænbyrytgæ tæ revoljusijæ	—
11. Ə cænd nyşdænbugæ padcohæ doşdæi	13
12. Revoljusijæj Oktjabri	14
13. Cytarmæ bæxş birænbyrytgæ xoriho tæ revoljusijæ	15
13.a Cytam bæxş birænbugæ xori æz revoljusijæ bæqdo. —	—
14. Revoljusijæ æ Daqisdu	—
15. Mæfiæç Daxadajov	17
16. Bæxuni æ aja—kaka	18
17. Sud Ullubej Bujnakski	20
18. Cy zaraliho soxdætægæ sipræ quşu æræfhoj vogunæ væxd dovhoj mohluqæti	21
19. Əz bæxunihoj dovhoi æ bæxunihoj xozjajsvoi	21
20. Promişlennost Daqisdu ædæj bylynd biræ	22
21. Ohun	23
22. Tozæ zurbojæ metallurgijæho æ plan pænçsalirævoz vokurdæ omorænytho	24
23. Vilæjat qobul soxdæi syfdæi cugun Magnitorskiræ	—
24. Cytam zijod mubugæ cugun vädæşændæi æ dyimyn pæn sali plan	25
25. Ə u çigæho æ çæ soxdænytgæ maşinohoj kor xori qulluq soxi	—
26. Mix qyc soxdæniho zavod bæhæm soxdæi plan xyşdæra æ zijodjurævoz	26
27. Gudokho	27
28. Zavod traktori	—
29. Giroşdim yzgæ vilæjæthojgæra	29

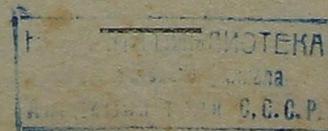
30. Elektricestvo zurbojæ quvæti	29
31. Qjuvæt tozæ stansi elektrii	31
32. Sulak	—
33. Cænqædæ ovqot xærçi birigæ æ vokurdæi stansihoj elektrii æ Daqisdu	32
34. Doqlyho æ kumægi vokurdæi geregeblæ	33
35. Promişlennost æn tekstili	—
36. Zæn doqji æ fabrik III Internasional	34
37. Cy vädæşændigæ fabrik III Internasional æ hævæli kvartal 1932 sal	36
38. hoşirihojmu	—
39. Ogni	37
40. Udarnik zavod „Ogni“	39
41. Sijæhæ нефт və kymyr	40
42. Jæşæ sijæhæ næfti	—
43. Əri cy gærægi sijæhæ нефт	42
44. Əvæl næ imohoj	—
45. Ə vætæqæho	44
46. Syfdæi tur	45
47. Tozæ zavod konservi	46
48. Promişlennost sænihæt kustari æ Daqisdu	47
49. Xolincæhoj Daqisdu	48
50. Sænihætkorho jæk birænyt æ artel	50
51. Ræfhoj voguni æ pælæsæho	51
52. Xozjajstvohoj socialisti Daqisdu ræ gærægi xubæræfho	52
53. Kulak dyşmæn ræfhoræ vokurdæini	52
54. Cydoræ udarniki və bæfiş socialisti promişlennostæ	53
55. Kor æn profesionalni sojuzho	54
56. Ədæj zijod biræ şumoruş clenhoj profsojuzho	55
57. Cy çira profsojuzho hisdigæ æ Daqisdu	55
58. Imu vokurdænim æ planævoz	56
59. 518væ1040	57
60. Kor sox Lenin kor soxdihoræ xuno	57
61. Pænçsaliræ bæhæm misoxim æ cor sal	58
62. Zijod biræi produkthoj æn promişlennost æ SSSR	59
63. Ə tætar socialisti tozædæn vokurdæi xozjajstvoj xori qulluq soxiræ	60
64. Bæxş soxdæi xorihoræ æ tozæ tæhær	62
65. Kulak dyşmæn vokurdæihojmuni	63
66. Çiræhoj kolxozho æ mæjdüzijæ mæzræho	64
67. Syfdæi (prostoje) proizvodstvoj jæklygiho æ doqho	66
68. Lenin cy gufdiri æ tovnæj ovodunæi kolxozho	67
69. Zævær bitræi şumoruş kolxozho æ Daqisdu	68

70. Dy çirə zundəguni	69
71. Ki birə danysdə clen kolxoz	70
72. Durgunə kolxozho	70
73. Gyrdlləmāj kolxozhoj doqj	71
74. Rañçbər cy dəbərde ə xyşdərəvoz ə kolxoz	72
75. Bəxş niyə birəniho fond	73
76. Ki ərəh bərdə kor kolxoza	74
77. Plan kor kolxoz	75
78. Cytam sər əñçom soxdə voisdə çəfoj clenhojə kolxoza	76
79. Vəzifəhoj brigadir	77
80. Məhsyl kura soxdəi ə kolxoz	79
81. Ə hər brigadə tapşyrmış birəni jə məzrə	81
82. Kəsīmə (sdelşinə)	82
83. „Krasni vostok“ giroşdi ə kəsīməi	83
84. Gasan myhkəmljə kolxozini	84
85. Qjəder əz dəş kor vədəşəndəi	85
86. Qjiməthoj kor ə kolxoz	87
87. Kniçkəj çəfoj	87
88. Gəlirhoj kolxozhorə ə çəfoj hər jəkişu gyre bəxş soxdə gərəgi	88
89. Kuməgi h̄ykumət sovet əri kolxozho vokurdəgorə rən bərho	90
90. Kosibho ə kolxozho	—
91. Xubə kolxoza—qirmizinə bəjdoq	91
92. Cuponho udarnikho	92
93. Qjələtiho duz soxdə omorət	93
94. Sovxoz	95
95. Kombajn	97
96. Udarnikə korsoxhoj sovhoz Gigant	98
97. Stansi məşini traktori cyni?	100
98. Bylynd sox bəhər xorihojmurə	101
99. Cytam guçly birənytgə koşdəniyə xorihojDaqışdu	103
100. Ə poxod əri ombori bəhər	—
101. Bəhər ə imu və əz sərñəd imu ovlo	104
102. Cy gərəgi vərəmorənytho cihorə	104
103. Cytam ə xori dəhişdə mubugə ovə	106
104. Çəng bər ə duzə təhər ov nədərəlrəvoz	108
105. Cytam ov dorə gərəgi xorirə ə duzə təhərəvoz	108
106. Kanal revoljusijəj Oktjabri	109
107. Agrominim	110
108. Cy çirə tumho koşdəgərəgi	—
109. Coq soxıt xorirə	111
110. Cytam coq soxdə omorə xoriz l̄jod məhsyl dorəniyə	111

111. Cy koşdə omorənytgə ə xorihoj Daqışdu	111
112. Daqışdu viləjət kulturhoj texnikini	112
113. Əri tərğ soxdə myhtəçirə əz pəmbə	—
114. Cytam vəcirə gərəgiyə pəmbərə	113
115. Kulakho ə qərişuj pəmbə	114
116. Qjənəp	115
117. bylynd birəi qədər koşdəi ən kulturhoj texniki	116
118. Sojələp xubə vərəmorəniho cini	—
119. Çəng ə syrmə zərərəvoz	117
120. Jəmiş və ongurə boqhojmu	—
121. Zəvər birəi şumoruş bysduho ongur və jəmiş boqhojmu	—
122. Kyrm əvryşymi	119
124. Bylynd soxdə gərəgi gəlirly birəi cərovhojmurə	120
125. Əz kolxoz xutə birəi	121
125. Cytam zijod birigə qədər qərə molho ə Daqışdu	122
126. Çinsly misoxim gusbəndhorə	123
127. Ə duzə çirə muqojət birəi ə qərə molho	124
128. h̄əsbhorə doşdəi	125
139. Zoominimun əri kolxozho	126
130. Xub misoxim mərəçho və çigə nəxirhojmurə	126
131. Silos	128
132. Tovarni fermhoj kolxoz	129
133. Dorit və guçly soxıt krolikhorə	130
134. Inkubatorho	131
135. Ziho jəklygi fəhləho və rañçbərho	132
136. Təxyl ədəj omorə	133
137. Təxyl ə çə rafdə	134
138. Fəhləho ə kuməgi kolxozho	134
149. Traktor ə səhrəhoj kolxozho	135
140. Cənd traktorho vədəşəndənytgə zavodhojmu ə plan pəñçsalirəvoz	135
141. Həmə idxijori ə dəş sovetho	136
Cytam ə rəh bərdə omorəniyə viləjət imu	136
142. Ə Sovetho	137
143. Bəhəm çəjləyə respublikho	—
144. Mohluq respublikəho dərytho ə SSSR	—
145. M.I.Kalinin	138
146. Kalinin ə front	—
147. Ki vixdəgə ə sovet	140
148. Kirə idxijor nisdigə əri vixdə ə sovetho	141
149. Əxdərmiş soxıt korhoj ən işmu vixdəjtho vəkilhorə	141
150. Zəndoql boş çəldə kor sox	142
151. Samoobloçeniyə	—

152. Nalog xozjajstvoj xori qulluq soxi	143
153. Cytarmə rançbərho pəhni soxdətgə duxdir və vo- muxdəgorə (ucitele)	144
154. Kooperasiyə rəh ə sosializməi	145
155. Kor kooperasiyəjmu	147
156. Cytam duzətmiş birigə kor kooperativ imu	—
157. Əlişvəriş kolxozi	149
158. SSSR—sojuz birori milləthoi	150
159. Çuhur nəxohi dyşmən çofokəşhoi	151
160. Çərəgimi imurə din	152
161. Kilisərə əri klub	153
162. Imu hərəkət soxdənim	—
163. Xunit gazetho	—
164. Xub misoxim çun soqı dıhbonə	154
165. Midanim salinə həq hisob kor kolxoze	155
166. Qjirmizinə ləşgər ə qərəvuli SSSR	157
167. Cytam duzətmiş birigə qjirmizinə quşun	158
168. Qjəvi soxit qəlxəndi SSSR ə	158
169. Dəsdə sərvori soxdənbyrytho quşun padcoh	159
170. Klim voroşilov	—
171. Doqlyiho ə qjirmizinə ləşgər	160
172. Polk doqlyho ə Moskov	161
173. Buddenni	162
174. Partiyə kommunisti hisdi sərvor revoljusiyyə Oktjabri	163
174a. Qjədər zijod birəi partiyə kommunisti	164
175. Stalin	164
176. Komintern və K.I.M.	166
177. Komsomol Lenini	—
178. Komsomol və Lenin	167
179. Pionerho	169
180. Imu ə migləj dyşməho dərım	170
181. Kapitalizm ədəj cyrytmış birə	171
182. Kolonjəhoj Kapitalistho	—
183. Cytam hoşirhoj Angliyə səhibjəti soxdənytgə ə İndijə	173
184. Cənd kolonijəho hisdytgə məmləkəthoj kapilistirə	—
185. Qisnəi, hiçroni, ylym	—
186. Ruz bəruz ədəj qoim birə qjirmizinə ləşgər kitaj	174
187. Imu və uho	175
188. İxdilot soxit rasdirə cy dirəjtgə ə mozollyjə məm- ləkət	176

189. Ziho SSSR hisdiho məmləkət ə zadə kor vatan çə- fokəşhoj həməj dynjoh	178
190. Ruz myrdəi Lenin 21 janvar	179
191. Lenin və Lican	180
192. Zindəguni və kor Lenin	181
193. Pənc şavho və ruzho	184
194. Xunlyjə jəkşəbot	185
195. Zulum padcoh ə bazuj fəhləho	187
196. Puz zənhøj həməj hylom—8 Mart	188
197. Ə hədətəvoz	—
198. Rəh zən doqi	190
199. Kolxozijə zən Safijət	191
200. Ruz kommünəj Pariç	192
201. Kommünəj pariç	194
202. Qjətlijoni ə sər nykərəj Lena 17 aprel	—
203. Şolum əri dysdoqhoj kapital	195
204. Qjurbuni ən siprə terror	196
205. Mopr	—
206. Jəkimyn maj hisdi ruz internasional	197
207. Jəkimyn maj ə Berlin	—
208. Internasional	198

Перевел М. ХАНУРАЕВ.
Отвстредактор М. Евдеев

Технический редактор
Вл. ПОЛЫНОВ.

ТАТСКИЙ ЯЗЫК.

Сдано в набор 5-10—32 г.

Подписано в печать 4-11—32 г.

Статформат В5 148x229.

№ изд. 1471.

